

planinski

V E S T N I K

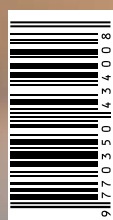
REVIIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

113. LETO / NOVEMBER 2008 / 3,12 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

11

Patagonija
Durmitor
Intervju: Jože Rován

POHODNI ČEVELJ Air Revolution 5.1

100% REVOLUCIJA

DIGAfix®

- Vodoodporen
- Izstiska tople zrak iz čevlja
- Sistem omogoča fleksibilno diagonalno zatezovanje vezalk
- Z nevidnim posebnim vmesnim podplatom za izravnavanje položaja stopala v čevlju
- Grob, opremljiv profil podplata

MEINDL
Shoes For Actives

air
by Meindl

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA
tel: 01 585 26 30
e-mail: pohodnik@univet.si
www.pohodnik-si.com

POHODNIK

NeoSeptolete vsebujejo cetilpridimijev klorid.

ZMAGA ZA VAŠE GRLO.

Septolete in Septolete D z antiseptičnim delovanjem temeljito počistijo z viri bolečine in vnetja v vašem grlu. Septolete plus pa s protibolečinskim in protimikrobnim delovanjem hitro pomagajo pri močno bolečem in vnetem grlu. Tudi novi člani družine Septolete, NeoSeptolete s prijetnimi okusi zelenega jabolka, limone in divje češnje, bodo z aktivnim delovanjem poskrbeli, da bo z vašim grlom vse v redu.

Septolete®. In vaše grlo spet deluje.

www.krka.si

KRKA

Pred uporabo natančno preberite navodilo! O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z zdravnikom ali farmacevtom.

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

108. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Andrej Mašera,

Mateja Pate, Irena Mušič,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),

Slavica Tovšak

Oblikovanje, likovno

in tehnično urejanje: Zvone Kosovelj

Grafična priprava: Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5180 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-

8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana.

Naročnina 31,30 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna

številka 3,12 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje

naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca

po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite

tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore

do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev

ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije

ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni

dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave

ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega

objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo

uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti

sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport,

Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje

športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

Slika na naslovnici: V gorah umira jesenski dan ...

Foto: Dan Briški

Neverjetno in nemogoče!

Predsedstvo Planinske zveze Slovenije je na svoji 49. redni seji 22. oktobra 2008 sprejelo tale sklep:

Uporaba besed »gornik« in »gorništvo« znotraj Planinske zveze Slovenije ni dovoljena:

- v uradni pisni komunikaciji znotraj PZS (med posameznimi organi, komisijami, odbori) in navzven, tudi do planinskih društev in MDO-jev,
- v strokovni literaturi natisnjeni v Založbi PZS, posebej ne v vzgojni,
- v programih usposabljanja, strokovni literaturi, ki se uporablja pri usposabljanju in ne v načrtih usposabljanja, razpisih, različnih postopkih ali poročanjih o usposabljanju,
- v razpisnih gradivih, ki jih pripravljajo posamezne dejavnosti ali SS PZS in ne v internih razpisih, ki jih pripravljajo posamezne komisije ali odbori UO PZS,
- v glasilnih PZS (Obvestila PZS in Planinski vestnik), razen v primerih, ko gre za brezplačne avtorske prispevke, ki so v skladu z programsko zasnovo in uredniško politiko,
- in v kakršnikoli obliki na spletnih straneh PZS ali podstraneh posameznih komisij in odborov.

Za spoštovanje tega sklepa so odgovorni vsi funkcionarji PZS, vključno s člani predsedstva UO PZS, načelniki komisij, vodje odborov in občasni delovnih teles, uredniki, administratorji spletnih strani, vodje tečajev in inštruktorji ter predavatelji znotraj in zunaj PZS (zunaj se lahko angažirajo le, če spoštujejo ta sklep).

Posebej so za izvajanje sklepa odgovorni tudi generalni sekretar PZS in posamezni strokovni delavci, ki morajo preprečiti vsakršno nastajanje, razmnoževanje, razpošiljanje, objavljanje ali arhiviranje takih gradiv na stroške ali v organizaciji PZS, ki so v nasprotju s citiranimi sklepi Skupščine PZS in tem ugotovitvenim sklepom. Vsa morebitna obstoječa pisna gradiva, ki so v nasprotju s tem sklepom, se takoj umaknejo iz uporabe ali spretnih strani PZS in odstrani komisij in odborov.

V uredništvu Planinskega vestnika smo nad tem sklepom izredno presenečeni, saj ne razumemo njegovega smisla, ne razumemo ciljev, ki naj bi jih z njegovim izvrševanjem dosegli, in si sploh ne predstavljamo, kako naj bi ga izvajali.

Prve informacije, da postaja beseda gornik v PZS »nebeseda«, so se pojavile med pripravami na skupščino zveze leta 2007. Med gradivi je bil tudi predlog sprememb statuta PZS, po katerem naj bi se iz 1. člena črtala sporna beseda:

»Planinska zveza Slovenije je zveza planinskih, alpinističnih in plezalnih društev, klubov ter drugih društev, ki se ukvarjajo s planinstvom, gorništvom, alpinizmom, plezanjem v različnih okoljih, turnim smučanjem, turnim kolesarjenjem, varovanjem gorske narave, preventivo in gorskimi reševanjem.«

absurdno in nemogoče. Beseda *gornik* ali *gorniški* se je pojavljala v tako rekoč vsaki številki Planinskega vestnika. Ta zahteva torej pomeni, da je treba uničiti ves arhiv naše revije, zahtevati od bralcev, da storijo enako s svojimi izvodi, zahtevati od vseh javnih knjižnic, da uničijo vse Planinske vestnike, seveda pa tudi umakniti elektronsko kazalo s spletne strani in vse že poskenirane tam objavljene izvode.

Uredništvo Planinskega vestnika zaradi vsega naštetega sklepa predsedstva UO PZS ne more in noče upoštevati. Pri svojem delu si bomo še naprej prizadevali za svoj glavni cilj: izdajati revijo, ki jo bodo naši bralci radi brali, saj jo pošteno plačajo. Vedno smo se in se bomo trudili, da bi bila vsebina zanimiva za čim širši krog tistih, ki imajo radi gore, saj smo vendar zaradi te ljubezni združeni v našo Planinsko zvezo. Pa naj smo planinci, gorniki, alpinisti, plezalci, hribovci, šodrovci, gorohodci, pohodniki, sprehajalci ali pa kakor koli se pač želimo imenovati.

Če pa uredništvo živi v zmoti in bi morala biti ta revija torišče obračunavanja z drugače mislečimi, usmerjanja, dovoljevanja ali prepovedovanja razmišljanja posameznikov, sredstvo za promocijo enih in uničevanje drugih, bo moral njeno krmilo prevzeti kdo drug.

Gore pa so še vedno tam, visoke kot prej. Ostale bodo še dolgo potem, ko ne bo nihče več vedel ne za besedo *planinec* ne za besedo *gornik*!

Vladimir Habjan, odgovorni urednik

Člani uredniškega odbora Planinskega vestnika:

- Dr. Andrej Stritar
- Prof. dr. Andrej Mašera
- Mag. Marjan Bradeško
- Dr. Mateja Pate
- Dr. Irena Mušič
- Dr. Slavica Tovšak
- Emil Pevec

% naših piscev (in bralcev) za gornike ali pa vsaj nimajo težav s to besedo. Ali torej sklep predsedstva pomeni, da je 15 %–20 % članov nezaželenih?

Sklep ostro zahteva, da je treba *preprečiti nastajanje, razmnoževanje, razpošiljanje, objavljanje ali arhiviranje* vseh gradiv, ki bi vsebovala to besedo.

To je absurdno in nemogoče!

Na nastajanje večine besedil nihče nima vpliva. Razmnoževanje je v današnji dobi tudi nemogoče nadzorovati. Razpošiljanje po pošti bi še lahko kako preprečevali, toda elektronskega razpošiljanja ni mogoče »krotiti«. Prav tako lahko vsak bralec, ki je revijo plačal, svoje izvode arhivira, kakor hoče.

Do ukaza, da zaradi uporabe besede *gornik* uredništvo ne bi smelo objaviti vsebin, ki so kakovostne, zanimive za naše bralce, skladne z uredniško politiko in z dejavnostmi PZS, pa imamo zelo močne moralne zadržke! Tega si noben urednik tiskanega medija v današnji družbi ne more in ne sme privoščiti!

Sklep predsedstva celo zahteva, da se *obstoječa pisna gradiva, ki so v nasprotju s tem sklepom, takoj umaknejo iz uporabe ali spretnih strani PZS*. Tudi to je

Vsebine vseh Planinskih vestnikov
od leta 1895 do danes na www.pvkazalo.si;
od 1986 do lanskega letnika v formatu *pdf*.

- UVODNIK 1**
Neverjetno in nemogoče! 1
Uredništvo PV
- TEMA MESECA 6**
Po svoje ne gre 6
Tina Leskošek
- Vrh dveh kondorjev 9**
Miha Potočnik
- Los Glaciares – informacije 11**
Monika Kambič
- Od koč do koč – Bariloče 12**
Mojca Stritar
- Slovensko ime v Patagoniji 16**
Mojca Volkar
- Patagonski žmoht 18**
Alenka Krajnc
- PLANINSTVO 24**
Slovenski planinski muzej kot
»potrdilo bivanja na svoji zemlji« 24
Žarko Rovšček
- Ko smeh poveže Kukovo špico**
s Plaskim Voglom 28
Bors Kumer
- Planinska koč na Kaninu**
in smuka v tri doline 33
Miran Mihelič
- Selo – malo više! 36**
Nada Kostanjevic
- Najlepše gorovje Črne gore 40**
Vlado Vujisic
- Durmitor 46**
Andrej Stritar
- Monte Pelmo, 3168 m 48**
Andreja Tomšič
- Pohodni tabor po poti Via Alpina 52**
Andreja Semenič
- NA TURO 54**
Kam v hribe na jugu Slovenije? 54
Roman Mihalič
- Gorjanci – informacije 56**
Roman Mihalič
- INTERVJU 58**
Ključ do sožitja med planinci in turnimi
kolesarji je v vzgoji
(Jože Rovnan) 58
Mateja Pate
- VARNO V GORE 64**
Brez pijače v hribih ne gre 64
Arnold Lešnik
- Volja, moč in razum 68**
Marjan Bradeško
- ALPINIZEM 74**
Miha Valič (1978-2008) 74
Tomaž Jakofčič
- Izjemna sezona 78**
Martina Čufar
- Tom et je ris 81**
Martina Čufar
- NAŠA SMER 82**
Veliki vrh v štirih letnih časih 82
Tone Golnar
- NOVICE IZ VERTIKALE 86-87**
- PISMA BRALCEV 88**
- LITERATURA 89-90**
- IZ DEJAVNOSTI PZS 91**
- NOVICE IN OBVESTILA 91-95**
- Kako poznamo naše gore? 96**

V oktobrski številki smo pomotoma zamenjali avtorja dvostranske fotografije pri kazalu. Avtor je Mirko Bijuklič. Za napako se opravičujemo.

Po svoje ne gre

Majhna poučna dogodivščina

✍ Tina Leskošek 📷 Boštjan Likar

Torres del Paine

Jug Patagonije, narodni park Torres del Paine, je predstavljal začetek najinega potepanja. Po nekaj dneh letal in avtobusov sva končno stala daleč na jugu Južne Amerike. In tam si res na drugem koncu sveta! Pa ne samo to, tam si ... majhen. Patagonija je ogromen prazen prostor, ki je sicer precej raven in puščoben, dvig gorovij pa je na nekaj koncih ustvaril deželo, ki deluje prazgodovinsko lepo.

Ne vem, zakaj, morda se sončni žarki drugače lomijo, morda je zrak toliko bolj čist, ampak slika pokrajine je zelo intenzivna. Zelena je bolj zelena in modra bolj modra. Hodiš mimo modrih ledeniških jezer in pod temnimi granitnimi gorami. Gledaš večni led, čeprav si na nadmorski višini komaj 300 m. Kar sama od sebe se ti porajajo vprašanja kot na primer: koliko tisoč let je molekula vode del

ledenika, preden prileze do konca in se odlomi v jezero? Sicer so v preteklosti tu pasli živino in tudi požari so naredili precej sprememb. Odkar pa je park zavarovan, ljudje ne posegajo več v prostor, vzdržujejo le še koče in poti. V gozdovih je več mrtvega lesa kot živega! Če bi na nekatere fotografije dodali kakšnega dinozavra, sploh ne bi bilo videti čudno. Divja pokrajina kar vabi, da bi zapustil markirano pot in šel malo po svoje. To pa se lahko spremeni v avanturo ...

»Only with guide«¹ je pisalo na zemljevidu ob črtkani potki, ki iz kampa Dickson vodi proti zahodu. S Primožem so se nama takoj zasvetile oči: »Itak, greva po tej poti!«

¹ Samo z vodnikom

Že zvečer greva na ogled in ugotoviva, da bo največji problem prečkati reko. Mostu ni, čolna tudi ne, reka pa je zelo mrzla, sega malo čez kolena in precej je deroča. Izračunava, da bo najnižja zgodaj zjutraj, ko se led višje zgoraj še ne topi (če se pri tako ogromnem ledeniku to sploh pozna). In res, zjutraj stojiva z velikimi nahrbtniki ob reki in zbirava pogum, okoli naju se pa zbirajo komarji, ki jih tu kar mrgoli. Če bi nama sredi reke spodrsnilo s to težo na ramenih, ne bi bilo v redu, zato greva raje v čevljih. Primož prebrodi reko in mi vrže čevlje. Stopim v vodo in takoj mi je jasno, da bo treba iti zelo hitro. Kako mrzla voda! 100 m naprej se reka izliva v jezero, po katerem plavajo ogromni kosi ledu. Tja pa res nočem ... Pohodne palice vibrirajo med brzicami, noge so že otrple in končno sem čez. Kako boli! Hitro superge dol! In že so tu komarji, se-

veda. Druge čevlje gor, hitiva odvihati hlače in zategniti kapuco anoraka. Sovražim mrčes ... In kje je zdaj pot? Komarji neusmiljeno grizejo, zapodiva se v breg, Rineva skozi trnje, grmovje in močvirja. Tako neprehodnega »žbunja« pa še ne! Izmenično »gaziva«. Naletiva na suho strugo, kjer narediva vsaj nekaj lažjih korakov, nato spet trgava oblačila na trnih. Vroče je, midva pa se potiva v jaknah in dolgih hlačah, vendar je to edina učinkovita zaščita pred komarji. Ni nama jasno, kje naj bi bila pot. Najin zemljevid je sicer zelo lepo pobarvan, vendar ne pove kaj dosti o reliefu. Po nekaj urah končno obupava. Ta pot ne obstaja. To pomeni, da je treba nazaj čez ta zaraščeni breg in še enkrat čez reko ...

Ko sva spet stala na markirani poti, sva se že smejala najinemu izletu v neznano, česa podobnega pa vseeno nisva ponovila. ◉

V parku Torres del Paine

Torres del Paine – informacije

Narodni park Torres del Paine leži v Čilu tik ob meji z Argentino. Če se lotimo potovanja z argentinske strani, potem je treba iz Buenos Airesa poleteti v mesto El Calafate. V poletni sezoni (december–april) so leti pogosti, se pa zna zgoditi, da je potrebno počakati kakšen dan na prosto mesto, če nimamo rezervacije – to še zlasti velja za januar in februar. Do tja se lahko pripeljemo tudi z avtobusom, kar je sicer cenejša, a precej dolgo trajajoča možnost. El Calafate je zadnje argentinsko mesto, kjer se lahko oskrbimo z vsemi potrebščinami za večdnevni trekking.

Iz El Calafateja lahko »vzamemo« avtobus do mesta Puerto Natales v Čilu, ki je pravzaprav parku najbližje mesto, in se od tam odpeljemo v park ali pa rezerviramo katerega od minibusov, ki vozijo v park direktno iz El Calafateja. Pri tem je potrebno omeniti, da čez mejo v Čile ni dovoljeno nesti svežega sadja in zelenjave, mesnih in mlečnih izdelkov, lahko pa vse to kupimo v Puerto Natalesu. Tako El Calafate kot Puerto Natales sta turistični mesti z vso potrebno infrastrukturo – kampi, *hostli*, turističnimi agencijami, bankami, trgovinami in seveda restavracijami z odlično govedino.

Park je velik (obsega okoli 1800 km²), s številnimi potkami, kampi, kočami in trajekti. V kočah je mogoče kupiti najnujnejše stvari po primerno zasoljeni ceni, sicer pa nudijo tudi prenočišča in tople obroke (v visoki sezoni so zelo priporočljive rezervacije). Taboriti je (ob plačilu) možno ob kočah, obstajajo pa tudi taborni prostori z najosnovnejšo infrastrukturo (stranišče, voda) ali brez nje, ki so brezplačni. Kampiranje izven za to določenih prostorov ni dovoljeno. In, ja, srečamo lahko čuvaja parka. Poti so dobro označene, izogibati pa se velja neoznačenim potem (ki so sicer vrisane na zemljevidu), ker jih dostikrat sploh ni.

Noči so hladne, zato topla spalna vreča pride zelo prav. Patagonsko vreme je zelo muhasto, stalno piha veter in tudi jasnega neba je bolj malo, tako da je oprema za dež obvezna. Voda je pitna povsod,

potočkov je nešteto. Odprtega ognja ni dovoljeno kuriti. Poleti so dnevi zelo dolgi in sonce nas lahko opeče tudi ob sedmih zvečer, kljub faktorju 30. Pred komarji sva imela mir ves teden, saj so bili vsi v kampu Dickson na severu ... Tam pa je priporočljivo imeti zaščitno mrežo in *repelent*.

Južna stran masiva Paine je najbolj obiskana, ker je najlažje dostopna. Tu bomo na glavnih razglednih točkah (miradorjih) sicer skakali čez turiste, zato pa bomo imeli na severni strani parka mir in še čudovitejše razglede. Enodnevni obiskovalci parka po navadi obišejo slavne stolpe, po katerih se park imenuje. Zaradi gneče se stolpe splača obiskati zelo zgodaj zjutraj – in če imamo srečo, bomo lahko naredili čudovite posnetke v vzhajajočem soncu rdeče žarečih stolpov. Večina večdnevnih *trekerjev* se odloči za t. i. turo »W« (70 km), ki je precej obljudena in z južne strani pelje na tri lepa področja: ob Rio Ascencio do slavnih stolpov, ob Rio Frances pod najvišjim vrhom masiva (Cerro Paine Grande, 3050 m) in ob jezeru Grey do ledenika Grey. Če razpolagamo s tednom dni časa, pa se splača odločiti za Circuito grande (105 km), pot okoli celotnega masiva, kjer je manj *trekerjev*, sploh izven glavne sezone. Hodimo bolj ali manj po ravnem, na poti je le en večji prelaz (Paso John Garner), kjer se dvignemo za dobrih 600 m. Če se trekinga lotimo v smeri, nasprotni urinega kazalca (kot je po navadi tudi opisan v vodnikih), na prelazu doživimo enega najlepših razgledov na poti – pogled na ledenik Grey, ki se globoko pod nami spušča v istoimensko jezero.

Vodniška literatura: Trekking in the Patagonian Andes. Lonely Planet, 2003.

Zemljevidi: Torres del Paine trekking map, 1 : 80.000, Zaiger & Urruty Publications.

Torres del Paine trekking map, 1 : 100.000, Patagonia interactiva.

Vrh dveh kondorjev

Med najvišjimi vrhovi Patagonije

 in Miha Potočnik

S skupino slovenskih planincev z vodjem Stanetom Klemencem sem se teden dni potepal po deželi vetra, neokrnjene narave, pod mogočnimi vrhovi Andov, v »Narodnem parku ledenikov« na jugu Argentine. Prebivali smo v mestecu El Chalten (402 m) nedaleč od najvišjega vrha Patagonije Fitz Roya (3405 m) in njegovega bližnjega soseda Cerro Torreja (3102 m). Od tam smo hodili na enodnevne pohode, tudi do baznih taborov pod prepadnimi stenami obeh mogočnih vrhov. Konec oktobra je bila tam pomlad, saj je na drugem koncu sveta vse nasprotno kot pri nas.

Do izhodišča smo se pripeljali z avtobusom iz mesta El Calafate (do tam pa z letalom iz Buenos Airesa), 220 kilometrov pretežno po asfaltirani cesti, zadnji del pa po razdrapanem makadamu. Po večini smo se peljali po suhi ravnici s šopi trave, tu in tam je bila kaka čreda ovac ali konjev, na več mestih smo opazovali celo divje gvanake, podobne lamam. Pust, prazen svet, z le nekaj patagonskimi kmetijami ob poti, ki nas je pripeljala mimo velikanskega jezera Viedma do El Chaltenu z nekaj tisoč prebivalci. 100 km naokoli nas je obdajal nenaseljen svet.

V El Chaltenu so nas pričakali dež in z meglo oviti hribi, tako da nismo videli prav nič. Naslednje dni smo imeli več sreče, vreme se je postopno boljšalo, a tudi hitro spreminjalo. Tam pihajo vetrovi s pacifiške strani in stresajo deževne oblake prav na vrhovih Andov. V El Chaltenu smo imeli večkrat sonce (in seveda veter), nad vrhovi pa so se po ves dan preganjale megle. Tako pred nobeno turo nismo vedeli, kakšno vreme nas čaka, saj za naš del Andov tudi uradna vremenska napoved ni veljala. Še najbolj točno je vsak dan napovedoval vreme kuhar v našem hotelčku El Puma.

Po nekaj dneh pohodov v obe glavni dolini, ki peljeta proti najvišjim vrhovom Patagonije, še vedno nismo ugledali vrhov, ki so se kot zakleto skrivali v meglah. Pa tudi brez vrhov je bila pokrajina čarobna, povsem drugačna od naših hribov. Vse področje je zaščiten narodni park z neokrnjeno naravo, jezeri, rekami, živalmi in eksotičnimi rastlinami.

Ko smo se zjutraj skupaj napotili proti hribom v eno izmed obeh dolin, nas je najprej pozdravila sosedova lama. Nekaj travnikov z živo rdečimi grmi mate gvanaka, nato se je začela značilna patagonska hribovska pokrajina z bukovim (pra)gozdom in številnimi potoki. Orientacija je bila dovolj enostavna, da smo se po nekaj dneh lahko že samostojno potepali po bližnjih hriboh.

Na kondorjev vrh

Največkrat sem bil na bližnjem Vrhu dveh kondorjev (Cerro Dos Condores), le debelo uro od našega hotelčka. Pod tem hribom je vodila uhojena glavna pot v dolino proti najizrazitejšemu vrhu Cerro Torre, tako da si z nje lahko mimogrede prišel še na ta kondorjev vrh. Glavna pot je najprej vodila mimo ožganega osamelega bukovega debla; na tabli je bil pomenljiv napis: »To je spomenik neznanemu trekerju, ki je iz malomarnosti zažgal drevo.« Malo naprej je bilo votlo deblo ob kamniti steni – večkrat sem opazoval velike detle pri delu –, še korak naprej pa gozdiček, v katerem so se zadrževale zelene srednje velike papige. Med šopi trave se je tu in tam pojavil divji zajec, zelo plašen, a odlična tarča za vnete fotografe. Še malo naprej so se začele stene prvih pobočij in tam smo odkrili gnezdo kondorjev, kraljev višin. Večkrat sem se ustavil in čakal, kdaj se

Fitz Roy s sateliti 📷 Boštjan Likar

bo prikazal kak fotogeničen kondor. No, nekajkrat sem jih nekaj ujel za svoj spomin. Od odcepa glavne poti je na kondorjev vrh vodila ozka stezica, speljana med prepadnimi stenami na severu do položnejših gozdnih pasaž na jugu, med raznobarnimi kamni in skladi.

Večkrat sem se vzel na vrh, ki je bil kot iz pravljičice. Velika ploščad z raznobarnimi okroglimi skalami, poraščena z grmi patagonskih brusnic, šopi trave, nizkimi bukvami, ob robu več velikanskih ploščatih skal. Kadar se je dovolj zjasnilo, je bil od tam najlepši pogled na koničaste vrhove čez obsežno dolino z reko Fitz Roy, ki je tekla izpod veličastnih Andov, izpod Cerro Torreja, še malo bolj na desni pa je kraljeval najvišji vrh, sam Fitz Roy. Ime je dobil po slavnem kapitanu, ki je z ladjo Beagle obplul območje rta Horn.

Kondorjev vrh me je tako očaral, da sva se z Bogdanom odločila, da zadnji »delovni« dan izpustiva skupinski izlet in sama prekolovrativa divjino po brezpotjih, s krožnim pohodom okoli vrha in še nanj

– če se bo seveda sploh izšlo. Zjutraj sva začela turo severno od El Chaltena, ob kanjonu divje reke Fitz Roy. Prečkala sva edini most in kake pol ure napredovala po desni strani struge, po produ in kamnitih blokih. Nato se je kanjon zožil v prepadne stene, tako da sva se morala s plezanjem povzpeti na njegov visoki rob. Tam so naju med šopi zlato rumene trave razveseljevale različne, nama neznane živobarvne rože, tudi orhideje. Pot nama je zaprl slap enega izmed pritokov glavne reke, tako da sva morala spet plezati, da sva na ožini nad slapom lahko prečkala bistro rečico. Pa spet naprej ob robu, mimo okostja goveda, ki so ga obrali kondorji. Nad nama se je prav tedaj pojavil kondor, kot da bi želel preveriti, ali bi bila tudi midva primerna za njegovo malico.

Čez rob kanjona sva lahko ves čas občudovala najin kondorjev vrh. S severne strani je bil nepristopen, kot zaklet grad, v katerem so lahko kraljevali kondorji. Če bi bil sam ptič, bi si za svoj dom zagotovo izbral prav ta vrh. Že sva prilezla do grebena, s katerega naj bi se spustila do reke, ko sva ugotovila, da naju čaka

še več novih grebenov. Potikala sva se skozi naravne prehode, ozke police in travnata pobočja, splašila nekaj prav začudenih zajcev in manjših ptičev, potem sva se končno lahko začela spuščati po strmem bregu do reke, ki se je že zunaj kanjona cepila na številne rokave. Ob reki naju je pričakal močvirnat breg, nato kamnita struga s številnimi rokavi.

Mrzla reka

Da tam gori ni nobenega mostu, sva že vedela, da pa je voda takoooo mrzla, pa še ne. Bogdan je še nekaj časa skakljal po kamnih, ki so moleli iz vode; če je vmes kateri »manjkal« ali ni držal, je s čevlji tudi do gležnjev zabredel v vodo. A to je bil šele prvi, najplitvejši rokav. Sam sem po Bogdanovi »predstavi« sklenil, da grem v vodo raje kar bos, saj si bom tako zmočil le noge, čevlji pa bodo ostali suhi. Oborožen z veliko palico za ravnotežje v deroči vodi sem zabredel v prvi rokav, do sipine skoraj izdihnil, se na mrzlih kamnih malo odtajal, pa naprej v drugi rokav, pa v tretjega ... Tudi Bogdan se je sezul in kot jaz skakljal čez ledeno reko. Vmes sva se še izmenično fotografirala, saj česa takega raje ne bi več ponavljala. »Fotodokaz za zdravnika, če bo skušal ugotoviti, zakaj človek dobi revmo,« sem modroval.

Ko sva se na drugi strani reke spet vzpenjala proti Vrhju dveh kondorjev, ki sva ga obhodila v krogu, sva na koncu doline nad ledeniškim jezerom ugledala veličastni stožec Cerro Torreja. Še dva dni predtem smo iz baznega alpinističnega tabora skupinsko občudovali njegove mogočne navpične stene, ki so se tu in tam izvile iz meglic. Stane, ki je od tam pred leti vodil slovensko odpravo na ta mogočni vrh, nam je sredi zasneženega gozdnatega brega »v živo« pokazal, kje je stal njegov šotor, pa skupna jedilnica s kuhinjo ... Zdaj je tam le ostanek lesene koče drugih odprav. Na drugi strani mogočnega hrbta sva na desni zagledala obrise najvišjega vrha Fitz Roya, ki se je prav tedaj izkopal iz oblaka. Nekaj dni prej smo iz baznega tabora občudovali njegove mogočne stene v belini snega in ledenikov. Tedaj smo imeli na turi najlepši dan, popolno jasnino vse dopoldne. »Sreča spremlja pogumne« in mi smo bili tedaj kot v sedmih nebesih. Že samo ta dan je bil vreden vsega potovanja, pa če bi imeli nato samo še meglo!

Spet so se zgrnile megle in zakrile pogled na vrhove Andov. Proti El Chaltenu je še sijalo sonce. Morala sva spet nazaj, saj nas je pri gavču zvečer čakala pojedina z ovco na ražnju na argentinski način. Ob dobri družbi in vinu iz Mendoze sva si spet ogrela prezeble noge za nove dogodivščine na popotovanju po Argentini. ◉

Los Glaciares – informacije

✍️ Monika Kambič

Nacionalni park Los Glaciares na jugozahodu Patagonije v Argentini je bil ustanovljen leta 1937 in obsega 6000 km². Od tega je kar 2600 km² ledenih površin in 47 večjih ledenikov. Najbolj znan je 5 km široki ledenik Perito Moreno, ki se lomi nad enim od rokavov jezera Argentino, kjer je visok 60 metrov. Površinsko največji je ledenik Uppsala na severnem delu istega jezera s 50 km dolžine in skoraj 10 km širine.

Na severnem delu parka se nahaja najimpozantnejši granitni masiv skupine Chalten, bolj znan kot Fitz Roy (3375 m), v bližini pa je še bolj znana skupina Cerro Torreja (3072 m). Vrhovi ponujajo veliko ciljev alpinistom, na nobenega ne vodi normalni pristop, na vsakega je treba splezati, kar je primerno le za najbolj izkušene.

Izhodiščno mesto je El Calafate, do katerega lahko poletimo iz Buenos Airesa (povratna karta 250-300 evrov). V mestu je zaradi zasedenosti pred prihodom nujno rezervirati mesto v hostlih in hotelih (cene se gibljejo med 15 in 20 evri na osebo v skupinskih sobah in od 30 evrov naprej v dvoposteljnih).

Na 80 km oddaljeni ledenik Perito Moreno so iz Calafateja organizirani vodeni izleti, v času poletne sezone od 15. oktobra do 15. marca vsak dan (od 35 evrov naprej).

Izhodišče za večino trekingov je El Chalten, 316 km severozahodno od Calafateja. Do tja je organiziran redni vsakodnevni javni prevoz (povratna vozovnica 30 evrov). V Chaltenu je možno prenočiti v šotoru na temu namenjenih prostorih, v hostlih (od 12 evrov naprej) ali hotelih. Mesto nudi nekaj trgovin, ki so dražje in slabše založene kot drugje v Patagoniji, bogato izbiro restavracij, barov, internet in tudi zdravniško oskrbo.

Najbolj znana izleta v okolici sta:

Bazni tabor Rio Blanco (izhodišče za masiv Fitz Roya): iz Chaltena približno 3 ure hoje. Lahko se povzpemo še do jezera Laguna de los Tres, od koder lahko občudujemo prekrasno skupino Fitz Roy prav od blizu (tja in nazaj 4-7 ur).

Bazni tabor Cerro Torre: steza vodi ob reki Fitz Roy do jezera Cerro Torre, od koder je čudovit pogled na ošiljene vrhove skupine Cerro Torre. Prehoditi je treba okoli 15 km (tja in nazaj 5-6 ur).

Od kočē do kočē – Bariločē

Argentinski trekning, ki ni čisto za vsakogar

✍ in 📷 Mojca Stritar

»Kaj pa etapa od kočē Jakob do Lagune Negre?«

Vodnik v gorniškem klubu v Bariločah me sumničavo pogleda: »S kom boš šla?«

»Sama,« moj odgovor naj bi zvenel suvereno.

»No, to sem ti hotel reči – ne pojdi tja sama.«

Tri dni kasneje kot živa prisposodba neodločnosti stojim pred kočō Jakob z zemljevidom v roki. Ura je že skoraj devet in hitro se moram odločiti, kako bom nadaljevala svoj trekning. Prva možnost: zahtevno, nemarkirano visokogorsko prečenje do Lagune Negre. Bolj kot mi pravijo, da to ni zame, ker je orientacijsko in tehnično zahtevno ter izpostavljeno, bolj me (po pubertetniško) mika, a tudi sama vem, da solo blodenja po nedomačem terenu niso priporočljiva. Drugega kandidata za etapo v kočī ni, še najbolj so se oči svetile starejšemu psihiatru iz Buenos Airesa, ki pa vsaj navidez ni bil tisto, kar bi pričakovala od sohodca v tako dolgem in napornem dnevu. Druga možnost: spust v dolino in civilizacijo, kar mi niti najmanj ne diši. Tako oklevam pred kočō in čakam, da pozajtrkujejo tisti simpatični Nemci in skupaj sestopimo ali pa da se zgodi čudež ...

Prva dva dneva trekninga od kočē do kočē po Andih nad Bariločami sta bila precej podobna, kot če bi šla v hribe pri nas. Poti so uhojene in označene, na primernih mestih v dolgih dolinah so oskrbovane planinske postojanke. Potrebujem samo spalno vrečo, nahrbtnik in nekaj hrane – a po štirih urah neusmiljenega januarskega sonca do kočē Frey, ki

je moje prvo prenočišče, sem še enkrat ugotovila, da ime »debela Berta« mojemu nahrbtniku res pristoji. Ja, tudi tako kritizirano *fast food* enodnevno gorništvō, ki ga prakticiramo v Sloveniji, ima svoje prednosti.

Tonček, plezalski raj

Saj veste, kako imamo ljudje v otroštvu knjige, ki jih prelistavamo in prebiramo, in čeprav ne razumemo čisto vsega, odpirajo vrata naše domišljije? Eden mojih vstopov v taka sanjarjenja je Klinarjevih *Sto slovenskih vrhov*. Seveda kot punčka zahtevnemu slogu nikakor nisem bila dorasla, a bilo je dovolj za fantastična potovanja po slovenskih gorah, prav na koncu katerih se v dodatnih poglavjih skrivata Slovenski zvonik in jezero Tonček nekje v daljni Argentini ... Ali si torej lahko predstavljate moje zadovoljstvo ob uresničenju otroških sanj, ko sem

Laguna Tonček 📷 Monika Kambič

sama skočila v prijazno in prijetno toplo jezero Tonček? Jezero je poimenovano po Tončku Pangercu, ponesrečenem slovenskem andinistu. Po golem naključju sem nekaj dni pozneje izvedela, da je bil pokojni Tonček v Argentino izvoženi stric moje prijateljice, ki ga je poznala zgolj po pripovedovanju - še en dokaz, da ni le Slovenija, ampak ves svet le globalna vas.

Nad jezercem je labirint gore Cerro Catedral, nepreštevno morje granitnih stolpov vseh dimenzij in oblik s tja do 150-metrskimi stenami. Najbolj odmaknjem, a zato toliko bolj poetičen je Campanile esloveno, Slovenski zvonik, ki se skrivnostno prikazuje le z bližnjega razglednika. Če ne plezate najmanj športne šestice, pozabite nanj! Toda če ste zagrizen plezalec in nočete čakati na začetek sezone v Paklenici, investirajte v letalsko karto do Argentine. Ko enkrat privlečete vso kramo do Tončka, bo življe-

nje preprosto in poceni: čez dan zahtevna telovadba v počeh, popoldanska higiena v jezeru, večerjo si skuhate ali naročite v koči Frey in zastonj spite v šotoru. Niti narave niti argentinskih oskrbnikov prav nič ne motijo zastonjkarji vseh vrst in z veseljem pomagajo - zgled, vsekakor vreden posnemanja tudi severneje ... V tem plezalskem rajju sploh nisem bila presenečena, ko sem slišala slovensko govorico in srečala Primoža in Tino. Seveda, kjer so hribi, tam s(m)o Slovenci.

Koče po argentinsko

Etapla drugega dne od koče Frey do koče Jakob spominja na visokogorske trekinge Peruja: vzpon na prelaz, spust v dolino, vzpon na prelaz, spust v dolino ... Čeprav komaj presežem 2000 metrov, je sopihanje z debelo Berto na ramah in na soncu, ki ga moje žareče rdeče roke že močno sovražijo,

V narodnem parku Nahuel Huapi so jezera enako priljubljena kot gore – ni težko videti, zakaj.

podobno, kot bi bila kakih dva tisoč metrov višje. Vzponi vključujejo nekaj lažjega plezanja po nagrmdenem granitu, spusti pa neprijeten strm pesek. Nepošteno bi bilo trditi, da je narodni park Nahuel Huapi v celoti lep na pogled, a vedno se v ozadju pokaže kak hudičev stolp, zasnežen velikan ali idilično jezero ...

Recimo jezero Jakob, kjer je koča druge etape. Tukajšnje planinske postojanke so mešanica med našo kočo in bivakom. Spanje je samo na skupnih ležiščih, kuhinja je na voljo vsem, za lenuhe pa oskrbniki skuhamo pošteno večerjo. Nam so postregli z juho, glavno jedjo, sladico in celo vinom, toda najzabavnejša je bila predpredjed: med čakanjem na hrano, ki je prišla na vrsto šele ob devetih zvečer, so nam prinesli voščenske, da smo čečkali po pogrinjkih. Ali verjamete, da smo prav vsi od našega germanško-slovanskega omizja pustili svoji kreativnosti na plan? Sistem v kočah temelji na zaupanju, saj se vse porabljeno zapiše v zvezek in poravna ob odhodu.

Včasih pa sem bila zmedena glede pravil obnašanja. Prva koča je bila najbolj sproščena, v drugo sem smela vstopiti samo bosa, nahrbtnik pa je moral ostati pred jedilnico, medtem ko je v tretji moral ostati v jedilnici in ni smel v spalnico. Znajdi se, kdor se more.

Visokogorsko prečenje

Tako neodločena stojim pred kočo Jakob in čakam na čudež ... ki sliši na ime Claudio in je glavni *refugiero* (oskrbnik, še ena zmagovita španska beseda). »Kam greš?« me vpraša z vrat. Ko mu potožim o svoji dilemi, privleče albumček s fotografijami prehoda do Lagune Negre in mi natančno razloži, kje moram iti. Sploh se mu ne zdi smrtonosno, da bom šla sama, samo zapiše si moje ime, da mu bodo iz naslednje koče sporočili, ko bom srečno prišla. Hvala, Claudio, za zaupanje in napotke!

Potolažena odskakljam po granitnih ploščah slabo urico do vstopa v steno Pica Refugio. To je

ključni del poti, in če mi ne bo dišalo, se še vedno lahko vrnem. A diši mi prav zelo – sto metrov izpostavljene strmine nad visokogorskim jezercem. Plezanje v kompaktnem granitu ne seže nad dvojko (*un poco difícil pero es fácil*, malo težko, a je lahko, se je enigmatično, a natančno izrazil Claudio), in če ne bi imela s sabo Berte, bi bilo res čisti užitek. Ključni del je prehitro za mano, nadaljevanje preči malo po grebenu, malo po podih pod njim in malo po neprijetnih meliščih. Skrbi glede orientacije so bile odveč, saj je smer gosto označena z možici in lesenimi palicami. Vseeno sem vesela Claudievih namigov, saj potek ni vedno čisto logičen. Po treh urah vzhičena prilezem na Cerro Navidad (2060 m), Božični vrh, na katerega je prvi prišel Otto Meiling, eden od pionirjev bariloškega andinizma, na – uganite! – božič v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Razgledi so fantastični: na eni strani čilenski vršaci in zaledeneli Cerro Tronador, najvišji vrh narodnega parka Nahuel Huapi, na drugi granitni stolpi izpred dveh dni, pod mano strupeno modro jezerce Navidad ... Ta etapa res ni za vsakogar, zato sem še toliko bolj ponosna sama nase, a najbolj sem navdušena nad tem, da me zdaj čaka samo še sestop do Lagune Negre!

Pa sem se uštel. Začetek sestopa po pobočju na sever je vriskajoča kombinacija melišča in snega, tako da ne razumem, zakaj je Claudio ta del označil kot *feo*, grd. Ali imava tako različne okuse? Za nekaj minut celo vidim, kake barve so moji čevlji, a hitro jih spet prekrije vseprisotni prah. Žal s spuščanjem po vedno globlji dolini spoznavam, da se Claudio ni

motil. Potoček, ki sem ga pomagala roditi tik pod vrhom Navidad, postaja vedno mogočnejši, teren pa vedno bolj zoprno sipek. Nemogoče je elegantno in varno sestopiti. Ko se dolina položi in razširi, nastopijo nove težave: obširno cmokajoče močvirje, ki ga je treba preskakati, nato pa komaj vidna stezica ob vedno bolj divjem potoku. Telovadim kot opica in uspe mi, da samo enkrat za delček sekunde padem v vodo. Samote in divjine je konec ob stiku z markirano potjo, ki prisopiha iz doline, kjer me udari še spoznanje: za veliki finale etape je treba eno uro pošteno, vroče in prašno navzgor! Ojoj, kakšen naporen dan!

Po sedmih urah intenzivnega razgibavanja vseh vrst sem izmučena pri koči Refugio Italia ob Črnem jezeru (Laguna Negra). Glede na to, da je uradna časovnica od osem od dvanajst ur, me niti malo ne moti, da me vse boli. Popoldne mi hitro mine ob nebeško črnem jezeru in v njem, še največ dela pa imam z obadi. Ti so poleg ptičev in martinčkov tu edine živali, toda njihov nevšečni značaj zaleže za vso favno skupaj. Prav psihopatsko se naslajam ob vsaki kruti smrti katerega od njihovih predstavnikov.

Treking po narodnem parku Nahuel Huapi bi lahko nadaljevala vsaj do kočice Lopez, s šotorom in ustreznimi zalogami pa še v nedogled, toda pred mano sta še dolga pot in potovanje. Sonca imam zaenkrat dovolj in komaj čakam na sladoleđ, ki ga dočakam naslednjega dne po slabih štirih urah sestopa po pretežno ravni dolini in slabi urici primestnega avtobusa. Prav nerodno mi je priznati, da v Argentini jem skoraj izključno – italijansko hrano ... ○

Treking po Kordiljeri Nahuel Huapi – informacije

Izhodišče: Če ste v Argentini, je zelo težko ne iti v San Carlos de Bariloche v provinci Rio Negro, iz Buenos Airesa 22 ur vožnje z avtobusom (ok. 30 EUR) ali dobri dve uri z letalom (ok. 100 EUR). Bariloche so turističen kraj s hostli, hoteli, restavracijami, trgovinami, turističnimi agencijami, bankami in slovenskim konzulatom.

Potek najpopularnejšega trekinga: 1. dan: Villa Catedral-Refugio Frey, 4-5 h, enostavna označena pot. 2. dan: Frey-Refugio Jakob, 5-7 h, zahtevna označena pot. 3. dan: Jakob-Refugio Laguna Negra, 7-10 h, zelo zahtevna neoznačena pot čez Cerro Navidad. Primerno za zelo izkušene, dodatne napotke dobite v koči Jakob. 4. dan: Laguna Negra-Refugio Lopez, 4-6 h, zahtevna označena pot. 5. dan: Lopez-Bariloche, 2-3 h sestopa po nezahtevni poti. Z vseh koč se je mogoče spustiti direktno v dolino in tako treking poljubno skrajšati.

Spanje: Skupna ležišča v kočah (6-7 EUR na osebo), obvezna je spalna vreča, ali v šotoru ob kočah (brezplačno).

Prehrana in oskrba: V kočah lahko kupite zajtrk (4-6 EUR), večerjo (5-8 EUR) in prigrizke, lahko pa kuhate sami. Voda po poti je načeloma pitna.

Primerna sezona: Poleti, od decembra do februarja. Prav veliko toplih oblek ne potrebujete, zato pa toliko več zaščite proti soncu. Klobuk je obvezen.

Zemljevid: V pisarni gorniškega kluba Club Andino Bariloche (Ulica 20 de Febrero 30) v Bariločah imajo precej shematične zemljevide (3-4 EUR) in plezalski vodniček. Več izveste od prijaznih uslužbencev, ki ne skoparijo z *insajderskimi* podatki.

Slovensko ime v Patagoniji

Naš pečat v gorah pod južnim križem

✍ Mojca Volkar

Udejevanje Slovencev v patagonskih gorah bi lahko razdelili na dve časovni obdobji: prvo po drugi svetovni vojni, z začetkom v letu 1950, ko so planinsko in alpinistično dejavnost začeli razvijati slovenski izseljenci, ki so živeli v Buenos Airesu in v Bariločah, drugo pa v osemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko so v gorah južne Patagonije premikali meje alpinizma takrat naši najboljši plezalci. To obdobje se nekako podaljšuje v novo tisočletje, ko mladi slovenski alpinisti in alpinistke še vedno postavljajo mejnike v sodobnem patagonskem alpinizmu.

Slovenskega imena torej v tem delu sveta ni težko srečati, vsaj ne ob ugodnih vremenskih in snežnih razmerah, ki privabijo mnoge slovenske alpiniste. Nekatera slovenska imena pa so tam prisotna ves čas – napisana v plezalnih vodnikih in na zemljevidih gorskih območij. To so imena smeri in vrhov, ki so jih osvojili slovenski gorniki in plezalci, in jih poimenovali s slovensko besedo.

V okviru raziskovanja slovenskih imen smeri in vrhov po svetu, ki sem ga natančneje predstavila na letošnji Konferenci slovenskih planincev iz sveta in Slovenije, in sicer z naslovom Slovenske smeri in slovenski vrhovi po svetu, sem se ukvarjala tudi z imenoslovjem v Patagoniji. Poleg navedbe konkretnih imen sem raziskala tudi statistiko pojavljanja slovenskih imen v Patagoniji in prišla do zanimivih ugotovitev.

Glede na ostala gorstva sveta je patagonsko območje Andov pristalo na tretjem mestu po številu slovenskih poimenovanj smeri in vrhov, takoj za Himalajo in perujskim ter bolivijskim delom Andov. Večino predstavljajo poimenovanja s slovenskim imenom in/ali priimkom in s pridevnikom slovenska/-ski. Zanimivo je tudi to, da več kot polovico

vseh slovenskih poimenovanj na tem območju predstavljajo imena vrhov (teh je trinajst), ostala poimenovanja pa so imena smeri (devet). To nam dokazuje, da so naši izseljenci v Argentini res opravljali pionirsko delo v takratnem alpinizmu, na kar mnogokrat pozabljamo.¹

Večina poimenovanj vrhov s slovenskim imenom je nastala v prvem obdobju, od leta 1952, oziroma od 1951 naprej, ko je bilo v Bariločah in v Buenos Airesu ustanovljeno Slovensko planinsko društvo (SPD) – kasneje sta bili obe društvi združeni v eno, s sedežem v Bariločah. Poleg živahne planinske dejavnosti, ki je potekala v okolici Bariloč, je bila izjemno uspešna tudi slovenska alpinistična srenja. Med najbolj zaslužnimi možmi bariloških slovenskih andinistov so se tako znašli odlični plezalci Tonček Pangerc, Dinko Bertoncej, France Jerman, Vojko Arko in Ivan Arnšek.

Največji mednarodni odmev je prav gotovo doživela odprava leta 1952 na najvišji vrh Patagonije, San Valentin (4058 m), ki sta ga osvojila tudi Tonček Pangerc in Dinko Bertoncej, in tako slovenska imena bariloških andinistov ponesla širom sveta. Nič manj odmevna ni bila prva argentinska odprava leta 1954 v Himalajo, na Daulagiri (8167 m), katere član je bil tudi Dinko Bertoncej. Povzpel se je na 7500 m in s tem dolgo časa držal rekord »najvišjega« Slovenca.

Vzpon, ki sta ga leta 1952 opravila France Jerman in Dinko Bertoncej (prej je Bertoncej že poskušal s Tončkom Pangercem) v še neosvojenem stolpu v južnem predelu Catedrala, imenovanem Incombible (Nepremagljiv), je še dolgo odmeval v andinističnih krogih tistega časa. Vrh, ki sta ga poimenovala Campanile Esloveno (Slovenski zvonik), je postal spomenik slovenskih gornikov v Argentini². Še istega leta je bil osvojen še en »slovenski« vrh, in sicer eden od treh stolpov Tres Picos v bolsonskih gorah. France Jerman in Dinko Bertoncej sta ga poimenovala Torre Tuma, v spomin na zaslužnega moža slovenskega alpinizma.

Eden najboljših (slovenskih) andinistov tistega časa, Tonček Pangerc, je leta 1954 umrl pod plazom na Paine Oeste. To je bil velik udarec za slovenski andinizem in gornišvo, in tako je bilo v spomin

¹ V drugih gorskih območjih je slovensko ime vrha prej izjema kot pravilo, razen seveda na Vzhodni Grenlandiji, kjer se del hribovja imenuje Slovenska dežela, in po zaslugi treh slovenskih odprav v sedemdesetih in osemdesetih letih preko dvajset gora nosi slovensko ime.

² O Slovenskem zvoniku lahko več preberete v PV št. 5/2008, v rubriki Naša smer.

Slovenski zvonik Monika Kambič

nanj poimenovanih kar nekaj vrhov in smeri. Že leta 1953 preplezana prvenstvena smer v severni steni Lopeza je postala Tončkova smer, v okviru reševalne akcije je bila ena od treh ojstric na Paine Principal poimenovana Tonček, severno od lagune Lautara se nahaja Cerro Pangerc, po Pangercu pa je poimenovano tudi jezero, do katerega pelje Picada Eslovena (Slovenska steza), in sicer Laguna Tonček.

Kljub Pangerčevi smrti se je slovenski andinizem razvijal naprej in leta 1955 so Vojko Arko, Ivan Arnšek in Dinko Bertoncej preplezali v katedralskih stolpih deviški vrh, ki so ga poimenovali po umetnici in ustanovni članici SPD v obeh sekcijah, Bari Remec – Pico Bara.

Z novim desetletjem so se pojavila tudi nova imena v vrstah slovenskih plezalcev v Bariločah in Buenos Airesu. V letih 1960–1971 sta brata Jure in Peter Skvarča slovenski andinizem dvignila na vrhunsko raven, saj sta zelo kmalu ponovila vse težje smeri v okolici Bariloč, nato pa sta se podala na osvajanje deviških vrhov na področju južnega patagonskega ledu, in s tem postala prva Slovenca, ki sta kdajkoli stopila na to ozemlje. Izkupiček je bil neverjetnih 27 osvojenih vrhov in prvenstvenih smeri. Med najpomembnejšimi so tudi takšni, ki nosijo slovensko ime: Cerro Boj (v spomin na Roberta–Boja Petrička), Cerro Vivod, Cerro Tomek in Cabeza de Kralj (imenovani v spomin na Božidarja Vivoda in Tomaža Kralja, ki sta izginila na območju gore Tronador leta 1966).

Boris Kambič se je leta 1964 sam povzpel na 5400 m visok vrh v gorski verigi Los Enanos v dolini reke Santa Cruz, in ga poimenoval Bojan, v spomin na prijatelja, ki je izgubil življenje v domačih Kamniških Alpah. Zelo zanimivo ime nosi tudi gora Cerro 29 de octubre, ki sta jo Jure Skvarča in Mario Serrano leta 1971 poimenovala v spomin na prvo slovensko vlado iz leta 1918. Leta 1967 se je Peter Skvarča kot prvi Slovenec povzpel na vrh Aconcagua (6959 m), najvišjo goro obeh Amerik. Leta 1971 se je Jure Skvarča udeležil prve argentinske odprave na Mont Everest in prišel do višine 7050 m.

V osemdesetih letih so močan pečat v gorah južne Patagonije pustili slovenski alpinisti: Silvo Karo, Janez Jeglič in Franček Knez. Leta 1983 so preplezali prvenstveno smer v vzhodni steni Fitz Roya. V decembru 1985 in januarju leta 1986 so bili v vzhodni steni Cerro Torreja uspešni Karo, Knez, Jeglič, Kozjek, Podgornik in Svetičič, smer pa so poimenovali Slovenska smer. Istega leta so Biščak, Fabjan in Lenarčič uspeli v južni steni Fitz Roya in preplezali novo, Simončičevo smer. Leta 1986 so trije mušketirji: Knez, Jeglič in Karo uspeli v JV zajedi Torre Eggerja in v severni steni El Mocha. V sezoni 1987–88 pa sta Jeglič in Karo sama opravila z južno steno Cerro Torreja.

Leta 1999 se je Karo vrnil v patagonske gore in z Garibottijem osvojil deviški vrh, ki ga je poimenoval Punta Filip. Čez šest let je Karo z Andrejem Grmovškom preplezal novo smer na Cerro Torre, ki sta jo poimenovala Slovenski start za Cerro Torre.

V devetdesetih letih je na območju bariloških gora nastalo kar nekaj novih slovenskih poimenovanj, med njimi Torrecila Dinko, ki so jo leta 1990 osvojili in poimenovali Dinko, Andrej in Bogdan Bertoncej, Blaž Razinger ml. in Edi Bergant.

Monika Kambič, v Argentini rojena Slovenka, ki sedaj živi v Sloveniji, je pustila svoj pečat v Patagoniji najprej v devetdesetih, ko je z dvema argentinskima soplezalcema preplezala novo smer v severni steni Lopeza (Varianta Aliaga–Kambič–Olivieri), in potem v isti steni še Slovensko smer s Klemenom Malijem. V novem tisočletju je z dvema slovenskima soplezalkama (Tino Di Batista in Tanjo Grmovšek) kot del prve ženske naveze osvojila Fitz Roy in Cerro Torre.

Patagonija je ena najbolj zanimivih in privlačnih gorskih pokrajin, ki mladim slovenskim alpinistom in gornikom še vedno predstavlja velik izziv. Glede na izkušnje iz preteklosti, se ni bati, da bi slovensko ime izginilo iz teh divjih, vetrovnih krajev.

Patagonski žmoht

Treking v Valle Cochamó, Čile

✍ Alenka Krajnc 📷 Andrej Erceg

»Dež, dež in ... dež v Valle Cochamó: južno-ameriški Yosemite.« Tako se je začel članek o Cochamu v letošnji februarški številki revije Climbing. Barvit opis poskusov dostopa do stene in težav, ki jih je plezalcem povzročalo vreme, ter spremljajoče fotografije, ki so prikazovale skrivnosten pragozd in gladke granitne stene, so me popolnoma prevzeli. Čeprav sicer nisem posebno spontana, mi je bilo takoj jasno, da moram tja. Resnici na ljubo pa moram dodati, da sva se z Andrejem tako ali tako že odpravljala v Čile. Plezanje je sicer zaradi logističnih težav, namreč velike količine dodatne opreme, ki bi bila potrebna za »big wall climbing«, predvsem pa zaradi mojih plezalskih sposobnosti, ki so omejene bolj na varovanje z *grigrijem* in občudovanje mojega varovanca, odpadlo. Ostala pa je možnost za zanimiv treking.

Valle Cochamó

Ribiška vas Cochamó leži na severu čilenske Patagonije. V neposredni bližini, a na drugi strani meje, v Argentini, se nahaja San Carlos de Bariloche. Valle Cochamó je dolina, ki poteka ob reki Cochamó in sega globoko v pragozd. Poleg džungle jo krasijo tudi mogočne, večinoma nepreplezane 1000-metrške granitne stene.

Z udobnim spalnim avtobusom sva sredi marca iz Santiaga pripotovala v Puerto Montt. V mestu sva se najprej podala na lov za ustreznim zemljevidom. Na CONAF-u, gozdarskem uradu, na katerem naj bi se dobile celo vojaške specialke, niso imeli ničesar. Na srečo pa sva nato na turističnem uradu dobila vsaj nekakšen propekt z zemljevidom. Vajena sva trekingov »na minimal in na psiho« s slabimi zemljevidi, zato se zaradi tega nisva pretirano razburjala.

Brodjenje po mrzli vodi

V marketu poleg avtobusne postaje sva se oskrbela še s hrano, nato pa naju je lokalni avtobus popeljal v obljubljeni dežel. Ko naju je odložil na prašni cesti sredi vasi Cochamó, se je od nekod prikazal nekakšen lovec na turiste in nama začel ponujati različne usluge. Po krajšem vzajemnem zaslišanju naju je nato odpeljal do Maura, podjetnega lokalnega organizatorja in lastnika penziona. Takoj sva ga izkoristila in mu na zemljevidu pokazala trekking, ki sva ga želela opraviti. Malce se je začudil ter dodal, da tam še ni hodil, misli pa, da bo za ta krog zadoščalo pet dni. Ko sva ga povprašala po vremenu, se je zazrl v jasno nebo, ga pohvalil ter obenem napovedal spremembo vremena, ko bo začelo pihati. Nato naju je odpeljal do konca ceste, ki vodi v dolino Cochamó.

Circuito Cochamó

Pot od vasi Cochamó do gorske doline La Junta, kjer sta tudi kamp in koč, je orientacijsko sicer preprosta, vendar pa je hoja z nahrbtnikom zlasti zaradi blata precej utrujajoča. Na pot sva se podala pozno popoldne, zato naju je po štirih urah ujela noč in šotor sva postavila na prvi jasi, na katero sva naletela. Noč je bila zvezdnata, spalna vreča topla, in kar nisem mogla verjeti svoji sreči: dobra dva tedna po tem, ko sem prvič slišala za ta čarobni kraj, sva bila že tukaj, daleč proč od santiaškega vrveža in smoga, vozni redov in ostale civilizacijske navlake. Tukaj so nama ritem določali le sonce, vreme in seveda lastne sposobnosti.

Zbudili so naju kolibriji, mimo je prijahal gavčo. Srečala sva dva plezalca, ki sta bila namenjena v vas po hrano. Ko sva prispela do La Junte, se nama je odprl pogled na navpične granitne masive vrhov Cerro Trinidad, Cerro Capicúa, Cerro La Laguna, Cerro La Junta, Cerro Elefante in drugih. Sprehodila sva se do slapov na reki La Junta in do manjšega plezališča s pomenljivim imenom Pared seca (Suha stena). Andrej se je z ročno žičnico popeljal čez reko do koč Refugio Cochamó ter tam spoznal lastnico, plezalko Silvino Verdun. Ta se je poročila z ameriškim plezalcem Danielom Seeligerjem, s katerim sedaj v času sezone skupaj vodita koč in kamp, izven sezone pa živita v Argentini.

Po malici sva se odpravila čez reko Río Traidor, eno izmed mnogih, ki nimajo mostov. Sezula sva se in zabrodila v ledeno vodo. Čudila sva se, da je tako malo mostov, a sva kmalu ugotovila, da domačini ne peščajijo, temveč jahajo. Na drugi strani reke ni bilo nikjer primernega mesta, da bi si splaknila blatne noge in se ponovno obula, zato sva nekaj časa kar bosa tacala po blatu in podrastu. Andrej je bil kljub

težjemu nahrbtniku hitrejši, zato mi je kmalu ušel. Tako sem bila prisiljena postati stezosledka. Med odtisi konjskih podkev in kravjih parkljev sem tu in tam razločila jasen odtis človeškega podplata in privoščljivo pomislila, da tudi on še zmeraj bos taca naokrog. Blato, ki je bilo ponekod redko kot juha, drugod ilovnato in lepljivo, se nama je zaenkrat še zdelo zanimivo.

Kmalu po prečkanju naslednje reke, Rio Valverde, sva prišla na jaso, kjer so se pasli konji, v kolibi na robu pa sta počivala dva gavča s kuštravim psom. Ko sta nama povedala, da imava do Refugia El Arco, najine naslednje baze, še štiri ure, sva počasi začela dvomiti v točnost časovnic. Ugotovila sva, da so razdalje tukaj merjene z ježo na konjih, saj pravzaprav nihče ne pešaji, še posebej pa ne s težkim nahrbtnikom. Na manjšem prelazu, kjer naju je ujela noč, sva poiskala kraj za kampiranje, družbo pa so nama delale patagonke, kot sva ljubkovalno poimenovala majhne, čokate in zelo okretne, radovedne, a obenem nezaupljive krave. Začelo je deževati.

Pijavke

Zjutraj me začenjalo skrbeti, saj je po celonočnem deževju še kar lilo, midva pa sva imela pred seboj prečkanje reke El Arco, poleg tega pa je blato postajalo vse hujše. Ko sem Andreju poskušala pojasniti

svoje skrbi, me je začudeno pogledal in izjavil, da moram imeti preprosto več smisla za avanturo. Moji pomisleki so se spričo te očitne ignorance samo še povečali.

Nato je Andrej na stropu šotora zagledal pijavko. Ko sva začela bolj natančno preiskovati notranjost šotora, je našel eno prisesano celo na svojem gležnju, ki je bil vso noč v spalni vreči. Takrat me je resnično zaskrbelo. »Od kod so se le vzele?« sva tuhtala, saj sva imela šotor za zračenje le minimalno odprt. Andrej jih je začel brez odpora natančno obirati z opreme, jaz pa sem imela pri tem manjše težave in sem jih samo *štrcala* stran in pri tem upala, da bodo pristale kje na »nevtralnem ozemlju« in ne v *gojzarjih* ali na kakšnem še bolj kočljivem mestu.

Prečkanje reke Rio Arco je bilo zame pravi projekt. Pri oboku (el arco), po katerem se reka imenuje in na katerem raste eno samo drevo, naj bi se, vsaj sodeč po slikah v najinem prospektu, nahajal slap nič kaj vpadljivega videza. Vendar pa sta naju prav pri tem oboku pričakala dva bučeča slapova. Andrej je kavalirsko dvakrat prečkal reko, da je prenesel še moj nahrbtnik, jaz pa sem se prebijala po sistemu »baby steps«. Reka je bila ledeno mrzla in deroča, drselo je in strah me je bilo, ker sem vedela, da nikakor ne smem pasti. Andrej me je z obrežja muzajoče

spraševal: »A zebe?« »Ne vem«, sem odgovorila, »nog tako ali tako ne čutim več.«

Premočena in premražena sva v dežju prispela do bivaka, kjer sva razočarana ugotovila, da je popolnoma prazen in predvsem hladen. Na sredi je sicer bilo ognjišče, toda drv ni bilo nikjer. Nisva izgubljala časa, po malici sva se ogrela z nadaljnjim brodenjem po blatu, v katerem se nama je ugrezalo zdaj do gležnjev, zdaj do kolen. Prenehala sem šteti, kolikokrat sem se morala sezuti, da sem lahko prečkala reko ali potok. Precej sva se vzpenjala, neprestano je deževalo, gozd pa se je počasi spreminjal. Čedalje bolj je bil obraščen in neprehoden, celo zrak je bil videti zelene barve. Čilenci temu gozdu pravijo »selva fria«, hladna džungla. Bila sva v pragozdu zmernega pasu in obdajali so naju najstarejši zemljani, večtisočletna drevesa alerces, patagonske ciprese. V Čilu so našli primerek, ki ima dobrih 3600 let. Alerce je zaščiten po Konvenciji o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami (CITES). Alerce je morda najbolj impresiven, vendar pa je v pragozdu še mnogo druge zanimive flore: mañio (čilska kamnita tisa), huahuán (čilska tepa), pa coigüe (čilski bukovec), canelo (magelanski cimetovec) in luma (čilska mirta).

Po labirintu kravjih koridorjev sva se spuščala proti jezeru. Nadaljevali so se borba z blatom, iskanje prehodov, pogrezanje, pri čemer sva večkrat poskušala najti »obvoz«, vendar je bil teren zaradi visokega in neupogljivega bambusa popolnoma neprehoden, napredovanje pa mučno in počasno. Do večera sva dosegla jezero, kjer sva na nadmorski višini okrog 1000 m našla prvo mesto, kjer sva premočena, premražena in blatna postavila šotor.

Standardi

Naslednje jutro sva se ukvarjala z dilemo, ali naj najprej jeva in se nato oblečeva v mokra oblačila ali nasprotno. Odločila sva se za zajtrk. Medtem ko sem rezala na koščke jabolko za *muesli*, me je Andrej vprašal, ali sem ga oprala. Bila sva premočena in blatna, že nekaj dni se nisva umila. Jabolko sem čisto iz navade seveda zdrgnila. Vseeno pa sem se malo očitajoče ozrla po blatnem kaosu v šotoru. Andrej je skomignil z rameni: »Vsaj minimalne standarde pa vendar morava vzdrževati.«

Po večurnem lomastenju po blatu sva dosegla čistino, ki se razširjala v lepo dolino. Med podrtimi drevesi so se ob jezeru Vidal Gormaz pasle krave, nedaleč pa je stala hiša. Pozdravila sta naju dva psa, ki se jima je pridružil še kmet, ki je sekal drva. Po kupu sodeč je pričakoval hudo zimo.

Jutro nad Rio Mansom

Río Arco

Obetala sva si, da bo hoja ob jezeru lažja in pot bolj prehodna, pa sva se kmalu spet dvignila v pragozd. Do večera nama je uspelo priti do konca jezera, kjer naju je najprej oblajal pes, prijazna kmetica, ki sva jo povprašala za pot v Torrentoso, pa nama je odločno povedala, da danes ne greva nikamor več, da bova spala kar tam, pri njej na vrtu.

Zjutraj sva se poslovila in se odpravila dalje proti Torrentosu. Ob lepem vremenu so naju z ograje ob poti pozdravljali vreščeci ibisi. Tu in tam sva naletela na kakšno kmetijo, kjer so naju domačini z zanimanjem opazovali in spraševali, od kod sva prišla in kam sva namenjena. Malo so bili seveda začudeni nad najinim pohodom, ki se ga ne loteva prav dosti pohodnikov. Prečkala sva še reke Río Colorado, Río Cajón, Río Alerce, Río Cajón Grande, po večini celo čez mostove, saj sva bila že v bolj obljudenih krajih. Ta dan sva nameravala priti do reke Esteffen, vendar naju je noč spet prehitela in odločila sva se prenočiti na planoti, obsijani s polno luno. V svojem rahlo sprevrženem dojemanju romantike sem razglabljal, da bi ta najin pohod lahko bil krasno poročno potovanje, Andrej pa mi je med odpiranjem zadnje konzerve tunine pragmatično odvrnil, da moraš tak

treking narediti pred poroko, da si prihraniš stroške ločitve.

Naslednji dan sva počasi napredovala ob reki Río Manso. Najprej sva hodila po suhem, kmalu pa sva ponovno zarila v že znano blato. Težave nama je povzročala orientacija, saj je bilo preveč potk, ki so si jih utrli konji in krave, ki se prosto pasejo po teh hribih. Ves dan sva hodila ob reki, pot pa se je vzpenjala in spuščala. Kar je bilo na zemljevidu videti bolj kot sprehod po ravnem, je v resnici od naju zahtevalo precej napora. Na poti sva bila že šesti dan.

Vlage imava dovolj!

Ko sva prispela v El Manso, se je že mračilo. Ob prašni cesti so stale na redko posejane hiše, ljudi ni bilo videti. Vdana v usodo in lačna sva se odpravila naprej proti Río Puelo Bajo, ko sva zagledala moškega, ki je stoječ na vrtu pred svojo hišo zaznal najino stisko in nama povsem spontano in nevsiljivo ponudil pomoč. Najprej naju je za predjed pogostil z domačim kruhom in maslom, pozneje pa nama je v svojem skromnem bivališču postregel še obaro in odličnega jagenjčka. Ponujal nama je celo posteljo v svoji hiški, vendar sva se odločila za šotor, ki sva ga postavila kar na njego-

vem vrtu. Po obilnem zajtrku in klepetu sva plačala za usluge ter se z lokalnim avtobusom odpeljala do jezera Tagua Tagua, kjer sva z drugimi potniki vred prestopila na trajekt. Ko smo nadaljevali z vožnjo po kopnem, se je v neki vasi, bogu za hrbtom, od nekod pojavil policist, ki je ugotovil da avtobus ni registriran in vsi smo morali ven. »Vestni« policist je na ta način preprečil nadaljnje potovanje številnim potnikom, ne da bi organiziral drug prevoz. Da je le pokazal, kdo je glavni! Ko sva ždela v bifeju ob cesti in že slutila »madagaskarski scenarij«, po katerem čas in cilj nista pomembna, se je od nekod le pojavil pol manjši avtobus. Seveda se je takoj napolnil. Nekaj časa smo še pobirali potnike za Puerto Montt, na pol poti pa je bil avtobus že tako nabasan, da se nismo več ustavljali, samo drveli smo po makadamu in v oblakih prahu puščali za seboj cele družine, ki so z ogromnimi kovčki in vrečami čakale ob cesti. Z občutkom krivde sva opazovala njihove razočarane obraze. Proti večeru sva prispela v Cochamó, naslednji dan pa v Puerto Varas. Po obilnem dežju, vlagi in mrazu se nama je zahotelo nekaj zelo suhega in vročega, zato sva se odpravila dobrih 2500 kilometrov severneje, v najbolj suho puščavo na svetu, Atacamo. ◦

Valle Cochamó, Patagonija, Čile

Kje leži in kako do tja?

Ribiška vas Cochamó leži na severu čilenske Patagonije, nekaj več kot 1000 km južno od Santiaga. Izhodišče je Puerto Montt, do katerega lahko pridemo s spalnim avtobusom (coche cama) ali z letalom iz Santiaga, pa tudi iz San Carlos de Bariloche v Argentini, nato pa nas čaka še poldruga ura vožnje z lokalnim avtobusom do vasi Cochamó.

Sezona.

Od konca novembra do začetka aprila, najboljši čas za obisk pa je od januarja do marca. Vreme je lahko nepredvidljivo, zato je vsekakor treba imeti ustrezno opremo za dež in vlago ter tudi za razmeroma nizke temperature.

Kaj tam početi?

Večdnevni trekingi, plezanje (zlasti »big wall«), večdnevne jahalne ture, vodne dejavnosti (naravni tobogan).

Spanje.

V vasi Cochamó z okolico je kar nekaj možnosti za prenočevanje. Priporočam Hostal Maura, katerega lastnik govori angleško in je tudi sicer vir zanimivih informacij. V La Junti najdemo dva kampa in zasebno kočo Refugio Cochamó. Tam je mogoče dobiti tudi več informacij o plezalnih smereh. Na trekingu spimo v šotoru, na poti pa je tudi bivak (Refugio Arco).

Hrana in voda.

Za treking je potrebna zaloga hrane vsaj za 4–5 dni, pozneje se je mogoče oskrbeti na sicer redkih kmetijah ob poti. Vode je v izobilju.

Oprema.

Za treking potrebujemo dobro, nepremočljivo obutev, nepremočljiva oblačila, dober šotor in drugo običajno opremo.

Nevarnosti.

Potrebna je previdnost, možnosti reševanja so zaradi neprehodnosti in neobljudenosti terena precej slabe, helikopterskega reševanja tako rekoč ni, najbližja bolnišnica je v Puerto Varasu. Paziti je torej treba, da se nam na trekingu ne pripeti nič, zaradi česar bi potrebovali reševanje.

Informacije. Prav pride turistični zemljevid, najbolj uporabne informacije o plezanju, trekingu in ostalem pa najdemo na spletni strani www.cochamo.com. Splošne informacije, prav tako v angleščini, dobimo na www.cochamo.cl, samo v španščini pa na www.cochamotours.cl.

Slovenski planinski muzej kot »potrdilo bivanja na svoji zemlji«

Sadovi dolgoletnih prizadevanj

✍ Žarko Rovšček 📷 Iz Triglavске muzejske zbirke, Gornjesavski muzej Jesenice, foto: S. Kokalj

Naš osrednji slovenski planinski muzej dobi vse realnejšo podobo. Sodobna sredstva obveščanja nam omogočajo, da spremljamo njegovo gradnjo tako rekoč izza mize. Morda je prav, da se ozremo na dolgo pot njegovega nastajanja in se simbolično poklonimo tistim, ki so se ves čas zavedali pomena tovrstne ustanove za Slovence. Planinska zveza Slovenije, pred njo pa Slovensko planinsko društvo, si je dolgo vrsto let prizadevala, da bi ga zgradili v Ljubljani. Tam bi bil »najbolj na očeh javnosti« in na razpolago največjemu številu obiskovalcev.¹ Prvo novico o tem zasledimo že leta 1901 v Planinskem vestniku, ko je pobudo za zbiranje gradiva dala Češka podružnica SPD. Leta 1932 so v sklopu prireditvev ljubljanskega veleseljma (»Ljubljana v jeseni«) pripravili tudi »alpinsko« razstavo, katere duhovni vodja je bil A. Brilej in naj bi bila temelj bodočega alpskega muzeja. Literarni odsek SPD je o tem razpravljal na več sejah. Osrednji odbor je začel akcijo zbiranja gradiva, ljubljanska mestna občina pa je že dala na razpolago dve sobi v Auerspergovih palači. Vse je potihnilo do leta 1950, ko je na to spet opozoril Planinski vestnik: »Slovenskega planinskega in alpinističnega muzeja še nimamo, toda dolžnost je, da ga čimprej osnujemo, uredimo, izpopolnjujemo in bogatimo. Pravzaprav bi ga že davno morali imeti, toda časi niso bili naklonjeni slovenski stvari. Zdaj pa živimo v dobi, ko nam nikdo ne odreka pravic,

¹ Ti poskusi segajo celo nazaj, v obdobje med obema vojnama. Ostalo je samo pri idejah ali zbiranju gradiva, ki javnosti ni bilo predstavljeno.

ko povsod iščemo čim močnejših potrdil svojega bivanja na svoji zemlji.«

Medtem je Planinsko društvo Tolmin na Logu v Trenti odprlo stalno planinsko razstavo, edino te vrste v Sloveniji.² Z mislijo na postavitev planinskega muzeja in zbiranjem gradiva so se ukvarjali tudi jeseniški planinci. Leta 1969 je Jože Pretnar v Planinskem vestniku zapisal, da so za zbiratelji gradiva za planinski muzej že tri leta in da so zbrali toliko materiala, da lahko že poda konkretno poročilo. Muzejsko gradivo je bilo že v inventarni knjigi in razvrščeno po skupinah v vzporedni kartoteki.³

Leta 1984 je bil na pobudo lokalnega planinskega društva postavljen manjši planinski muzej v Mojstrani, ki je bil dolgo vrsto let edina stalna zbirka te vrste pri nas.⁴ Takratna uganjanja o njihovih širših ambicijah so Mojstrančani hitro postavili na svoje mesto: »Naša zbirka ni ne konkurenca ne negacija ljubljanskega muzeja. Mi bomo ostali verjetno na

² »Tako je Tolmin pokazal pot do planinskega muzeja, ki bi ga morali že davno imeti – v Ljubljani,« je daljnega leta 1953 sklenil zapis neznan avtor v članku Stalna planinska razstava v Tolminu, v: PV 1953, str. 671-672.

³ Dr. Jože Pretnar: Slovenski planinski muzej, v: PV 1969, str. 149-151.

⁴ 5. 8. 1984 so v Mojstrani odprli Triglavsko planinsko zbirko. Gradivo zanjo so planinci PD Dovje-Mojstrana zbirali dvajset let. Zamisel je prvotno vzniknila na Jesenicah. Ko jeseniški planinci doma niso dobili pravega prostora, so Mojstrančani prevzeli njihovo zbrano gradivo. Zbirko so uredili s prostovoljnimi delom in ob pomoči občinske skupščine ter Kulturne skupnosti Jesenice, podjetij, predvsem Železarne Jesenice. Planinski muzej, v: Stoletje v gorah (zbornik), CZ, Ljubljana 1992, str. 133-135.

lokalni ravni, medtem ko morajo Ljubljaničani zagrabiti širše in globlje: tam naj bo vseslovenska planinska zgodovina videti kot del splošne slovenske zgodovine.« Tako so pač razmišljali takrat. Prav zanimivo je, da je obrobje Slovenije v preteklosti pokazalo več zanimanja in konkretnih pobud za osnovanje take inštitucije, ki jo Slovenci kot narod z bogato planinsko tradicijo potrebujemo. Veliko je namreč dokumentov in predmetov, ki so razstavljeni posamezno, na različnih lokacijah. Uskladiščeni v depojih nekaterih muzejev ali v privatnih zbirkah planinskih zanesenjakov čakajo boljšega dne. V zadnjih letih so prizadevanja Planinske zveze, zagotoviti zadostna finančna sredstva za osrednji planinski muzej, prerasla v odločnejšo akcijo. Odločitev, naj se gradi muzej v Mojstrani, ni samo pragmatičen sklep neuspešnega iskanja primerne lokacije v prestolnici, ampak tudi svojevrstno priznanje Mojstrančanom za dolgoletno ohranjanje muzejske zbirke na Gorenjskem.

Zametki po drugi svetovni vojni v Tolminu

Leta 1952 so med 17. in 27. avgustom v Tolminu priredili drugo gospodarsko razstavo za tolminski okraj. V posebnem oddelku, ki je obsegal dve učilnici in del hodnika osnovne šole, sta bila predstavljena planinstvo in turizem tedanjega okraja. Slikarski del je uredil akademski slikar Rudi Kogej, ostalo gradivo sta v glavnem zbrala Franc Ceklin in Peter Berginc.⁵ Glavnino eksponatov z omenjenega oddelka so uporabili naslednje leto pri postavitvi planinske razstave v Trenti, ki je bila odprta dan pred odkritjem spomenika Juliusu Kugyju 2. avgusta leta 1953 in je bila zamišljena kot zameetek bodočega

stalnega planinskega muzeja.⁶ Pobuda za razstavo je nastala v ožjem krogu tolminskih planincev, njen duhovni oče pa je bil podpredsednik PD Tolmin Franc Ceklin. Društvo je sprva načrtovalo postavitev propagandne planinske razstave v Kopru, Portorožu in na Reki, a se je kasneje temu odreklo.⁷ Finančna sredstva je prispeval Okrajni ljudski odbor, materialne eksponate pa so zbrali s pomočjo Muzeja za Tolminsko v Tolminu. Prvotna postavitev, zanjo so obnovili prostore nekdanje italijanske kasarne na Logu v Trenti, je bila namenjena predvsem zgodovini gornišstva v dolini Trente. Člani društva so morali vložiti kar precej truda, da so opustošene objekte okusno in smotrno uredili.

Delovni žar neposredno pred odprtjem razstave v svojih spominih obuja tudi njen glavni pobudnik Franc Ceklin: »V želji, da bi razstava navdušila obiskovalce v vsem svojem sijaju, nismo spregledali niti podrobnosti, da so ploščice na tleh zamazane. V časovni stiski zadnjih priprav nam je ostala na razpologo le še noč pred odprtjem razstave. Nočnega čiščenja ploščic smo se lotili Peter Berginc, Ivan Filli, profesor Uršič in jaz. Drgnili smo jih tja do tretje ure zjutraj. Nato smo šli na kratek počitek na senik pri Motu (znani gorski vodnik Andrej Komac – Mota) in spet nadaljevali delo skoraj do svečanega trenutka.«⁸

⁵ Nekateri takratni obiskovalci se še spominjajo povečanih načrtov jam na Tolminskem, ki so jih člani ilegalnega PK Krpelj raziskovali pred drugo svetovno vojno, in fotografij.

⁶ »Z navedeno razstavo smo dosegli to, da smo ustvarili vsaj zameetek bodočega muzeja, katerega bo treba nujno dopolnjevati in urejati na pridobljenih izkušnjah, tako da bo nam vsem v ponos ...« Predsednik PD Tolmin Rudi Jereb na rednem občnem zboru. Zap. 18. 2. 1954, str. 4. APD.

⁷ »... zato pa je priredilo lepo in dobro uspelo, sicer bolj moralno in propagandno kot pa finančno, planinsko razstavo v Trenti.« Poročilo gospodarja društva Jožeta Ipavca na rednem občnem zboru. Zap. 18. 2. 1954, str. 8. APD.

⁸ Franc Ceklin – ustna izjava (28. 5. 2003), tč. 15. Zapis hrani avtor.

Načelnik propagandnega odseka je na letnem občnem zboru PD Tolmin poudaril, da je bil to »prvi poskus, da bi se odprla stalna razstava s pomočjo vseh planincev naše domovine, ki naj bi se s časom spremenila v stalen planinski muzej Slovenije.«⁹ Razstavo si je ogledalo okrog 1500 obiskovalcev, med njimi so bili zastopniki nemških, avstrijskih, italijanskih in tržaških planincev oziroma planinskih zvez, predstavniki Planinske zveze Jugoslavije in Planinske zveze Slovenije, predvsem udeležencev odkritja spomenika Juliusu Kugyju. V vpisni knjigi je bilo zabeleženih več pohval posameznih obiskovalcev, kar je pričalo, da je bila namera Planinskega društva Tolmin uspešna.¹⁰

Vodstvo Planinskega društva Tolmin je obžalovalo, da pri organizaciji niso sodelovala tudi druga primorska društva, saj bi na ta način lahko povečali obseg razstave in jo vsebinsko še bolj obogatili. Kljub številnim priznanjem, ki so jih ob tem prejeli, so se zavedali, da so šele na pol poti in da jih čaka še veliko dela pri dopolnitvi prikaza. Zato so sklenili pritegniti tudi sosednja društva izven Gornjega Posočja.¹¹

Razporeditev razstavnih eksponatov

Prvi prostor so po stenah krasile fotografije naših gora. Dve maketi sta predstavljali letno in zimsko plezalno tehniko, na ogled je bila tudi maketa bodočega hotela na Logu v Trenti, ki naj bi nastal s povečavo bivše italijanske vojašnice. Na sredini je bil v merilu 1 : 25.000 razstavljen relief takratnega tolminskega okraja. Poseben kotiček je bil namenjen dokumentom in predmetom iz narodnoosvobodilne vojne, v vitrini pa je bilo še deset Trpinovih akvarelov planinskega cvetja. Na posušen viharnik so postavili nagačenega ruševca, orla in divjega petelina.

Tudi srednjo sobano so krasile fotografije trentskih gora, na mizah in ob stenah pa so bili razstavljeni predmeti, ki so nekoč služili Trentarjem pri vsakdanjem življenju in delu, npr. pastirski plašč proti dežju, izdelan iz lubja, razne posode (»bule«), izdobljene iz bukovih grč, v katerih so Trentarji shranjevali maslo, skuto in druga živila, pastirski rogovi, mehovi za moko, kambe¹² za kože, starinski svečniki,

vilice za ribolov, ribežen (strgalnik), izdelan iz kose, kolovrat.

V posebni vitrini tretje razstavne dvorane so bila razstavljena dela nekdanjega zdravnika in naravoslovca v Idriji, filozofa Baltazarja Hacqueta, med njimi knjiga *Plantae Alpine Carniolicae*, tiskana leta 1782 na Dunaju. V njej je opisal in narisal slovito »Kugyjevo« cvetko, *Scabioso Trento*. Razstavljena je bila tudi njegova knjiga *Oryctographia Carniolica* (Fizikalni popis vojvodine Kranjske), tiskana leta 1778 v Leipzigu, v kateri je podrobno opisal razvoj našega kmetijstva in obrti v tedanjih časih ter objavil najstarejšo upodobitev Triglava (pogled z Velega polja). Na ogled je bila tudi Hacquetova knjiga (1781), v kateri je objavil natančen opis idrijskega rudnika. Razstavljene so bile tudi knjige Juliusa Kugyja *Iz mojega življenja v gorah* (prva slovenska izdaja Planinske matice v prevodu M. M. Debelakove), *Petsto let Triglava* in *Julijske Alpe v podobi*. Med knjižnimi eksponati niso manjkali Baumbachova pesnitev *Zlatorog* v nemščini in v Funtkovem prevodu, ep Jožeta Lavrenčiča *Sholar iz Trente* in planinske študije Evgena Lovšina *V Triglavu in njegovi sosesčini*. Nazorne so bile fotografije vseh trentarskih vodnikov. Najmlajši med njimi, Tožbar, je umrl eno leto pred odprtjem razstave. Na drugi mizi so bili prikazani rodovniki Bohinjcev, ki so 26. avgusta leta 1778 prvič dosegli vrh Triglava, ter fotografski posnetki raznih bakrorozov, ki jih je Hacquet objavil v svoji *Oryctographii*. Stene so krasili odlomki iz Baumbachovega *Zlatoroga*, ponazorjeni z akvareli akademskega slikarja Rudija Kogejja. Poseben del so predstavljali eksponati iz obdobja železarstva v Trenti. Poleg je bil tudi zvon iz leta 1717, ki je še malo pred razstavo visel v trentarski cerkvi.¹³

¹³ V hribih se dela dan (F. P.). Slovenski poročevalec, št. 189/12. avgusta 1953, str. 5.

⁹ Načelnik propagandnega odseka. Zap. 18. 2. 1954, APD.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Predlog plana dela 1954. Zap. 10. 12. 1953, str. 4. Pokrajinski arhiv Nova Gorica (PANG), fond PD Tolmin, t. e. 1.

¹² Kamba: ukrivljena lesena palica, ki objame živali vrat od spodaj. Njena dva konca se vtakne v jarem.

Nadaljnji razvoj muzeja v Trenti

Upravljanje zbirke, ki so jo imenovali »Planinsko-turistični muzej«, je takoj po letu 1953 prevzelo Turistično društvo Bovec, kasneje pa Goriška turistična zveza. 1. januarja 1956 je muzej prišel pod okrilje Goriškega muzeja, ki je ob prevzemu menjal njegovo prvotno planinsko-turistično zasnovano in ga v celoti posvetil Trenti. Takrat so tudi spremenili ime, ki se je kasneje glasilo »Trentarska muzejska zbirka« oziroma »Trentarski muzej«. ¹⁴

Prvi del je bil posvečen goram, flori in favni ter nastanku botaničnega vrta v Trenti (Alpinum Juliana). Etnografski del zbirke z rekonstrukcijo ognjišča in izbe je prikazoval bivalno in gospodarsko kulturo domačinov. V zadnjem, zgodovinskem delu razstave so bile zbrane literarne, likovne in fotografske stvaritve: Rudi Kogej s svojimi deli o Zlatorogu, Klement Jug z zapiski o gorah ter arhivske listine, ki so dopolnjevale zgodbo o preteklosti Trente. »Pred vhodom v muzej je stal še edinstven, pomemben spomenik, mejni kamen s Triglava z letnico 1920, ki je do leta 1945 ločil Primorsko od domovine.« ¹⁵

Leta 1973 je bilo dodatno predstavljeno planinsko pašništvo v Trenti. Vse do tega leta je dajal glavni pečat zbirki prvi oskrbnik Mirko Zorč. Dolina ni ostala brez zbirke tudi v času obnove muzejske stavbe. Goriški muzej je uredil začasno zbirko v bližnji depandansi hotela Orel, kjer je ostala vse do odprtja

¹⁴ Marija Rutar: Trentarski muzej (Trentarska muzejska zbirka). Goriški muzej, Nova Gorica 1972.

¹⁵ Prav tam.

novega Informacijskega centra TNP na Logu. V novi stavbi so zbirko še obogatili in prilagodili vsebinski zasnovi Informacijskega centra. ¹⁶ Oktobra leta 2003 so v centru priredili tudi manjšo razstavo o petih desetletjih delovanja »Trentarskega muzeja«, ki jo je pripravil kustos Tolminskega muzeja Marko Grego. Avtor ni pozabil poudariti pomembne vloge dveh že pokojnih domačinov, Rudija in Mirka Zorča.

Naposled združitev interesov

Planinska zveza Slovenije je odločitev o gradnji Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani sprejela že daljnjega leta 1988, časopis Gorenjski glas pa je 13. 8. 2008 poročal o slovesnem podpisu pogodbe z izvajalcem (Kovinar gradnje ST) in pooblaščenecem za nadzor gradnje Slovenskega planinskega muzeja (DDC Svetovanje inženiring). Ob tej priložnosti je podpisnik, župan Občine Kranjska gora Jure Žerjav, izjavil, da »muzej ne bo samo prikaz zgodovine planinstva, temveč tudi impulz za razvoj turizma v Mojstrani.«

Vodja projekta in predsednik domačega planinskega društva Miro Eržen pa je izrazil prepričanje, da bo muzej postal »razvojni potencial Mojstrane in ponos slovenskega planinstva« ter da bo »s svojo vsebino privabljal vse, ki so jim gore blizu.« Načrtovana vrednost investicije je kar 3,2 milijona evrov. Investitorji so iz evropskih skladov zagotovili 1,7 milijona evrov. 650.000 evrov bo iz proračuna namenila Občina Kranjska Gora, 500.000 evrov pa Ministrstvo za kulturo. Razliko naj bi zagotovila letos ustanovljena Fundacija Avgusta Delavca, ki se bo ukvarjala izključno s pridobivanjem muzejskega planinskega gradiva in materialnih sredstev za realizacijo celotnega projekta. PZS, Slovenski gorniški klub Skala in Planinsko društvo Dovje-Mojstrana nastopajo kot partnerji omenjene fundacije.

Kdo bi si nekoč predstavljal, da bo stara ideja o slovenskem planinskem muzeju dobila več kot stoletno dolgo brado? Danes lahko že upravičeno verjamemo in se veselimo, da bo muzej kmalu odprl svoja vrata številnim obiskovalcem. Člani slovenske planinske organizacije pa smo pravkar izzvani, da izkažemo svojo pripadnost in s simboličnim članskim prispevkom podpremo gradnjo. ●

¹⁶ Marko Grego – Tolminski muzej: Osebno sporočilo avtorju.

Ko smeh poveže Kukovo špico s Plaskim Voglom

Nevarne zveri v Vrsniku in Maša v Vratih

✍ Boris Kumer

»Spodnji opis doživetij je strogo avtorsko zaščiteno in ga je brez prisotnosti avtorja najstrožje prepovedano dati komu v prebiranje ali ga pripovedovati, kaj šele se ob tem nasmihati ali celo smejati. V prisotnosti avtorja in v družbi drugih ljudi veljajo zaščitna določila iz prejšnjega stavka!«

Približno s takim besedilom sem opremil spodnji zgodbici, ko sem ju pošiljal v branje prijateljem in znancem. Naj kar napišem: razočaran sem nad njimi, niso se držali jasnih navodil. Vedno prisotno prikrito muzanje in opazke v družbi me večkrat spomnijo na to. Že prav, vzel jim bom to veselje! Če so mislili, da se mi bodo lahko le oni smejali za hrbtom, so se zmotili. Le zakaj bi jim privoščil ta privilegij? Torej, spoštovani bralci Planinskega vestnika, izvolite ...

Markirana pot do planine Za Skalo mi ni bila usojena

Poznojesenska noč se počasi pretaka v jutro. Misli prehitevajo telo in mi poželjivo uhajajo tja gor v Travnško dolino ter naprej proti Plaskemu Voglu. Le s težavo se osredotočim na vožnjo. Še v temi prečim Mala korita reke Soče in se zapeljem skozi Vrsnik. Ko nad zaselkom prečim grapo Vršnice, se v hipu odločim: »Tokrat grem do planine Za Skalo, a ne po lovskih, temveč po markirani poti! Enkrat je treba, se za planinca z gorniškimi ambicijami spodobi. Pa seveda, tokrat sem le sam, ja, odgovoren sebi za svojo varnost. Danes ni običajen dan, tak, ko bi bil vestno nadziran od ljubečih ženskih oči.« Pri planinski smerni tablici

Kukova špica 📍 Oton Naglost

parkiram in si po dobri navadi takoj pristavim – se vedno tako lepo rima na ustavim – lonček jutranje kave na gorilnik. Med kuho se začne daniti, gosta megla se za hip razkadi – ravno toliko, da opazim nad cesto odmaknjene stavbe.

Takrat pa, brrrrrr, me strese in zmrazi po hrbtu. Nad mano, ne daleč, se bolj grozljivo od najgrozljivejšega oglasi: »MMGGHUUUggggghhhh, MMGGGhhhhhhhuuu ...« In malo zatem, nekoliko bolj oddaljeno, še enkrat. Komaj se zadržim, da lepo v miru »premislim« pravkar skuhanu kavo. Pa tuhtam in tuhtam, kaj vem o tem okolju ... In

natuhtam, da je verjetno tam gori, ob hišah, izpuščen kak bikec, ki mu je zadišala jutranja k(r)avica. Seveda, če diši meni kava, zakaj ne bi tudi njemu! »Tako bo. Ja, saj, kaj bi pa drugega vendar moglo biti?!« In sem korajžen kot ponavadi! Pospravim. Takrat spet nekoliko stran, bolj desno, proti grapi Vršnice: »Mmgggghhhuuuuuuuhhgggg!« Skozi možgane mi gre: »Čuden, čuden je ta glas!? Ampak saj se oddaljuje, kar koli že je ...«

Ker pa se dani in ker sem Mož, grem! Nedaleč mimo hiš me vodi markacija. A ni nič shojeno, nič zagrajeno, nič tistih po tleh – no, tistih ploščatih, v

katere neradi stopimo. »HmMMM, hmMM, čudno, prečudno ...« Blago se vzpenjam kakih pet minut skozi gozdiček. Ja, vraga, saj še začel nisem, evo, pa je kava že poprijela. Bo le treba v stran stopiti, za kakšno drevo ... In stopim. K sreči je mir, spet s tistim groznim glasom, prekinjen šele, ko so hlače spet na svojem mestu. Tokrat je glas, kaj glas, rjovenje, res blizu. Za hrptom. Z druge strani kot prej. Mislim si: »Aha, več jih je!« Ni kaj, tudi smreka je blizu ... Kaj me briga nahrbtnik, saj je lepo obešen na sosednje drevo. In jaz sem, presenečen nad sabo, še zmeraj okreten. Res sem še hiter, kot mulc v najboljših letih ... Dober plezalec! Pet sekund zatem se že razgledujem skozi mlečno belino z »varne« višine – saj se spomnite Rožleta? Kar se spet oglasi tisti glas. Uh, »je bela«, to pa ni več hec! Razmišljam: »Koliko časa bi zdržal tu zgoraj? S pol litra vode, sadno ploščico, uro ... Imam tudi mobilnik! Juhejjjjjjjjjj, juh, ju ... Ki tukaj ne vleče! ... uhhh.« Ampak ne vidim nič, madona, nič ... Preklicana megla. Le slišim. Grozovito oglašanje. Najprej še blizu, potem se pa oddaljuje, oddaljuje ... Oddalji se proti Vrsnici. »Aha, žeja jih daje, žeja, kdor koli

že so,« si mislim. Po petih minutah se srce dvigne nazaj: »Tak dec se pa že ne bo bal tistega, česar ne vidi, pa naj bo še tako strašljivo glasno!«

In naredim strategijo: »Grem dol. Hitro – zelo, zelo hitro do hiš. Podrobneje pogledam, če je tam kak hlev in če je kdo doma. Če je, bom zvedel, kaj je na stvari, če ni, se zapeljem naprej v vas. Tam so ljudje, tisti bodo ja vedeli! Potem grem kot ponavadi gor po lovski in prihranim izgubljeni čas. Izognem se rjovečim, upam.«

Zlezem dol in delam vse po načrtu. Po stezi zdrvim z očmi na ramenih in hrbtu. Hitro, zares! Pri hišah nikogar. Lopa ni hlev. Vonja po hlevskem gnoju nikjer!? Do avta – globoko si oddahnem! Z njim v vas, do edine hiše s kadečim se dimnikom. No, ustavim precej više. Spustim se in srečam trop ovac, ki razposajeno dirja mimo mene navzgor, potem malo nad hišo pa prijetno gospo, ki mi je v zameno za pozicijo svojih pobeglih ovac takoj pripravljena odgovoriti na vsa vprašanja.

Pokažem ji in jo sprašujem: »Je tam čez kdo doma te dni? Imajo tam kaj živine?« Odgovori: »Ne, kje pa! Tisto so počitniške hišice. Veste, danes sem čisto

Plaski Vogel z Velikega špičja 📷 Peter Strgar

sama v tem delu doline. Jaz in te preklicane ovce.« Spet vprašam, precej v zadregi: »Pa, nooooo, jaaaa, eh, nooo, saj veste, eeee, a se morda govori, da kakšna večja žival, eeeee, saj verjetno ne ... ali pa ja, morda, a bi lahko medved hodil tu okoli te dni, ali, hmmm, kaj takega, kar podobno trozovito rjovi?« Oponašam tiste glasove kar se da verno. Takrat pa nasmeje na njenem obrazu. Široook, od ušesa do ušesa. In pravi gospa: »Ah, jaaa, n'č baat', n'č baat' ... Saj ne morete vedet. Hi, hi, hi, hi ...« In se vmes opraviči za smeh, pa se še kar zasmee in pravi: »Tule so ta leta muflona naselili, in ko si on zaželi punce, veste, je glasen, grdo glasen. Pa saj ste slišali, hi, hi, hi ... Grdo glasen, ja. Heh, he, he, heh.« Še pravi: »Saj zdaj se pa ne smejim vam, vi ste se kar korajžno obnašali, ja ... Heh, heh. Veste, prejšnji teden sem spodaj v travi sedela, prav blizu tam, od koder je vas tako hitro prineslo. Pri markaciji se ustavi, ja, tak ta mali avtobus. Ha, ha, ha, hi. Ven jih skoči kakih dvajset in zapodijo se v hrib, da je veselje. Avtobusek pa se gor do vasi zapelje. Obrnit. Takrat gledam in se čudim! V petih minutah so vsi prihrumeli nazaj k cesti. Ravno prav je tudi avtobusek obrnil in pripeljal nazaj dol. Heh.

Nekaj so razpravljali, gledali v breg, krilili z rokami, potem so se naložili in bus je odpeljal v dolino. Heh, heh, ha, ha, hi. Zdaj vem, ja, zdaj razumem, zakaj se jim je tako mudilo. Ho, ho, ho, ho. Saj se ne smejim vam. Ne, res ne!« In se smejeva oba, tako prešerno, tako naglas, da odmeva. Ona njim in meni, jaz njim in sebi – bolj kislo!

No, tako sem spet »izvisel« glede poti po markacijah. Do planine Za Skalo sem šel po tisti lepi nemarkirani stezici mimo obeh klopic in imel mir.

Ja, »imel mir«. Kajti zgodbe še ni čisto konec. Ob povratku s Plaskega Vogla skozi Travniško dolino sem ob kratkem razpihu meglic nedaleč stran zagledal muflona z dvema samicama. Vzporedno smo dirjali navzdol. Še dobro, da sem videl, za kakšno veličastno žival gre, kajti kasneje, ko sem ob koritu pri izvirkcu nad planino hladil noge, je ta »vrag« tja skozi meglo pripeljal obe svoji dami. Na razdalji kakšnih dvajsetih metrov od mene se je spet tako zvonko oglasil, da mi je kri ledenela v žilah. Vsi trije so bili, stoječ nekoliko višje, videti prav grozljivo v zastorih meglic. Tisti njegovi naprej zakrivljeni rogovini in pol centa mišic, uh! Dobro, pravim, da sem

že vedel, za kaj gre. Kot kaže, mi je rogatež razlagal, prav nič prijateljsko, da tisto vodo pijejo le on in njegovi ter da tam nimam kaj početi brez njegovega »žegna«. Povem vam, šele krepak klic in odločen korak v njegovo smer, oboje izven moje navade, sta jih premaknila stran ... Pa ne panično, ponosno je izginitil v sivih koprenah – pravi dedec. In dekleti zibajočih bokov za njim.

Lovska je ta, bi kdo rekel! Pa je planinska. Premejš, da res!

S Polono k »maši« v Vratih

Teden prej, preden sem doživel »strašno« izkušnjo v Vrsniku, sva z mojo drago peljala na Kukovo špico žlahtniški par, takisto zaljubljen v hribe. Šli smo, po najino, izven markacij, dva Štajerca in dva Primorca. Lepo smo se imeli, kar je na tisti špici tako ali tako skoraj uzakonjeno. In gor je bila fina družba. Izstopal je zanimiv črnobrad možakar srednjih let, ki je neumorno frfotal po vrhu sem in tja, pogledoval v globino in vsake toliko vzhičeno vzkliknil: »Avionsko, ja, avionsko!« Ni kaj, pogled je tam kot iz letala, prav zares, in količina izraženega navdušenja se je povsem ujemala z videnim.

Sledila je sproščena debata, saj veste, taka, ko vsi povedo, kje so bili in kakšni so hribovski načrti. Braduč je razlagal, da bo šel naslednji teden zelo verjetno na Plaski Vogel, potem pa je omenil, da mora tokrat kljub prekrasnemu razgledu le stopiti navzdol in po PP nazaj v Vrata. Tja na enega od zgornjih rovtov se mu mudi. Tam ga čaka Polona, da bosta skupaj šla k maši. Rekel je še, da je mašo v Vratih vredno obiskati in da je res lepa. Pa Polona tudi.

Ker je bilo sredi tedna, se nam je kar nekoliko čudno zdelo, da bo šel k maši, pa v Vratih, pa sploh se je zdelo malce nenavadno, da to nam pravi. Tako, vsak sam pri sebi, smo si mislili: »Je tak zgovoren možakar, pa verjetno glasno pove vse, kar misli narediti. Kakšna nova kapela je pa tam doli tudi lahko zrasla v teh časih ...«

Kakor koli, nazadnje je nanese, da smo skupaj sestopali. In po poti navzdol smo v različnih zvezah še kar nekajkrat slišali besede: avionsko, pa Polona in maša ... Ja, če iskreno priznam, se nam je malo pa že zdelo, da pretirava.

Tako se pridričamo, kramljajoč, do prečne poti, ki se vije po pobočju izpod Vrtaškega vrha in se spusti v Vrata. Pripelje na Poldov rovt ali z malo truda in iskanja podaljška celo na Turkovega. Ni kaj, čas je za slovo, bradač se odpravlja desno, proti rovtom, mi pa levo, proti Črlovcema. Omenim mu še, da se mogoče te dni celo spet vidiva na Plaskem Voglu,

on pritrdi, potem pa že med oddaljevanjem zakliče proti nam: »Ja, veste, tisti dve, Polona in Maša, sta taki luštni kravici. Vedno ju obiščem. Najprej Polono na eni strani rovtva, potem se pa skupaj sprehodiva na drugo stran rovtva in greva še k Maši. A ju pozdravim še v vašem imenu?« In je oddiral avionsko, z razširjenimi rokami, po stezi tja vprek.

Mi smo obstali, najprej debelih oči in tiho, potem pa do ušes raztegnjenih ust. Saj menda še veste, smeh, posebno na lasten račun, je zelo zdrav!

Počasi smo le dojeli. Prihajalo je za nami: že na vrhu in potem vso pot nas je bradač mesil in pripravljaj. »Mamico mu ...«, bi rekli v onih časih, danes pa lepo kulturno, a sočno, skratka po naše: »Krščenmatiček, dobro nas je nategnil!«

Njemu zahvala, vam povabilo

Vidite, tako sem se slab teden po Kukovi špici znašel v Vrsniku in na Plaskem Voglu. Bradatega možakarja, ki se spozna na »mašo« v Vratih, na poti nisem srečal, a vendar prav njemu pripisujem večji del zaslug za moje doživetje, za strah in za smeh, saj me je pravzaprav on s svojo idejo ponovno spravil na to prelepo turo.

Mimogrede vam povem, brado, že malce sivo, nosim tudi sam ... In ponovno zagotavljam, oba izleta sta čudovita! Povezavo poiščite sami. ◉

PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

NITO MILO 59,90 € Ojačane pohodniške hlače iz raztegnjivega materiala.	CONTACT 1000 KAYLAND 149,90 € Izredno udoben in tehnično dovršen pohodniški čevl.	WIZARD PLUS RAVELTIK 59,90 € Gorniški cepin, primeren tudi za zahtevnejše zimske vzpone.
---	--	---

KIBUBA PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

Planinska koča na Kaninu in smuka v tri doline

Kanin za vse letne čase

✍ Miran Mihelič

Nekdanji Dom Petra Skalarja pozimi

Glede na to, da me gostje v naših apartmajih kar naprej sprašujejo o podatkih, ki jih sicer ne najdejo na enem mestu v turističnih prospektih, sem se odločil, da jih sam zberem in zapišem. Do še več planincev pa bi prišli, če jih objavim kar v Planinskem vestniku. Najprej nekaj o Kaninu.

Prva koča na Kaninu

Na Kaninu, natančneje na Kaninskih podih pod Krliščem so na višini 1881 metrov prvo planinsko zavetišče postavili že leta 1895 pod imenom Kaninhütte. Pod Italijo so ga leta 1921 preimenovali v Ricovero Timeus (Zavetišče Timeus), in sicer po Ruggeru Timeusu (H. T. Imenoslovje Julijskih Alp), kar je vojno ime Tržačana, ki je med prvo svetovno

vojno prestopil k tržaški iredenti in padel. Koča je zgradila Jadranska podružnica Nemško-avstrijskega planinskega društva. V zborniku Zeitschrift des Deutschen und Osterreichischen Alpenvereins iz leta 1906 je na strani št. 374 v članku Adolfa Gstirnerja omenjena tudi Kaninhütte. Letno jo je obiskovalo deset do dvajset planincev. Bovčani so ji vse od začetka pravili kaninska koča in tako je še danes, čeprav ima novo ime Dom Petra Skalarja: »Grj'mo gore h kaninsk' koč'.«

Planince in smučarje so, sprva za plačilo, vodili gor vodniki iz bovške kotline. Med seboj so si izmenjavali tudi znanje smučanja. Ni znano, ali so Bovčani to osnovno prvo idejo in znanje pridobili po izročilu ali iz avstrijske vojske. Priljubljena smuka je bila

Nošnja materiala za popravilo doma po vojni; naporen vzpon iz Bovca je trajal kar dobre 4 ure.

na začetku zime, pred božičem, dokler ni zapadlo preveč snega »an blažja, k' se je snjeh ulj'gu«. Bovčani so smučali sprva »z dwg'«, potem pa so začeli posnemati izdelavo »ški« od drugih. Zanesljivo so jih v času Avstro-Ogrske takoj na začetku dvajsetega izdelovali v delavnici Ivana Miheliča starejšega, in to tudi za smučarje in planince od drugod. Ivan Mihelič mlajši se je naučil izdelovati sodobne smuči pred letom 1903, ko je bil v mojstrski šoli v Gradcu. Prav tako se je naučil tudi fotografirati, razvijati in izdelovati fotografije. Pri pospravljanju podstrešja njegove hiše so lastniki te fotografije verjetno založili, veliko jih je po lokalnih in zasebnih albumih v Bovcu ali pa so pogrešane. Vse to se je razmahnilo zlasti pod Italijo in Jugoslavijo, dokler niso prišle na trg Elanove smuči.

Turno smučanje na belih prostranstvih

Bele kaninske strmine so vabile v začetku zime, pozno spomladi in celo poleti, ko je bil sneg dobro uležan. Tudi na Bovškem je bilo takrat veliko snega. Na Kaninu so spali v koči tudi po več dni in smučali v raznih smereh, zlasti na območju Zadnjega dola, Velikega Grabna in čez Zlebiče proti Prevali ter v Krnico. Čez Prevalo so skupaj z Rabeljčani organizirali tudi kakšno tekmovanje v teku, vzponu in spustu – prosto, kot je kdo zmogel in znal, iz ene doline v drugo. Ker so »ški« tekle počasi, so vozili večinoma kar »šus«, vendar so se kar dobro zavrteli – »rejd'l' ukou dulge

paljce«, zlasti, če je to omogočal »kontra brjeh« čez Prevalo, na eno ali drugo stran ovalne krnice. Dve palici s krpljicami so začeli uporabljati šele po prvi svetovni vojni. Pri tem so zanesljivo posnemali vojaško »škiwncno an bindunge«. Prve »šince« je bovška smučka dobila v petdesetih letih pod Jugoslavijo. Takrat so bovški mizarji (tudi mladi, ki so se učili obrti že v Idriji) izdelovali že tudi skakalne smuči ter v Bovcu in zlasti v Logu pod Mangartom skakali nekaj manj kot 50 metrov.

Redne tekmovalne »laufe« so organizirali pod Italijo. Tradicionalen je bil spust čez Prevalo (»Prj'w'lo«). Podatke bi najbrž dobili v Kanalski ali Reklanski dolini. Pod Jugoslavijo je bilo treba sprva imeti dovoljenje za na Kanin, »z' tu kr so ldje utj'k' ta črjez«.

Smučanje pod Jugoslavijo

Po obnovi leta 1952 je koča dobila ime Koča Petra Skalarja in vse več je bilo obiskov, čeprav je bila meja močno zastražena in obiski oteženi, če se je le dalo. Počasi so spet začeli prihajati na Kanin tudi prvi smučarji, in sicer največ proti pomladi. Začeli so se tradicionalni prvomajski veleslalomi. To so bila meddruštvena tekmovanja. Gor smo prva leta znosili vse (kole, zastavice ...) na ramah z območja planine Gozdec (1303 m). Drva je jeseni pripravil oskrbnik kočice Zajc (Franc Kravanja) v Gozdecu ali v rušju in potem smo šli ponje, kolikor smo jih porabili.

Stari Dom Petra Skalarja, v ozadju Mali Skedenj

Takrat je bilo znanje bovških smučarjev iz leta v leto boljše. Na Kanin smo hodili tudi turno smučat. Promocijsko (priprave načrtov za žičnice) smo navdušeno organizirali meddruštvena tekmovanja tudi za državni praznik poleti 22. julija, saj je bil ves Veliki Graben še snežišče, kjer je ponekod padel nov sneg (takrat smo poskrbeli za močno promocijo, saj smo povabili novinarje vseh slovenskih časopisov in lepo se je razpisal zlasti novinar dela Milan Maver). Tudi čez Škrbino pod Prestreljenikom (2282 m), ki ji smučarji sedaj pravijo Sedlo, smo organizirali turni smuk na Prevalo in v Krnico šele 11. avgusta 1969. Čez kamnito Škrbino smo smučiči nesli na rami, potem pa smo jih nataknili in se spustili proti Prevali, toliko je bilo takrat snega! Že med začetkom priprav na gradnjo kaninske žičnice smo junija organizirali meddruštveni veleslalom na slovenskem nivoju od Sedla mimo Prevale (državna meja) v Krnico. Toda ker se je v jugoslovanske strani dvignila megla in tam obstala, na italijansko stran pa je ni pustil veter, ki je vlekel od spodaj, ni kazalo drugega kot pobrati že postavljene kole z zastavicami vred in polovico proge ponovno postaviti čez mejo na italijanski strani. Tekmo smo lahko začeli in dokončali. Tako je bilo to prvo čezmejno smučarsko tekmovanje v veleslalomu, seveda ilegalno. K sreči ni bilo v času tekme blizu ne italijanskih ne jugoslovanskih svinčenih čuvajev meje, od daleč pa tega ni bilo mogoče videti, ker smo bili pod jasnino, obdano z gosto meglo. Dobro znamenje, ki pa si ga takrat nismo upali sanjati kot nekaj, kar bomo doživeli že mi.

Nova koča in današnje danosti ter neizkoriščene možnosti

Vrnimo se zopet malo nazaj. Planinska koča je bila prvič poškodovana med Soško fronto v prvi svetovni vojni, potem pa še v drugi, ko je delno razpadla. Leta 1922 jo je obnovil CAI (Club Alpino Italiano) iz Trsta, ki jo je leta 1936 tudi povečal in prenovil. Po drugi svetovni vojni so jo v slabem stanju prevzeli bovški planinci in jo z zidarskimi, mizarskimi, krovskimi in pleskarskimi deli temeljito obnovili, odprli pa so jo 24. avgusta 1952. Poimenovali so jo po tigrovcu (ob otvoritvi so rekli revolucionarju) Ferdu Kravanji – Petru Skalarju (1911–1944) iz Čezsoče. Potem je koča 1. januarja 1972 pogorela. Že naslednje leto so začeli na novi lokaciji graditi večjo postojanko; zaradi finančnih težav so jo gradili deset let. Dom Petra Skalarja so slovesno odprli 2. oktobra 1983 ob 90-letnici ustanovitve SPD. V gostinskem prostoru je 80 sedežev in točilni pult, v 8 sobah je 42 postelj, na skupnem ležišču pa 40 ležišč. Koča ima WC in umivalnico z mrzlo vodo. Gostinske in spalne prostore ogrevajo s pečmi, voda je kapnica, koča pa ima agregat in fotovoltaični sistem za elektriko.

Dom Petra Skalarja je odlično izhodišče za planinske ture in turne smuke, tudi v Rezijo. Nudi prvovrsten razgled od severovzhoda do jugovzhoda, kjer se za Bovško kotlino dvigajo Vzhodne Julijske Alpe z vrhovi od Razorja prek Triglava do Krna. Južno vidimo pobočja Kanina, ki padajo v Soško dolino, in spodnji del glavnega grebena Kaninske skupine z vrhovi Vrh Laške Planje, Kamen in Velika Baba. V tej smeri se na levem bregu Soče dviga Polovnik, na desnem pa Stol, še naprej pa se za Matajurjem širi Furlanska nižina. Ob dobri vidljivosti vidimo tudi Jadransko morje s Tržaškim zalivom. Zahodno in severno se v bližini vleče glavni greben Kaninske skupine z vrhom Kanina (2585 m) in Prestreljenikom (2499 m), desno od grebena pa za vzhodnimi pobočji Kanina kot dvojčka lepota mamljivo vabita vrhova Mangarta in Jalovca.

Kanin ima od vseh gora z žičnico daleč naokoli, tudi čez mejo, najboljše terene za turno smučanje, saj so drugje najboljše terene porabili za žičnice in smučarske proge ob njih. Ključna točka za kaninske turne smuke v tri doline je pobočje Vrha Osojnic (2400 m) nad planinskim domom. Če bi z mrežami zaprli luknje in vsaki pustili le vratca za vstop jamarjev, bi za 200.000 evrov povečali obisk, ne da bi toliko posegali v naravo z gradnjo novih smučarskih naprav za zagotovitev poslovno zadovoljive mase smučarjev. Prihranili bi še marsikatero življenje in negativno promocijo. ◉

Selo – malo više!

Potep neumorne upokojenke po Vipavski dolini

✍ Nada Kostanjevič 📖 Alenka Mihorič

Nегоvalka, ki se je ravno odpravljala domov, je videla, da sem dobila Planinski vestnik.

»Posodila mi ga boste.«

»O, ne, saj niste vi na vrsti, ampak Izolda in Fani ter Jerica, ki je nočna.«

»Ampak moj mož je nocoj dežuren in bom imela čas brati.«

»No, prav, raje vam ga dam čez vrsto, kot da bi si za nocoj omislila ljubčka.«

Pošteno mi ga je vrnila naslednji dan, in ko smo pregledovale slike in je Izolda z vozička komentirala kraje, ki jih je obiskala, dokler je bila še pokretna, me je vprašala: »Kam se boste podala jutri, ko je nedelja? Na Goro?«

»Ne, Izolda, rada bi videla, kje je pokopan Jože in kako skrbijo za njegov grob.«

Jože je bil doma s Planine, bil je priden delavec in kmet, odprtih rok, a prepirljiv in čudaški. Brat in sestra sta si ustvarila dom v Gojačah, za brata, ki je medtem onemogel in na pol oslepel, sta z nejevoljo skrbela, ko je prišel v dom. Tudi v domu ni bil nikomur simpatičen, a ker sem prišla v sosednjo sobo in ker je potreboval dobro besedo, si me je nekako prisvojil, da sem ga pitala (saj ni videl z žlico v usta), da sem mu tihotapila zdravila, ki jih ni maral, v hrano, da sem mu z blagoslovom medicink racionirala prepovedano kapljico, ki so mu jo prihotapili drugi. Umril je v največji vročini, še sama nisem mogla na njegov pogreb, saj poti od avtobusa do Gojač ne bi zmogla.

»Le pojdite, in še od mene ga pozdravite,« je dejala Izolda, ki je bila njegova sovaščanka in ji je Jože dostikrat pomagal.

Polžek na golem lepenu (*Adenostyles glabra*)

Kranjski kamnokreč (*Saxifraga ezarata* subsp. *carniolica*)

Na Gojače

Na Gojačah nisem bila vrsto let. Ležijo nekoliko stran od magistralke Razdrto–Gorica, in sedaj, ko je vmes posegla avtocesta, je še bolj zapleteno. Zato sem morala – proti svoji navadi – stopiti na avtobus proti Gorici. Vedela sem, da sem nekoč izstopila v Selu. (Ko se je onegavi južni brat vozil v Gorico, je vprašal: »Kako se ovo zove?« »Selo.« »Pa vidim da je selo, ali kako se zove?« »A ono?« »Malovše.« »Pa vidim, da je malo više, ali kako se zove?«)

Vendar sem – o, groza – videla, da se je vse nekako »sfuzlalo«, odkar je tam avtocesta. Izstopila sem v tem slavnem Selu in zagledala nekakšen most, ki vodi v industrijsko cono Gojače. Prečkala sem ta most čez avtocesto, znašla sem se pred nekakšnimi ogromnimi halami, razritimi potmi, prepovedmi, ki se jih je dalo obiti, in po nekaj telovadnih nastopih, ki jim ni nihče ploskal, sem se znašla v gojaški vesi. Ma kakšna vas! Četrtr lepih vil, vsaj tako je videti, pred hišami parki in domiselno urejeni zelenjavni vrtički ter skalnjaki. Prav kmalu sem zagledala lepo ograjen »žegen« (pokopališče). Saj ni bil velik, toda lepo urejen s snežnimi, a nič bahaškimi spomeniki, nobenega lesenega križa ni bilo. Jože je počival blizu vrat pod lepim obrušeni kamnom in Marijinim kipcem, pri njem sta počivali mati in sestra, ki je medtem umrla. Cvetic je imel ničkoliko, še jaz sem mu dodala nekaj telohov in dejala: »Ne zamerite, Jože, ampak sedaj me zanimajo tudi vaše Gojače in okolica.«

Podala sem se proti cerkvi. Ja, višje sem šla, več je bilo med hišami ruševin z umetelnimi oboki, ki

jih morda kdo namerava obnavljati ali ne (oh, to spomeniško varstvo!). Cerkev je bila trdno zaprta (po primorskih cerkvah kradejo), imela je nov trak in stara vrata. Pred neko hišo se je mamica obupno drla za svojim Tilnom in to je bila edina živa duša, ki sem jo srečala, a ker je bila mlada, je nisem hotela nič spraševati. Med vilami in grubljami sem se povzpela do konca vasi. Asfalt – sicer percej klavrni – je peljal še naprej. Ali bom prišla v gozd? Saj, višje sem se povzpenjala, skromnejše so bile hiše, a vseeno bolj mestne. Poznalo pa se jim je, da so še malo starejše.

Pa v lovsko koč

A ko sem prilezla do konca asfalta, sem zagledala gozd in med velikimi borovci lepo, veliko, v tem temačnem in deževnem dnevu razsvetljeno hišo. Velika tabla mi je govorila, da je to »Lovski dom«. Če ima luč, če ima tlakovani vhod, če ima lepa okna, ima najbrž tudi »sekretariat«, ki sem ga potrebovala. Vstopila sem v vežo, zagledala prostor, v katerem so bile mize z ostanki hrane, vežo, kjer je bila množica potovalk, nahrbtnikov, na obešalnikih bund in vetrovk, in pred seboj vrata v ustanovo, ki sem jo potrebovala. Na njih je bila celo narisana ženska v krilu, na drugih vratih pa mož s klobukom in v hlačah – čeprav sem bila prepričana, da ženske v krilu tega doma dosti ne obiskujejo, saj jih večina z menoj vred nosi hlače. Ker nisem nikogar ne videla ne slišala, sem stopila v »ustanovo«, a kmalu sem zaslišala moški glas, ki me je vprašal, kaj počnem tukaj. Po pravici sem mu odgovorila in rekla, da grem takoj potem naprej. Ko

Kamniška murka (*Nigritella lithopolitana*)

sem izstopila, je skozi vrata prišlo mlado dekle, ki sem se ji opravičila in jo vprašala, ali ve, kam pelje tista desna potka, ki sem jo videla pri domu. »Ne vim,« je dejala, in po tistem »vim« sem takoj uganila, da gre za Idrijko. Kaj so imeli v tej hiši? Duhovne vaje, študijski krožek, lovski občni zbor? Čutila sem, da nisem zaželen, in odšla. Slišala sem, da je ženska za menoj zaklenila vrata. Prav ima, saj je dosti gozda okoli, ni treba ravno v njihov sekret!

No, podala sem se na to desno pot, ozko stezico skozi mešan gozd. Z južne, prepadnejše strani je bila ograjena s suhozidom, obraščenim z debelim mahom. Ker je bil letos božič kar precej blizu velike noči, se je na kakšnem kamnu poznalo, da so mah pobrali za jaslice. Na zgornji strani stezice pa je cvetelo obilo belih vijolic. Plave so bile bolj redke. Ne vem, zakaj so cvetele samo prav ob poti, zgoraj na jasah in pod drevjem jih ni bilo. Steza se je potem cepila – navzgor in naravnost.

Do Ravni, ki niso ravne

Mikalo me je navzgor, saj sem vedela, da tod lahko pridem do Črniških Ravni (ki so vse prej kot ravne), a ker je dežek že začel prepevati, sem raje šla naravnost. Tudi bodiko z lepimi rdečimi sadeži sem našla, tudi dren je že cvetel. Seveda, bila je cvetna nedelja. V Hrvaškem Zagorju sem pred leti videla, da k žegnu ne nesejo oljke, temveč cvetoč dren, in tako lepo je videti cerkev, polno rumenih cvetočih vejic. Skozi še neolistano drevje sem že videla Malovše – ki pa je zame bilo sedaj malo nižje! Steza je tako podobna stezi v sredogorju, da prav uživam. Končno sem

Alpska velesa (*Dryas octopetala*) in Clusijev svišč (*Gentiana clusii*)

tik nad naseljem, tu je lepa vila. Pristop do nje je z gozdne steze, ki pelje kar ob strmi jami. Ograjen je z domiselno ograjo iz prekrizanih topolovih sekancev in debelo sroboto. Tako lepo je! Ob ograji grmi vijolic. Kar bodite tam! Že sem blizu malovške cerkve, ki ima star tlak in nova vrata. Hiše se ne razlikujejo od onih v Gojačah. Kje neki imajo krave? Ob trtah in vrtovih vidim kupce gnoja. Imajo pač koze, ki ne zavzemajo toliko prostora.

Že sem na oni cesti, ki je iz Sela bližnjica do Črnič. To so nekoč – morda še danes – uporabljali razni prometni grešniki brez veljavnih dovoljenj, z neustreznimi vozili ali gumami ... Cesta je asfaltna in zložna, ob njej so veliki, ravni bori. Bor ima kratko življenje – sto let. Tu ni na burji, ne le, da je raven, ampak košat od vseh strani. Črniče pa se ponašajo tudi z nekimi novimi halami – a očitno lastnik ni prekinil s kmetijstvom, saj se fabrike drži skrbno obrezan vinograd. Ob glavni cesti proti Ajdovščini iščem primeren prostor za štop. Česa vsega ne vidijo ljudje, ki se samo vozijo! Razcveten dren in divje češnje, velika čreda koz – belih in rjavih ... Ustavi mi mladenič z Ravni. Prekritizirava Ravni, ki imajo 10.000 zaselkov, ki so vse prej kot ravni, eno obzidje iz turških ali beneških časov in v sredi tega obzidja dve moderni domačiji – saj je on z Ravni doma. Ko zavije na avtocesto, pravi, da me bo že dostavil pred dom, saj je tam pred leti umrla njegova babica – in tako ali tako mora čez Vrhpolje, da bo neko študentko peljal v Ljubljano. Ko me je v dežju raztovoril pred domom, sem se mu zahvalila: »Bog vam daj zdravje, Marija peneze, jaz vam jih ne bom, ker jih nimam.« ◉

Najlepše gorovje Črne gore

Nacionalni park Durmitor

✍ in 📷 Vlado Vujisić

Alpski ambient najvišjih vrhov Durmitorja z vrha Planinice

„Med planinskimi velikani južnoslovenskih držav je Durmitor najmogočnejši in najveličastnejši.“

Kurt Hassert, nemški geograf, (*Reise durch Montenegro, Volume 1, 1893*)

„Durmitor je najlepše in najbolj raznovrstno pogorje Črne gore,“ pravi Branislav Cerović, legenda Durmitorja, avtor mnogih knjig, vodičev in zemljevidov, človek, ki je pomarkiral durmitorski masiv in tako postavil temelje za nadaljnje raziskovanje in spoznavanje tega prelepega gorstva. Durmitor je tudi drugi najvišji masiv celotnega Dinarskega gorovja.

Svoje mogočno ime je Durmitor dobil po kelt-skem izrazu Dru-mi-tor (Voda-iz-gore). Bobotov Kuk, 2523 m, je kot najvišji vrh Durmitorja uradno tudi najvišji vrh Črne gore. Gorovje je ponos Črnogorcev in spada med redka področja na svetu, kjer je na relativno majhnem prostoru skoncentrirano vse tisto, kar ljubitelji naravnih lepot iščejo v življenju: visoki skalnati vrhovi, globoke doline, ledeniki, globoki rečni kanjoni, obilica prelepih in raznovrstnih gorskih jezer, „tibetansko-mongolske“ travnate stepe in planote, slapovi, bogati in raznoliki gozdovi, neraziskane globoke jame in pečine, obilo planinskih prelazov in poti, ki predstavljajo pravi raj za gorske kolesarje ...

Durmitor se dviguje iz obsežnih travnatih planot Jezera, Pivske planine in Drobnjaka, ki se nahajajo na povprečno 1400–1500 m n. m. in dosežejo višino 2000 m na Štuocu. Durmitor, ki se pne v višino, in kanjon Tare, ki strmoglavlja v globočino, sta dve skladno dotaknjeni skrajnosti, ki medsebojno še močneje poudarjata impresivnost drug drugega – kanjon s svojo globino višino Durmitorja, Durmitor pa s svojo višino globino kanjona. Trije osnovni morfološki elementi Durmitorja so jezersko-pivska planota, globoki kanjoni (Tare, Pive, Sušice, Komarnice in Drage) in skupina vrhov v centralnem delu planote.

V ožjem pomenu je Durmitor gorski masiv, medtem ko v širšem predstavlja nacionalni park, ki se nahaja v severnem delu Črne gore. Za nacionalni park je bil imenovan leta 1952. Z odlokom UNESCO je od leta 1977 področje reke Tare uvrščeno v svetovne ekološke rezervate, od leta 1980 pa sta Durmitor in reka Tara uvrščena v svetovno naravno dediščino. Površina nacionalnega parka je okoli 39.000 ha in zajema dele ozemlja petih občin: Žabljaka, Pljevlja, Plužin, Šavnika in Mojkovca.

Gorski masiv Durmitorja

Planinski masiv Durmitor se razteza v smeri severozahod-jugovzhod. Obsega področje okoli 30 km dolžine in 15 km širine, na katerem je 48 vrhov, višjih od 2000 m, in 27 vrhov, ki segajo nad 2200 m.

Močno tektonsko delovanje ter rečna in ledeniška erozija sta ustvarili planinski svet fantastičnih oblik. Durmitorski masiv je bogat z jamami in pečinami, med katerimi so najbolj znane Ledena pečina in jama na Vjetrenim brdima. Najvišji in najbolj znani vrhovi so: Bobotov Kuk, 2523 m, Bezimeni Vrh, 2487 m, Šljeme, 2455 m, Istočni Vrh Šljemena, 2445 m, Đevojka, 2440 m, Bandijerna, 2409 m, Rbatina, 2401 m, Lučin Vrh, 2396 m, Prutaš, 2393 m, Minin Bogaz, 2387 m, Planinica, 2330 m, Savin Kuk, 2313 m, Zupci, 2309 m, Terzin Bogaz, 2303 m, Obla Glava, 2303 m, Međed, 2287 m, in Šareni Pasovi, 2248 m.

Prvi obiskovalci Durmitorja so bili izključno znanstveniki. Med njimi je leta 1840. leta Amie Boué prvi objavil izsledke o geološki zgradbi Durmitorja. Josif Pančić je edini, ki je na Durmitorju še pred osvoboditvijo teh krajev od Turkov opravljal sistematična raziskovanja, in sicer leta 1873. V osemdesetih letih devetnajstega stoletja so ruski geodeti tam opravili prve geodetske meritve. Prvi se je na Čirovo Pečino (sedanji Bobotov Kuk) povzpел avstrijski geograf Oscar Baumann leta 1883. Durmitor so raziskovali še L. Baldacci (1882–86), E. Tietze (1881 in 1886) ter K. Hassert (1891 in 1893). K seznanitvi znanstvene in širše javnosti s tem okoljem je največ prispeval srbski geograf Jovan Cvijić s svojimi geološkimi in geografskimi raziskovanji Durmitorja leta 1898. Z gorniški nameni se je tam prvi pojavil D. Bratinić, ki se je leta 1883 povzpел na Šljeme, misleč, da je to najvišji vrh gorovja. Leta 1926 so D. Jakšić, M. Gušić in D. Paulić plezali v vzhodni steni Bobotovega Kuka, leta 1930 pa v severnih stenah Grude in Prutaša K. Koranek, M. Gušić in B. Gušić. Avstrijska alpinista Bauer in Obersteiner sta leta 1931 opravila prvenstvene vzpone v severozahodnem grebenu Bezimenega Vrha, v steni Mininega Bogaza in v Zupcih. Slovenski alpinisti Avčin, Pipak, Krofta, Lipovšek in Bleiweis so leta 1933 iz doline Škrke opravili prvenstvene vzpone na Bezimeni Vrh, Bobotov Kuk, Prutaš in Grudo.

Prve alpinistične zimske vzpone na vrhove Durmitorja so v obdobju od 19. do 30. marca 1940 opravili ljubljanski alpinisti Paderšič, Malovrh, Kopač, Filipič, Dolar in Dovjak, in sicer na Bobotov Kuk, Bezimeni Vrh (po grebenu od Planinice), Savin Kuk (iz Velike Kalice), Međed in Minin Bogaz. Prvo ponovitev zimskega vzpona na Bobotov Kuk so opravili

v februarju 1952 člani alpinističnega odseka Beograd I. Stojanović, M. Trajković, Ž. Gradišar in B. Mitrašinić. Severno steno Savinega Kuka sta leta 1956 preplezala beograjska alpinista Ž. Gradišar in B. Kotlajić.

Doline Durmitorja

Če ga opazujemo iz Žabljaka, je centralni masiv Durmitorja prepreden z nekaj prelepimi dolinami, globoko vsekanimi vanj. Od leve proti desni se nizajo Velika Kalica, Lokvice in Ališnica, medtem ko se Poščenska Dolina, Dobri Do in Todorov Do nahajajo v jugovzhodnem in južnem delu masiva. Na okoli 2000 m se nahaja Valoviti Do, malo pod njim pa Biljegov Do. Dolina Surutka se nahaja v jugovzhodnem delu pod vzhodno stranjo masiva Zupci, dolina Korita pa med masivoma Šljemena in Savinega Kuka. Dolini Urdeni Do in Mliječni Do združujeta Dobri Do z jezerom Zeleni Vir in prelazom Samar. Vendar pa je za svojo najlepšo dolino Durmitor našel posebno mesto; pod svojimi najvišjimi vrhovi in stenami jo je okrasil z dvema prelepima ledeniškima jezeroma. To je dolina Škrke, ki predstavlja samo srce Durmitorja, njegov najlepši kotiček. Obkrožajo jo najvišji vrhovi: Bobotov Kuk, Bezimeni vrh, Đevojka in Planinica na severu, Prutaš in Gruda na jugu, Šareni pasovi na vzhodu. Nahaja se pod najvišjo in najbolj mogočno steno Durmitorja, znano kot Soa Nebeska, visoko okoli 800 metrov, ki jo tvorijo vrhovi Bobotov Kuk, Bezimeni Vrh in Đevojka. Dolina je z zahoda globoko vsekana v centralni del masiva, navezujoč se na kanjon Sušice. Ledeniški jezeri Veliko in Malo Škrčko jezero ločuje 50 metrov visoka in 400 m široka planota, na kateri se nahaja Planinarski dom Škrka in kjer najdemo dva izvira vode.

Prelepa gorska jezera

Kenkratni in veličastni lepoti Durmitorja prispeva tudi 18 raznolikih in prelepih ledeniških jezer, znanih kot Gorske oči. Prav zaradi njih se Durmitor po lepoti loči od ostalih planinskih masivov. Nekatera jezera obkrožajo borovi in iglasti gozdovi (Crno jezero, Zminje jezero), nekatera listnati gozdovi (Škrčka jezera), nekatera pohlevne livade (Vražje, Riblje, Barno in Poščensko), nekatera pa obdajajo stene in melišča (Modro jezero, Zeleni Vir). Crno jezero in Škrčko jezero sta najlepši jezera Durmitorja. Crno jezero tvorita Veliko Crno jezero in Malo Crno jezero, ki imata (gledano z vrha Malega Međeda) obliko številke 8. Crno jezero z vrhovi Savin Kuk, Šljeme in Međed v ozadju predstavlja eno od najbolj znanih panoram Črne gore.

Bobotov Kuk s pobočij Putaša

Impresivni Minin Bogaz

Veliko jezero, površine 358,56 kvadratnih metrov, globine 25,5 m, je dvakrat večje od Malega, čeprav ima v primerjavi z njim dvakrat manj vode. Malo jezero, površine 188,52 kvadratnih metrov, globine 49,1 m, se nahaja pod severovzhodno stranjo masiva Međeda. V spomladanskem času na obronkih Međeda, 25 m nad Malim Crnim jezerom, prihaja do izbruha vode, izvira Čeline. Zaradi zelo glasnega poka vodnega pritiska med odmašitvijo zaledenle Čeline imenujejo Durmitorci ta pojav „počene Čeline“. Kot slap se voda iz Čelin zliva v Malo Crno jezero. Del voda Crnega jezera ponikne in se zopet kot slap zliva v reko Taro v istoimenskem kanjonu, nekaj pa tudi v kanjon reke Komarnice. Temperatura Crnega jezera se poleti dvigne nad 22 stopinj Celzija, kar vabi h kopianju in osvežitvi po napornih vzponih.

Globoki kanjoni divjih rek

Masiv Durmitorja je z vseh strani obkrožen z globokimi in impresivnimi kanjoni: Tare, Pive, Sušice, Komarnice in Drage. Vsakega od njih odlikuje lastna edinstvena lepota, vendar pa dva še posebej izstopata, in sicer kanjon Tare in kanjon Pive.

Kanjon reke Tare predstavlja enega najlepših evropskih in svetovnih kanjonov. Znan kot Evropski Kolorado je s svojo dolžino 94 km in globino tudi do 1300 m edinstvena naravna atrakcija Nacionalnega parka in cele Črne gore. Kanjon se začneja v ožini pod Crnimi Podi, na trku masiva Sinjajevine in Premčanske planine, končuje pa se s prebojem Tare pod Zlatnim Borom in vstopom v Ščepan Polje, tik preden se združi z reko Pivo. Kanjon Tare je z leve strani vsekana med Sinjajevino in Durmitorjem, z desne pa med Ljubišnjo in Zlatnim Borom. Pov-

Severna stena Terzinega Bogaza

prečna globina kanjona je 1100 m, svojo največjo globino, 1300 m, pa doseže pod vasjo Tepac med Štuocem (2104 m) in Obzirom (1868 m). Razpon sten kanjona v ožinah pri vrhu je 1–2 km, 4–6 km v razširitvah, pri dnu nekaj metrov, v Đavoljih Lazih, v Lazinem Kamenu in še kje pa do nekaj sto metrov. V precejšnjem delu spada kanjon Tare v področje pragozda, dostopen je samo na nekaj mestih, kjer se je mogoče spustiti tudi do reke. Znani „Tara Rafting“ vsako leto privablja veliko število turistov in ljubiteljev narave. Edino na raftingu lahko občutimo lepoto reke in mogočnost njenega globokega kanjona. Eden najlepših prizorov v kanjonu so Bajlovića Sige, prelepi slapovi, ki se prek z mahom prekritih sten zlivajo v Taro. Najbolj zanimiv in privlačen del raftinga je Brštanovica–Ščepan Polje, na katerem je 33 atraktivnih brzic.

Najatraktivnejša razgledna točka, s katere lahko občudujemo kanjon Tare, je Čurevac (1626 m) 1100 m nad reko. Od Žabljaka je oddaljen 8 km po asfaltni cesti. V kanjonu Tare je tudi veličastni, 164 m visok most „Đurđevića Tara“, ki povezuje Pljevlja z Žabljakom. Kanjon Pive, ki predstavlja zahodno mejo Durmitorja, je vsekano globoko med planoto Pivska Planina in masivom Maglič–Bioč–Volujak. Po svoji enkratni lepoti se lahko kanjon Pive kosa s kanjonom Tare. Hidroelektrarna deli Pivo na Pivsko jezero na eni strani in reko, ki je kljub temu ostala dinamična, na drugi. Pri Ščepan Polju se Piva zliva v Taro, obe pa nato v Drino. Pivsko jezero ima tudi nekaj fjordov. Njegova lepota je nepopisna; jezero je smaragdne barve in nudi možnost uživanja v kopanju in v vožnji z ladjico. ◉

Žabljak

Mestece Žabljak na višini 1450 metrov je glavno izhodišče za ture na Durmitorju. Iz Ljubljane je do tja okoli 900 km, peljemo pa se lahko:

skozi Bosno do Foče in mimo črnogorskega mesta Plevlje do reke Tare in na Žabljak;

ob jadranski obali do Črne gore, potem pa ali po dolini Morače do Mojkovca in ob Tari ali pa skozi Nikšič in Šavnik naravnost na sever na planoto.

V obeh primerih je treba vožnjo razbiti vsaj na dva dneva.

V Žabljaku je več hotelov, možno je dobiti sobe ali apartmaje pri privatnikih, prav tako je na izbiro več kampov. V mestu je trgovina s športno opremo, kjer si je mogoče sposoditi tudi kolo.

Poti in zavetišča

Glavne planinske poti po Durmitorju so markirane s Knafelčevo markacijo podobno kakor pri nas. Žal jih ponekod ne obnavlja-jav prav pogosto in je treba biti previden pri iskanju prave poti. V gorah sta le dve skromni oskrbovani koči (pri Škrčkem jezeru in v kanjonu Sušice), kjer lahko prespimo, hrano pa moramo prinesiti s seboj, ter dva še skromnejša bivaka (Lokvice in Velika Kalica).

Predlogi za ture

Bobotov Kuk (2523 m)

Iz Žabljaka

Za planince je najprivlačnejši cilj najvišji vrh Durmitorja, ki je tudi najvišji čisto črnogorski vrh (v Prokletijah, na meji z Albanijo sta še dva za nekaj metrov višja vrhova). Vzpon iz Žabljaka je razmeroma dolg, v vršnem delu pa zahteva tudi hojo po zahtevnem visokogorskem svetu.

Iz Žabljaka gremo slaba dva kilometra po cesti proti Crnemu jezeru, še pred njim pa zavijemo desno za markacijami proti Bobotovu kuku. Steza je speljana po gozdu desno nad jezerom v dolgo dolino Lokvice. Po dveh urah smo pri zavetišču pri manjših jezercih Lokvice. Tu nas oznake povedejo desno strmeje na prostrano zakraselo planoto Valoviti do. Nad njo vidimo svoj cilj, desno od njega pa bližnjega soseda Bezimeni vrh. Sledimo oznakam čez številne kotanje in po zaprodanem svetu na sedlo Velika previja, 2351 m, levo, vzhodno od Bobotovega Kuka.

S tega sedla se odpre pogled na zahodno stran prostrane planote Durmitorja. Sledimo poti desno po zahodni strani na neizrazit preval Škrčki pogled, 2420 m, ob stranskem vrhu Đevojki. Čaka nas še dobrih sto metrov po strmi, zahodni strani do vrha. Zahtevna markirana pot, 5–6 ur, 1000 višinskih metrov.

Iz Žabljaka mimo Ledene pečine

Začnemo mimo Crnega jezera podobno kot zgoraj, le da po dobri uri zavijemo iz doline proti Lokvicam za oznakami desno čez kraški svet s številnimi poraslimi vrtačami pod Čvorovim bogazom do zanimive jame z ledenimi kapniki v pobočju Oble glave. Zgoraj opisani poti se potem priključimo pred Valovitim dolom. Ta varianta je kako uro daljša.

S Sedla na južni strani

Do sedla Sedlo, 1907 m, se iz Žabljaka v dobre pol ure pripeljemo po cesti, ki je okoli osrednjega dela gorovja speljana proti vasi Trsa in v dolino reke Pive. S Sedla sledimo markacijam severno na neizrazit prelaz Uvito ždrijelo, 2140 m, potem pa bolj po ravnem in celo ponekod navzdol po visokogorski planoti pod slikovitimi stolpi Zupcev. Pri majhnem jezeru Zeleni vir se z leve priključi pot iz široke kotanje Dobri do. Od tu strmo gor na sedlo Velika previja, 2351 m, na katerega z nasprotne strani pride pot iz Žabljaka. Od tu kot pri prvem opisu levo na nekoliko višji preval Škrčki pogled in po zahodni strani na vrh. Zahtevna markirana pot, 3–3.30 ure, 650 višinskih metrov. Najkrajši pristop.

Če nas lahko kdo zjutraj odpelje na Sedlo, je zelo priporočljivo prečenje Durmitorja čez Bobotov kuk tako, da se vzpnemo z juga in sestopimo na sever do Crnega jezera.

Prečenje Međeda

Međed, 2287 m, je gora neposredno nad Crnim jezerom pri Žabljaku. Nastopa na vsaki razglednici tega jezera, saj tvori njegovo nezgrešljivo kuliso. Vzpon nanj je razmeroma kratek, a hoja po grebenu velja za najzahtevnejšo planinsko turo na Durmitorju. Torej je primerna le za izkušene!

Začnemo na koncu ceste pri Crnem jezeru po markirani poti na njegovi vzhodni, levi obali. Čez pol ure smo na razcepu, kjer zavijemo desno za oznakami proti dolini Veliki Kalici vzhodno od Međeda. Po uri in pol vzpona se znajdemo na prelazu Struga, 1910 m, čez katerega se ena pot nadaljuje naprej po dolini do bivaka, mi pa zavijemo desno proti Malemu Međedu. Nekoliko više se spet držimo desno (leva pot je bližnjica na greben) in prisopihamo na vrh Malega Međeda. Sledi prečenje izpostavljenega grebena na jug proti Velikemu Međedu, kjer je potrebna skrajna previdnost. Najbolj izpostavljeni deli poti so zavarovani. Z najvišjega Južnega vrha sestopimo na prelaz Previjo, 2145 m. Z njega lahko skočimo še na bližnji Terzin bogaz, 2303 m, ali pa se vrnemo na izhodišče po dolini Velike Kalice na vzhodni ali Lokvice na zahodni strani. Zelo zahtevna, le mestoma zavarovana markirana pot. Potrebni sta izkušnost in visokogorska oprema. 3.30–4 ure, 1000 višinskih metrov.

Razgledišče Čurovac nad Taro

Obisk tega razgledišča (»vidikovca«) ni kaka resna planinska tura. Toda obiskati ga je skorajda treba, kajti z njega se dobi najboljši vtis o veličastnosti obeh delov tega lepega koščka Črne gore – visoke planote z gorami Durmitorja ter več kot kilometer globokega

kanjona Tare. Čurovac, 1625 m, je namreč vzpetina na robu planote, ki se strmo prelomi globoko dol k šumeči Tari. Nanj se lahko podamo takoj prvi dan po prihodu v Žabljak ali pa med dnevom počitka.

Do izhodišča je okoli 5 km po cesti, ki se začne v centru Žabljaka. Ko se z avtom ali kolesom pripeljemo do roba planote, od koder se cesta spusti v vas Tepca v soteski, na desni poiščemo kažipot in oznake proti vrhu. V dvajsetih minutah bomo že na njem. Kratko, nezahtevno, primerno za vsakogar.

Vodniki:

Branislav Cerović: Durmitor i kanjon Tare, Beograd 2003 (z zemljevidom).

Pavle Bandović, Danilo Grbović: Durmitor, planinarski vodič, Žabljak 2005.

Daniel Vinček, Ratko R. Popović, Mijo Kovačević: Planine Crne Gore, Vodič za planinare, Podgorica, 2004.

Rudolf Abraham: The Mountains of Montenegro. Cicerone, Cumbria 2007.

Zemljevid:

Nacionalni park Durmitor, Durmitor in kanjon Tare, 1 : 25.000; Geokarta d. o. o.

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz
106.8 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtek ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

Pravijo mu princ Dolomitov, ki se preko doline Zoldo spogleduje z nasproti stoječo princeso Civetto. Civetta je vsega spoštovanja vreden masiv in njen vrh je najlažje dosegljiv po bolj ali manj zahtevnih zavarovanih poteh, predvsem zahodna stena pa je pravi izziv za vse alpiniste. Pelmo pa je osamelec. Nanj vodi le ena, adrenalinska nezavarovana pot.

Pelmo

Na prelazu Passo Staulanza (1700 m) pustimo avtomobile in se napotimo pod južnimi stenami Pelma proti dobri dve uri hoje oddaljeni koči Venezia (1964 m), kjer bomo prespali. Pot je sicer kratka, vendar naporna, vroča in soparna, saj konec julija spet obeta dneve s popoldanskimi nevihtami. Tudi odcep pod stene Pelmetta, ki nas po uri hoje vabi k ogledu dinosavrovih sledi, nas ne prepriča, da bi skrenili s poti.

Krožna označena pot okrog Pelma je zanimiva. Vodi med ruševjem, se prijetno dviga in spušča ter prehodi tudi nekaj planin. Precej je shojena in mestoma močvirna, kar pa je rešeno z lesenimi brvmi,

ki prečijo najbolj mokre predele. V dežju se spremenijo v globoko »močvaro« in naslednji dan smo tudi izvedeli, od kod vse te vode ob vznožju Pelma.

Koča Venezia nas sprejme s prijetnim hladom v jedilnici. Izpred koče se nam odstira čudovit razgled na vrhove severno in vzhodno od Pelma. Občudujemo Monte Cristallo, Antelao, Sorapiss in druge ter že delamo načrte za naslednje leto. Večer je lep in topel. Odločimo se, da jutraj krenemo že zgodaj, saj so za popoldan napovedane nevihte.

Ballova polica

Od daleč je Pelmo videti kot mogočen prestol, z vseh strani obdan z navpičnimi stenami, na katerega vodijo le težki alpinistični dostopi. Tako je ostajal nepristopen osamelec vse do srede 19. stoletja, dokler ni leta 1858 John Ball, irski odvetnik, naravoslovec in alpinist, v spremstvu lokalnega vodiča odkril šibke točke teh mogočnih sten – poličke, ki z bolj in manj težkimi odseki pripelje do sedeža prestola. Od tam naprej pot ni težka in tudi vodič, ki je Balla pripeljal na konec poličke, je nato obrnil, saj mu nadaljnji vzpon ni predstavljal nobenega izziva več ...

Monte Pelmo, 3168 m

Ponosni princ Dolomitov

✍ Andreja Tomšič 📷 Jože Drab

Vrh Pelma, zadaj v oblakih Civetta

Začetek poti na Pelmo od kočee Venezia je prijetno običajen. Hoja skozi ruševje za ogrevanje, nato nekaj melišča in nadaljevanje po zgruščem posejanih skalah in med možici, ki te usmerijo proti polici v steni. Ballovi polici.

Ballova polica (Cengia di Ball) se v dolžini slabega kilometra dvigne za 300 višinskih metrov, ves čas pa vodi nad silno globino in pod mogočnimi skalnimi masivi pelmskih sten. V začetku je gruščnata, kasneje vedno ožja in skalna, občasno se razširi v prijetne peščene potke, obdane s travo, na katerih lahko pozornost tudi nekoliko popusti. Vmes pa se pojavljajo viseče poličke, ko komaj veš, kam stopiti, da noga ne bi omahnila pod večstomerske navpične stene in roke tipaje iščejo sicer čvrste oprimke. Na ključnih delih so v steni klini in na prvem takšnem mestu se odločimo, da bomo napeljali kratko vrvno ograjo. Ker imamo vrvi dovolj, pustimo ograjo kar v steni, da bo počakala na našo vrnitev. Morda pa bo pri prečenju pomagala še komu.

Polica se nadaljuje v ovinek, za katerim prihajamo v prvo, mokro in temačno grapo. V steni opazimo nekaj metrov debele vrvi, ki je videti nekoliko stara,

vendar čvrsta in nepreperela. No, nanjo se ravno ne bomo obešali, imamo pa vsaj občutek varnosti, ko se z vponko pripnemo in previdno prehodimo grapo.

V nadaljevanju se stena ponekod zniža in pod njo se skoraj plazimo, že naslednji trenutek pa jo objemamo, da nas ne bi izrinila v globine pod seboj. Spet smo pri prečenju grape in vlažnih skalah. Ko pogledaš na drugo stran grape, se ti zdi stena neprehodna, ko pa se ji približaš, opaziš ozko poličko, ki te bo varno peljala naprej. Na nekem mestu sicer za skoraj meter dolžine izgine in pod razkorakom se odpre globina vse do ruševja 500 metrov nižje, vendar so oprimki dobri in tudi kakšen čvrst stop se najde spodaj.

Nekako s pričakovanjem pogledujemo za vsak ovinek in grapo, kdaj se bo prikazalo ključno mesto police – sedem metrov dolg Mačji prehod (Passo del Gatto), kjer se polica zniža na pol metra višine in jo je treba obhoditi po zunanji strani ter se pri tem seveda varovati. Zdi se mi, da je bilo takšnih prehodov že kar nekaj, vendar naj bi bil Mačji tik pred koncem Ballove police.

Prečimo še zadnje grapo, katere konec se nadaljuje v travni pomol z macesnom in za katerim nas mogoče pričakuje – Mačji prehod? Tik pred pomolom naredimo še eno vravno ograjo in že smo zunaj, na toplem soncu, kjer nam pogled na desno zajame ogromen amfiteater z melišči. Torej je police konec? Kje pa je Mačji prehod? Spogledujemo se, vsak ima svojo idejo, kje bi ga lahko prečili, saj je bilo tako znižanih poličk med potjo kar nekaj. Na koncu se strinjamo, da je bilo to verjetno zadnje ključno mesto, kjer smo se varovali, čeprav je bilo marsikatero mesto na polici nevarnejše od tega.

Na prestolu

Z roba Ballove police se začnemo vzpenjati v amfiteater, ki je znan tudi kot Mišnica. V času močnih nalivov in ob spomladanskem topljenju snega se tam namreč zbira vsa voda z vrhov Pelma, ki se nato kot mogočen slap spušča preko stene v dolino. V spodnjem delu poplezavamo po gruščnatih gredinah, nato pa se v ključih vzpenjamo po nekoliko monotonem melišču. Že v spodnjem melišču nas hitrih nog dohitita nemška gornika. Brez nahrbtnikov in druge opreme, le v anoraku in s čelado na glavi, odrzita mimo nas. Le še »See you on the top!« (se vidimo na vrhu) nam uspe slišati. Tik pred pragom, preden se spodnji rob Mišnice skrrije pogledu, opazimo še nekaj postav, ki so ravnokar izstopile iz Ballove police, in ugotavljamo, da je kljub slabšim popoldanskim vremenskim napovedim tudi danes ta gora kar dobro obiskana.

Kmalu prispemo pod prag, ki ga preplezamo, in že smo na zgornjem melišču ter nazadnje v krnici, obdani z vencem pelmskih vrhov.

Včasih je bil v tej krnici ledenik, zdaj pa najdemo le še kamenje in balvane z občasnimi snežišči. Krnico ob straneh obdajata grebena Spalla Sud in Spalla Est (južni in vzhodni greben). Spalla Sud se severno nadaljuje v najvišji vrh Pelma, na zahod pa je odsekan v globoko škrbino (La Fessura), ki ga loči od nekoliko nižjega »malega Pelma« (Pelmetto).

Krnica nas sprejme z gosto posejanimi možici. Visoko na desni opazimo oba Nemca in se že skoraj usmerimo v njuno smer, vendar takoj ugotovimo, da možici vodijo drugam. Res je – Nemca plezata na »napačen«, težko preplezljiv vzhodni greben. Kmalu ugotovita svojo zmoto in se po steni spustita v krnico ter, videč, da sta zaradi napake pozna, pričneta sestopati. Takrat je naša skupina že na široki gladki skalni uravnavi južnega grebena, ki vodi v razbit svet proti vrhu. Plezanje po grebenu nam odstira poglede v divje globine tisočmetrskih sten proti prelazu Stau-

Ballova polica

lanza in v dobre pol ure dosežemo vrh. Pozdravimo princeso Civetto, počakamo še skupino Italijanov za sabo in pričnemo sestopati. Z juga se namreč že kopicijo črni kopasti oblaki.

Na koncu – nevihta

Sestop po grebenu je preveden, v krnici pa se razveselimo hitrih snežišč, saj se nebo vedno bolj temni. Ko dosežemo zgornje melišče, prvič zagrmí. In ura sploh še ni poldan. Hvaležni smo globokim meliščem in do praga gre sestop kot strela. Prag zahteva nekaj več previdnosti, na spodnjem melišču pa si spet damo duška. Vendar pravega »meliščarskega« užitka ni več. Pregarjajo nas grozeči oblaki in bližajoče se grmenje, nad nami pa visi še misel na zadnji, najtežji del sestopa, Ballovo polico.

Naenkrat začutim, da mi nekaj pada na čelado. Tok, tok, udarja kot drobni kamenčki, pa po vratu in rokah tudi. Grmenje je vedno močnejše in na skalnih policah nad robom Mišnice se usuje sodra. Čez police in po melišču se zlivajo potočki, ki se zbirajo v vedno večje, ti pa naraščajo in hitijo tja nekam proti robu Mišnice. Tudi mi hitimo, da nas na robu slučajno kakšen narasel potoček ne bi ujel in odplaknil tja v dolino. Končno smo na začetku Ballove police, kjer najdemo suho mesto pod previsom.

Monte Pelmo

Odločimo se počakati, da najhujše mine, medtem pa okoli nas teče ... Teče iz Mišnice za nami, teče po stenah nad policami pred nami, nebo se je odprlo in zliva s sebe naznanske količine vode. Nevihta je v polnem razmahu, mi pa v dilemi: »Gremo naprej, dokler vode še ni preveč, ali počakamo, da se nevihta oddalji? Kaj pa, če ne bo nehala deževati in bodo slapovi vedno večji? Če te voda ujame sredi grape, te kot za šalo odplakne stotine metrov dol med ruševje, na bele potke, ki so se še pred nekaj urami tako prijetno svetlikale v jutranjem soncu.«

Takšne in podobne misli se nam podijo po glavah tam na robu Mišnice, ko poslušamo oddaljujoče se in spet prihajajoče grmenje, od bliskov svetlikajoče se nebo ter vedno močnejši šum slapov. Po uri čakanja se zdi, da se je nevihta nekoliko unesla. Čeprav še vedno močno dežuje, je grmenje slišati vedno dlje. Jože, ki turo vodi, se odloči, da gremo naprej. »Pa tudi, če preko cele Ballove police napeljemo vravno ograjo in pridemo dol sredi noči!« še pristavi.

Kljub utrujenosti mora biti tokrat naš korak še previdnejši kot ob običajnih sestopih, saj so skalne in gruščnate police mokre in drseče. Prvo vravno ograjo napeljemo že na začetku, torej na Mačjem prehodu, nato pa še štiri. Zadnja nas na vstopu na polico na srečo čaka že od zjutraj. Vmes si pomagamo z neskončnimi zankami, ki jih vpenjamo v kline. Mokri oprimki še vedno dobro držijo, vendar

nam tokrat za rokave tečejo slapovi, spremlja pa nas predstava strel in groma. Naša hoja je lahka, brez nepotrebnih obremenitev drobnega grušča in brez hitenja. Res, v takšnih trenutkih se pokaže, kdo je na gore pripravljen tudi psihično. Ko ti še tako dobra oprema ne pomaga, če ne znaš v svoji notranjosti ustvariti tiste mirnosti, ki ti zagotavlja varen korak in vliva optimizem, da bosta kmalu sledila tudi sonce in sprehod po tistih belih potkah med zelenim ruševjem.

Ko dosežemo melišče pod Ballovo polico, se črni oblaki že pričenjajo trgati, kljub temu pa dež ne poneha. Premočeni smo do kože, a na varnem, le še nekaj minut hoje do koč.

Prvi vzkliki veselja se izpod gore zaslišijo že na začetku melišča, nadaljujejo pa pred kočjo, kjer nas, premražene, s črtico* šilc domačega borovega žganja »Pinus mugo« pričakata gorniška tovariša, ki sta nas počakala v koči. S svojo črtico pa se jima, srečen ob naši vrnitvi, pridruži tudi oskrbnik koč. Po kratkem »segrevanju« nadaljujemo mokro in deževno pot proti prelazu. In čeprav potke med ruševjem pod stenami niso več bele, temveč blatne, smo veseli, da nas je gora izpustila izmed svojih ostenj. Nad Civetto namreč že četrtrič to popoldne leti reševalni helikopter ... ◉

* Lesena letvica s šilci žganja.

Pohodni tabor po poti Via Alpina

Raziskovanje sredi mogočnih Dolomitov

✍️ Andreja Semenič

Na pobočju velikana Antelao

Po zmagi na tekmovanju Mladina in gore 2008 je ekipo »Markacija team« iz Podnanosa čakala še zaslužena nagrada. Ta pa ni pomenila ležernega razvajanja ob bazenu s toplo vodo ali morju ali kaj temu podobnega. Bila je čisto »planinska«: gojzarji, nahrbtnik, nekaj pijače ter vsak dan 6 do 7 ur hoje. Kljub začetnemu negodovanju in vihanju obrvi so si bili člani ekipe Miha Božič, Anita Trošt, Tina Žvanut in Matej Fabčič zadnji dan tabora edini, da so doživeli SUPER teden, poln enkratnih dogodivščin in sklepanja novih prijateljskih vezi.

Priprave

... so se začele marca, ko smo izbirali, na kateri konec Evrope bi se odpravili. Izbira taborov z različnimi vsebinami (plezanje, raziskovanje jam, gornišvo) je bila pestra in na začetku je kazalo, da se bomo odpravili v Grčijo. Ko pa smo začeli usklajevati termine družinskih počitnic, društveni planinski tabor ter naš skupni proračun, je bila sprejeta drugačna odločitev. Izbrali smo zanimiv pohodni tabor v Dolomitih. Če povem po pravici, meni je kar malo odleglo. Zaradi bližine izhodišča je bilo lahko organizirati prevoz.

Ob koncih tednov smo si nabirali kondicijo na bližnjih vrhovih. Otroci so si pridobivali izkušnje pri gibanju po zahtevnejšem terenu in uporabi opreme pri samovarovanju na domači »Gradiški«. Da pa ne bi ostali samo v domačih krajih, smo se eno izmed junijskih sobot odpeljali na Jezerko in osvojili Veliko Babo. Priprave so obsegale tudi izbiranje in pomerjanje enotnih oblačil, nakup opreme ter urejanje potrebnih potrdil in zavarovanj. Zadnji teden so priprave imele naslov Kako vso potrebno opremo zložiti v en nahrbtnik? ter podnaslov Kaj iz pretežkega nahrbtnika lahko ostane doma? Največ skrbi nam je namreč povzročalo to, da bomo potrebno opremo ves teden nosili s seboj.

Na vlak

Končno je prišel dan odhoda. V zgodnjih jutranjih urah smo se zbrali v Podnanosu, sledila sta slovo od staršev ter skupinska fotografija. In smo šli: proti Gorici in tam na vlak. Med vožnjo so se pojavili dvomi o tem, kaj vse smo pozabili, ali bomo zmogli toliko hoje, kaj bomo jedli, pa prerekanje o tem, kdo ima težji nahrbtnik. S približevanjem zbirnemu mestu

Na koncu ferate

so dvomi počasi izginjali, na obrazih otrok pa se je kazalo posebno, veselo pričakovanje.

Na železniški postaji Ponte nelle Alpi v Bellunu udeležencev tabora ni bilo težko prepoznati: velikanski nahrbtnik (pri večini nekaj decimetrov čez glavo) ter nasmeh na obrazu. Predstavili smo se in za teden dni je angleščina postala naš uradni jezik. Če po angleško ni šlo, smo si pomagali s kakšno italijansko ali špansko besedo, največkrat pa smo uporabili kar kombinacijo rok, obraznih mišic ter »podnanaškega« narečja. Tako je šlo še najlaže. Udeležencev pohodnega tabora je bilo 28; od tega 5 Slovencev, 4 Španci, 3 Katalonci ter 16 Italijanov iz različnih koncev države.

Pohodni tabor

Pohodni tabor nas je popeljal po rumenem kraku poti Via Alpina¹. Prvi dan smo prespali v planinskem izobraževalnem središču CAI na prelazu Passo Pordoi. Po večerji smo imeli uradno predstavitev vseh udeležencev ter tudi predstavitev celotne poti in dejavnosti, ki so nas čakale v prihajajočem tednu. Poglavitni namen tabora je navajanje mladih na aktivno preživljanje prostega časa v naravi, hkrati pa ob pomoči aktivnosti v gorah promovirati spoštovanje in varovanje okolja, sožitje, solidarnost in strpnost. Veliko pozornosti je bilo namenjeno vzpostavljanju prijateljskih vezi med udeleženci tabora.

¹ Via Alpina je mednarodna mreža pešpoti, ki združuje osem alpskih dežel: Slovenijo, Avstrijo, Nemčijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Francijo in Monako. Rdeča, modra, zelena, rumena in vijolična so simbolne barve pohodniških poti. Na teh petih poteh je skupaj 341 odsekov, od katerih jih 22 poteka tudi po Sloveniji. Rumena pot vodi od Trsta do Monaka. Mi smo prehodili 5 odsekov te poti: od Passa Pordoi do Calalza di Cadore.

Ob koči Pietra Galassija

Od ponedeljka do petka je sledila zanimiva pot mimo lepo urejenih koč in planin ter čez prelaze s prekrasnimi razgledi. Hodili smo pod vznožjem najvišjih vrhov Dolomitov; spogledovali smo se z Marmolado, Monte Pelmom, znamenito skupino Tofan in drugimi. V četrtek in petek smo bivali v koči Pietra Galassija (2018 m) pod vrhom »Kralja Dolomitov« Monte Antelaa. Dva sončna dneva smo izkoristili za vzpon po dveh lažjih zavarovanih poteh na pobočju te gore. Tako smo lahko preizkusili svoje znanje. Izkazalo se je, da smo med boljše pripravljene udeleženci tabora. Pohodni tabor smo končali v vasi Calalzo di Cadore.

V soboto, zadnji dan tabora, smo se udeležili slovesnosti v mestu Auronzo. Italijanska planinska organizacija je organizirala 11. podelitev »alpinističnih oskarjev« najboljšim alpinistom. Udeleženci našega tabora so bili na prireditvi posebni gostje.

Čas hitro teče

... in teden je bil res hitro naokrog. Ob slovesu je bilo vsem težko. Veliko smo doživeli in poslavljali smo se s solzami v očeh. Obljubili smo si, da se še vidimo ter da se še vrnemo v Dolomite.

Za Anito, Miha, Mateja in Tino je nagradni tabor pomenil lep konec štiriletnega sodelovanja na tekmovanju Mladina in gore; septembra so namreč vsi štirje sedli v srednješolske klopi. Pred njimi, na njihovi planinski poti, pa so že novi izzivi in nove poti.

Zahvaljujemo se Mladinski komisiji pri PZS, ki nam je omogočila udeležbo na taboru. Posebna zahvala gre Zdenki Mihelič za vso pomoč. Najlepša hvala pa tudi starejšim otrokom ter matičnemu PD Podnanos za vso podporo. ◉

Kam v hribe na jugu Slovenije?

Na Gorjance!

✍ in 📷 Roman Mihalič

O Gorjancih sploh ne vem, kje bi začel. Mogoče kar na začetku: rodil sem se v vasi pod njimi, ki je do sedaj imela tri imena, Blatniki, Smolenja vas in Petelinjek. Kot kratkohlačnik sem kmalu začel laziti okoli naše bajte in stikati naokoli, Gorjanci pa so bili zmeraj nad mano. Kdaj sem se prvič povzpelnal, ne vem natančno, moralo je biti v nižjih razredih osnovne šole. Dobro pa se spominjam izleta z veroučno skupino. Čeprav nisem hodil v cerkev, sem šel s prijatelji, ki jih je vodil pater Krizolog, in na Miklavžu smo veselo nabijali nogomet. Pater je bil zelo dober nogometaš, jaz sem pa tudi nekaj let treniral za nogometnega vratarja. Igral sem pri nasprotnem moštvu in nekajkrat sem patru

zelo dobro »snel« žoge, tako da je od »veselja« vpil: »Matr, matr, matr!« Seveda spredaj ni smel dodati še tiste besede »je...«, ki smo jo uporabljali mi, kadar nas je kdo razkuril.

V srednji šoli sem že veselo *rajžal* po svetu in tudi po Gorjancih me je bilo dosti. Nabavil sem si tudi smuči in tako mi je v glavo šinila ideja o smučanju z Gorjancev. S smučmi s predpotopnimi vezmi (jasno brez psov, ker takrat še vedel nisem zanje) sem se odpravil čez travnike in gozdove proti Velikemu Slatniku, čez Hrušico do Gabrja. Tam sem smučil vrgel čez rame in zakoračil proti Gospodični. Vožnja navzdol je bila zelo divja, primerna mojemu takratnemu smučarskemu znanju.

Potem sem začel spoznavati naše hribe, in ko sem zašel med alpiniste, me kuclji niso mogli več zadovoljiti. Takrat sem na Gorjance začel gledati drugače, pa ne poniževalno, kot bi si kdo mislil. Začel sem jih spoznavati pozimi na smučeh, poleti s kolesom ali peš. Ko so bile v visokih hribih pozimi slabe razmere, smo delali zanimive ture po Gorjancih. Nekoč smo šli štirje – dva s tekaškimi, dva s turnimi *dilcami* – z Javorovice čez Kobile do Gosposdične. Tura je bila res zanimiva, v snežnem metežu z metrom novega snega, tako da smo gazili kot živali, po grebenu kar za volčjimi sledmi. S svojimi tekaškimi smučmi sem bil sredi Kobil, ko mi je odpadel podplat tekaškega čevlja. Kaj sedaj? Rezervnih čevljev nisem imel, zato

smo čevljev pritrdili na smučko s kosom pomožne vrvice. Seveda je bila pot naprej zelo »vesela« ... Do kočice pri Gosposdični smo pritelovadili že v mraku. Po počitku je padla noč z meglo in sneženjem, tako da so prijatelji sklenili, da se bodo vrnili peš. Jaz pa seveda ne, saj sem se že preveč namučil, zato sem se odločil, da bom v dolino odsmučal. In res sem, dokler nisem v gozdu zapeljal v globoko snežno grapo in zlomil še edine uporabne *dilce*. Tako je bilo konec mojega smučanja ... Nato sem še velikokrat kolovratil po Gorjancih s turnimi smučmi, pa tudi s kolesom. Posebno lepa, nepozabna je tura z Vahte čez Trdinov vrh in Kobile do Špilarjeve špice ali Pirčevega hriba ter nato čez Polom v Kostanjevico. ●

Masiv Gorjancev je dolg 50 km in širok 18–22 km. Čeprav sodi v Dinarsko gorstvo, nima značilne orientacije, temveč se razteza od jugozahoda proti severovzhodu. Na severu ga zapira Krška, na jugu pa Karlovaška kotlina. Približno na sredini se dviga najvišji Trdinov vrh (1178 m) ali Sv. Jera, kot se je imenoval do leta 1923. Čezenj vodita krožna Trdinova pot in pešpot E7, vrh pa je tudi točka SPP. Na Gorjancih se prepletajo srednjeevropski, ilirski in submediteranski rastlinski pasovi, kar se odraža v zanimivih rastlinskih združbah. Med drugim je mogoče najti lepi čevljec, rumenocvetno panonsko deteljo in zelo redki rumeni sleč. Bogata je tudi favna – po Gorjancih se sprehajajo medvedje, volkovi in celo kakšen ris se priklati s kočevske strani. Ne verjamate? Vprašajte mojega prijatelja, kako je bežal s kolesom, ko je presenetil medvedko z mladičem. Zadnjega gamsa so na Kobilah videli leta 1974.

O Gorjancih je mnogo pisal Janez Trdina v knjigi Bajke in povesti o Gorjancih, ki je še danes vredna vsega občudovanja. Čudežni studenec Gospodična, kjer se je pomladila mehovska graščakinja, še deluje – prepričal sem se na lastne oči. Prav tako je živa zgodba o Krvavem kamnu, polhah in hudiču, ki jih pase, izviru Minutnik ter Jelenovem skoku.

Planinske kočje: Planinski dom na Gorjancih, nekdanj imenovan Dom Vinka Paderišča, se sedaj imenuje Planinski dom pri Gospodični na Gorjancih ali na kratko Gospodična. Pred leti smo ga obnovili in povečali. Dolgoletni oskrbnik je bil naš znanec in prijatelj Vojko, ki ga žal ni več med nami. Sedaj dom vodita njegova sinova. Drugi gorjanski dom, ki ga obnavljajo in upravljajo Šentjernejčani, se nahaja pri cerkvi sv. Miklavža pol ure od Gospodične.

Kako na Gorjance?

Iz Gabrja do Planinskega doma pri Gospodični in naprej na Trdinov vrh

Od Šumečega potoka se dvignemo čez nekaj košenic od izvira Gospodična pod kočo. Od doma zavijemo na cesto Gospodična–Vahta, nato nas smerokaz napoti levo na gozdno stezo in po njej do makadamske ceste Krvavi kamen–Trdinov vrh, ki jo prečkamo in nadaljujemo po stezi čez Logarjev kogel zopet na cesto in po njej do odcepa desno, ki nas privede na vrh (2 h).

Iz Jugorja

a) Čez nekdanje smučišče do Gospodične

To je najhitrejša pešpot do Gospodične. Po dobrem kilometru od vasi Jugorje zmanjka asfalta in pričaka nas parkirišče, kjer pustimo vozilo. Po opuščnem smučišču se dvignemo čez Škrinjce do gozdne steze, ki nas odpelje desno do kočje (45 min).

b) Belokranjska pot

Na Jugorju se pot začne pri gostilni Badovinac in se zažene v gorjanske gozdove do meje. Po skoraj dveh urah hoje nas pripelje do

Studene vode in makadamske ceste Vahta–Gospodična. Po njej še 2 km do odcepa steze na desno, po kateri se po eni uri povzpemo na Trdinov vrh (3–4 h). Če nadaljujemo levo po makadamu, nas cesta povede mimo Jelenovega skoka do Gospodične (45 min).

Iz Cerovega Loga

a) To je nekoliko manj znan, čeprav markiran dostop, ki pa na zemljevidu Dolenjska, Gorjanci in Kočevski Rog ni označen. Imenujemo ga tudi Pot mimo treh križev. Iz Cerovega Loga gremo po asfaltu in na križišču pri nogometnem igrišču nas smerokaz napoti desno čez most proti Vrhovemu ter takoj levo v gozd. Pot vseskozi pelje po gozdu čez Gradišče in Škofovko, kjer pridemo na križišče makadamskih cest Gabrje–Krvavi kamen in Cerov Log–Krvavi kamen. Po cesti 200 m in nato levo na gozdni kolovoz do košenic pri Miklavžu (2 h).

b) Če se peljemo iz Cerovega Loga naprej po cesti mimo kamnoloma v dolino potoka Pendirjevka, pridemo do Minutnika, potočka, ki teče v minutnih presledkih. Globoko v dolini Pendirjevke cesta ostro zavije desno čez most. Tu parkiramo in se vzpemo po markirani poti strmo navzgor do Miklavža (pot na zemljevidu Dolenjska, Gorjanci in Kočevski Rog ni označena). To je najhitrejša pot na Miklavž (1 h). Druga, prav tako markirana pot se od prejšnje smeri odcepi levo na kolovoz in se pod Hudo pečjo in mimo spomenika Partizanske bolnice Kira povzpne do Miklavža (1,5 h).

S šentjernejske strani

Pri samostanu Pleterje najdemo stezo v vas Javorovica, kamor pridemo po uri hoje. Pot nadaljujemo mimo partizanskega spomenika, kjer je razcep; desno gre evropska pešpot E7, ki se mimo lovške kočje v divjem grebenu Kobil prebije na mejni greben med Hrvaško in Slovenijo na Ravni gori. Mi pa gremo levo čez košenico do gozda, ki nas pripelje na Pirčev hrib ali Špilarjevo špico, od tam pa proti mejnemu grebenu in po njem do Ravne gore. Pot je dobro speljana, saj se po njej prevažajo policisti, ki varujejo našo južno mejo. Do Miklavža nas čaka samo še makadamska pot (skupaj 3–4 h). Od Miklavža lahko nadaljujemo pot na Trdinov vrh po poti čez Črno lice, nato po mejnem grebenu med Slovenijo in Hrvaško ter pod vojašnico in mimo oddajnika do razvalin cerkva sv. Jere na naši oziroma sv. Gere na hrvaški strani. Lahko se napotimo tudi čez gozdni rezervat Pragozd, vendar pot zaradi strožjega varovanja opuščamo (1 h).

Iz Novega mesta

a) Skozi Žabjo vas se po Lobetovi ulici in ulici Na Tratah zapodimo v Gotenski boršt. Po kakšni uri hoje pridemo na Janšče. Pri Hribu pri Orehku stopimo na asfalt, ki se ga držimo čez Hrušico in naprej do Gabrja. V vasi stopimo do Šumečega potoka in do kočje (3–4 h).

b) Skozi Žabjo vas gremo po Knafelčevi ulici in Drejčetovi poti do Gotenskega boršta do vasi Šentjošt. Naprej ob potoku Klamfer mimo Brulčevega in Murnovega mlina do Pangrč grma. Od tu mimo cerkve sv. Miklavža čez Rute do doma Gospodična (3–4 h).

Po soteski potoka Klamfer pelje na Gorjance še ena lepa pot. Pri gostilni Badovinac ob cesti Novo mesto–Metlika zavijemo proti vasi Veliki Cerovec čez vasi Vrhe in Greben pri Dolžu, kjer zavijemo desno v dolino potoka. Ob njem se dvignemo do lepega slapišča, kjer z desne priteče potok Studena voda, do Tovarne ali Glažarice, kot imenujemo ta konec. Včasih so tu talili steklo, imeli žago in celo gozdarsko železnico, danes tu stoji lovski dom. Čez greben Glažarica se povzpemo na Rute in naprej do koč (2 h).

Iz Vahte

Opis pravzaprav ni potreben, saj nas glavna makadamska cesta mimo Tovarne ali Glažarice v 11 km pripelje do koč (3 h).

Vodniška literatura: Anton Trunkelj: Trdinova pot. PD Novo mesto, 1984.

Zoran Naprudnik: Vodnik po pešpoti E7. Mladinska knjiga, 2006.

Jože Dobnik: Vodnik po SPP. PZS, 1993.

V pripravi je tudi nov vodnik za Dolenjsko, Belo krajino in Notranjsko, ki bo predvidoma izšel leta 2009.

Zemljevid: Dolenjska, Gorjanci in Kočevski Rog, 1 : 50.000. PZS, 1997.

Ključ do sožitja med planinci in turnimi kolesarji je v vzgoji

Pogovor z Jožetom Rovanom,
načelnikom Komisije za
turno kolesarstvo
pri PZS

✍ Pogovarjala se je
Mateja Pate
📷 Jože Rovan

Jože Rovnan

Planinska zveza Slovenije je 19. maja 2007 na skupščini sprejela dopolnilo statuta in med dejavnosti članov PZS dodala turno kolesarstvo, ki »nima tekmovalnih ciljev, kolesar uživa tako pri vzponu kot pri spustu, njegov cilj je doživetje v naravi. Turni kolesar je skozi svojo planinsko vzgojo pridobil znanje o varovanju naravnega okolja in o nevarnostih gibanja v njem. To znanje s pridom uporablja pri svojih aktivnostih v naravi, spoštuje naravo in pravice ostalih uporabnikov.« Kot je še zapisano na spletni strani Komisije za turno kolesarstvo (KTK) pri PZS, »člani KTK želimo, da bi na planinskih poteh zopet zavladal mir, lepa beseda, prijazen nasmeh.« O tem, ali je to realni cilj ali zgolj pobožna želja, ter o turnem kolesarstvu nasploh smo se pogovarjali z načelnikom KTK Jožetom Rovnanom.

Gospod Rovnan, ste v prvi vrsti planinec ali turni kolesar?

»(Smeh) Trudim se biti planinec v vseh pogledih. Začel sem kot gimnazijec v planinski sekciji PD Ljubljana Matica na bežigrasjski gimnaziji, potem sem postal mladinski vodnik, pa planinski vodnik in sem leta vodil izlete na matičnem odseku. Nato sem postal markacista, ker so dotedanji člani markacijskega odseka PD Ljubljana Matica zaradi starosti prenehali

z delom. Kasneje so me povabili v Komisijo za pota PZS, kjer vodim tehnično ekipo, s katero vzdržujemo zavarovane poti. Nekako pred petnajstimi leti je »prišlo« kolo in od takrat v vse večji meri »hodim« v hribe tudi s kolesom. Skratka, skušam zahajati v gore na vse možne načine, ki so mi v veselje – to je peš, s kolesom, s turnimi smučmi – te so še vedno prva ljubezen (smeh)!«

Kako so planinci »na terenu« glede na pogoste konflikte med njimi in gorskimi kolesarji sprejeli dejstvo, da je turno kolesarstvo ena izmed dejavnosti PZS? Mislite, da bo formalna vključitev turnega kolesarstva res pripomogla k izboljšanju razmer med njimi? Kako nameravate to doseči?

»To ni čisto preprosto. Ko se neka dejavnost pojavi na novo, se včasih stvari ne dogajajo v pravi smeri. Kaj se je zgodilo? Z gorskimi (ali turnimi) kolesarstvom so se začeli ukvarjati ljudje, ki so prihajali iz različnih okolij. Tisti, ki so planinci, imajo pravičen odnos do narave in če se bodo usedli na kolo, ne bodo ravnali nič drugače. Tisti, ki prej niso delali bližnjic, proti čemur se najbolj borimo markacisti, jih tudi s kolesom ne bodo delali. Dejstvo je, da se je na kolesa usedlo veliko ljudi, ki jim je to prvi šport v naravi in med temi je žal precejšen delež tistih, ki nimajo pravega odnosa, ki z neprimerno vožnjo na poteh povzročajo škodo in ogrožajo planince. Tu vidim edino rešitev v vzgoji, prav zato smo se teh stvari sploh lotili. V KTK smo vsi planinci v širšem smislu, vsi smo najprej hodili peš, zdaj se vozimo tudi s kolesi in nekako prideš sam s seboj v nasprotje: ko sem peš, je vse v redu, če sem na kolesu, sem pa nebodigatreba. Prva naloga, ki smo si jo zadali, je bila napisati priporočila turnim kolesarjem, ki so objavljena na spletni strani KTK, druga pa začeti z izvajanjem izobraževalnih akcij. Upam, da bomo ljudi počasi vzgojili, da se bodo zavedali, da se je treba, ko na ozki poti zagledaš pohodnika, ustaviti in ga spustiti mimo, predvsem pa zmanjšati hitrost, da se bodo naučili pravilne vožnje in da se bodo držali načela »vozim po takšni poti, ki sem ji v tolikšni meri kos, da ne puščam sledi«. V tem smislu sem optimist na dolgi rok – poudarjam na dolgi rok.«

Pa ste dobili kakšne konkretne odzive na ustanovitve KTK?

»Ko so šla priporočila v javno razpravo, smo dobili precej odzivov, večina je bila pozitivnih v smislu, da podpirajo našo dejavnost, deloma tudi zato, ker so si obetali to, o čemer sem govoril: da bomo z vzgojo dosegli sožitje s pohodniki. Presenetilo me

je, da je bilo negativnih zelo malo. Drugi primer je bil, ko smo letos pozvali planinske vodnike, da bi prišli na tečaj za turne kolesarje; bilo je spet precej pozitivnih odzivov, pa tudi dva, ki sta bila izrazito negativna. A po večini so odzivi pozitivni, klima se nekako »mehča«. Težavo predstavljajo le tisti, ki planinske poti ali kolovoze uporabljajo za trening spusta (*downhill*). To je tekmovalna disciplina, ki se povsod po svetu dogaja na zaprtih progah, kjer kolesar pelje »na polno«. Proti temu nimam nič, to je zelo lepa športna panoga, ki pa ne sodi na planinske poti. V tujini je to večinoma organizirano kot poletna ponudba smučarskih centrov. Pri nas se pogosto dogaja, da se z avtomobili vozijo navzgor, po planinski poti pa dol in to *shuttle* pomeni za naravo veliko onesnaževanje, medtem ko turni kolesar naravi škodi manj kot pešec. Zakaj? Včasih sem se z avtom peljal v Presko ali v Žlebe in nadaljeval peš na Jakoba. Zdaj grem od doma s kolesom. Kje začne turni kolesar? V dolini pod hribom. Kje štarta pohodnik? Na zadnjem parkirišču na hribu, ker ne želi požirati prahu makadama; do tja gre pač z avtom, tudi sam, kadar grem peš, ravnam enako.«

Med vsebino dela KTK, zapisano na vaši spletni strani, med drugim sodi tudi »vzpodbuditi spremembo zakonodaje v smeri večje svobode turnega kolesarstva«. Kaj natančno ste mislili s tem?

»V tem trenutku je, strogo formalno, komaj možno kje kolesariti, razen po širokih gozdnih cestah in po asfaltu. Gozdne ceste nas zanimajo, asfalt pa zelo malo. Primer je Pokljuka – tam lahko delamo krasne kroge po gozdnih cestah. A zanimajo nas tudi kolovozi in steze. Zakon o planinskih poteh in Zakon o gozdovih tega neposredno ne dovoljujeta, omogočata pa, da se v dogovoru s PD oziroma v skladu z gojitvenimi načrti občin lahko del poti odpre za tako imenovano dvonamensko rabo. Naša želja je, da se tam, kjer menimo, da to ni problematično, odpre čim več teh poti. To so poti, ki so dovolj široke ali pa manj obljudene. Za primer: na Šmarno goro razen ceste ne vodi nobena taka pot. Ne morem si zamisliti, da bi kolesarjem odprli pot Čez peske ali pa Romarsko pot. Je pa veliko poti, ki jih lahko odpremo. Primer: s Planine Razor vodita v Tolminske Ravne široka mulatjera in lepa planinska steza. Mulatjera lahko brez težav sprejme tako pohodnike kot kolesarje, če se bodo oboji primerno vedli. V tem smislu želimo razširiti mrežo poti, ki bi bile odprte tudi za kolesarje. Vse mulatjere na področju od Komne proti Krnu so bile zgrajene za vožnjo, imajo ustroj, ki to lahko prenese, treba jih je

samo malo urediti. V Italiji so recimo mulatjere iz prve svetovne vojne pretežno odprte in sožitje tam po mojih izkušnjah ni problem.«

Glede na to, da so pri nas mulatjere po večini znotraj Triglavskega narodnega parka, bo to verjetno zahtevna naloga.

»To je dodaten problem. Upam, da bomo na dolgi rok v tem smislu uspeli. Pot na Komno je stara vojaška pot, po kateri se je pred dvajsetimi let še dalo priti visoko celo s kolesljem. Zdaj je v žalostnem stanju, uničili so jo pohodniki z bližnjicami. Treba bi jo bilo obnoviti, potem tudi za kolesarje ne bi bila problem.«

Vas po drugi strani ne skrbi, da bi z ureditvijo in odprtjem tovrstnih poti pritegnili širše množice, kar bi pomenilo večjo obremenitev za okolje?

»Prvi pogoj je, da se koles nikakor ne sme voziti s tovrstnimi žičnicami, namenjenimi oskrbi koč.

To bi takoj pomenilo visoko frekvenco kolesarjev. Dvomim tudi, da bodo ljudje brez določenih planinskih izkušenj vozili na Komno, to sta le najmanj dve uri vožnje v strm breg, tako da me ne skrbi, da bi prišel gor nekdo, ki nima primernega odnosa do gora. Ti problemi se pojavljajo predvsem na hribovskih okoli Ljubljane in drugih velikih mest. Višje gori se mi ni še nikoli zgodilo, da bi imel kakšen konflikt, prej sem bil deležen priznanja. Tu ne vidim kakih posebnih težav; te so tam, kjer je v bližini smučarska žičnica ali kjer je možen dostop z avtom. Pri nas dvouporabniških poti še nimamo odprtih, s tem ne bomo hiteli, šli bomo postopoma, v dogovoru s PD. V tujini so pred nami, marsikje je že čisto odprto, recimo v Švici, kjer je bil kolesarski lobi dovolj močan. Ob Gardskem jezeru pa je dovoljeno kolesariti povsod tam, kjer ni označeno kot zaprto. Ampak tam ni šale. Kazni so visoke, če ne plačaš takoj, začasno zasežejo kolo. Ko je neka pot resneje poškodovana od kolesarjev ali pohodnikov, jo zaprejo, dokler si narava ne opomore. In to vsi spoštujejo. Tudi na Tirolskem so odprli kar tretjino planinskih poti, turizem prinaša denar in zato so lažje dosegli dogovor z lastniki.«

V programu KTK sta trenutno dve izobraževanji: za turno kolesarskega vodnika (TKV) I in II. Prvič ste usposabljanje izvedli letos. Kako ste zadovoljni z odzivom in znanjem tečajnikov?

»Odziv je bil zelo dober. Imeli smo veliko srečo, saj so prišli pretežno izkušeni kolesarji, od tega skoraj polovica vodnikov PZS, ki so se odločili, da bodo osvojili še to znanje. Tega smo si najbolj želeli, kajti to so izkušeni kadri, za katere smo si želeli, da bi začeli potem voditi izlete na društvih. Nekatera društva že imajo izlete, velika večina pa ne, zato smo si najbolj želeli vodnikov, ki bodo to najlažje premaknili. Zdaj jeseni že tečejo njihovi izleti.«

Pred usposabljanjem morajo udeleženci opraviti sprejemni izpit in preskusno turo. Kako je to videti v praksi?

»Na sprejemnem izpitu morajo pokazati osnovna znanja iz planinske šole. To so vsi naredili dobro. Planinski vodniki so bili tega dela oproščeni. Drugi del je bila preskusna tura. Šli smo izpod Šmarne gore čez Savo na Jakoba in nazaj; gor po ozki makadamski cesti, dol po poti čez Marjeto, to je markiran širok kolovoz, in kdor je pokazal, da se zna dobro peljati, je bil sprejet. Naš namen

ni učiti osnov vožnje, tečajniki pravzaprav že znajo dobro voziti kolo v težkih pogojih, naš namen jih je učiti vodništva. Kako gre prvi, kakšne so razdalje, kako se zavira, da se ne dela škoda, kako umakneš skupino k strani, ko pride pohodnik, orientacija, prva pomoč, takšne stvari. Vožnjo samo nekoliko izpopolnjujemo, ampak vsi morajo osnovno znanje že imeti. Morda bomo nekoč imeli tudi kolesarsko planinsko šolo, v tem primeru bi učili tudi tehniko vožnje, ampak zdaj moramo najprej narediti bazo, tudi organizacijsko.«

Splošni pogoji za TKV II je tudi naziv Vodnik PZS najmanj A kategorije z veljavno licenco. Kaj pa, če se na usposabljanje prijavi alpinist ali alpinistični inštruktor, ki ni vodnik PZS?

»Na Komisiji za usposabljanje smo veliko razglabljali o tem. Stališče je bilo, da mora imeti TKV II vodniška znanja. Alpinistični inštruktor jih ima, alpinist pa ne. Zakaj smo se sploh odločili, da tako oblikujemo profil TKV II? Ker želimo podpirati tako imenovane kombinirane ture. Da greš recimo iz Mojstrane na sedlo Jepca s kolesom, tam kolo skriješ v grm in greš na Kepo. Ali pa greš iz Trente na Staro Utro s kolesom, nato pa na Trentski Pelc peš. No, to sta malo ekstremna primera, to so težke ture, primerne zgolj za majhne skupine. Zato želimo, da imajo TKV II tudi planinska znanja, da lahko vodijo take ture.«

Se pravi, da alpinist ne more postati TKV II?

»Ne, lahko pa je TKV I. Zanimivo je, da je prav med alpinisti delež tistih, ki tudi kolesarijo, zelo velik. Ko smo orali ledino na PZS, ko je bilo tudi nekaj nasprotovanja, so nas najprej podprli alpinisti. Morda tudi zato, ker je to šport z nekaj adrenalina.«

Glede na to, da je TK vsaj formalno mlada panoga znotraj PZS, kako ste na usposabljanju zagotovili kakovostne oz. ustrezno izobražene predavatelje?

»Težko. Spraševali smo se, kdo bi učil in kaj. Najtežje je bilo izbrati predavatelje strogo kolesarskih veščin. Problem je bil tudi, kdo bo učil metodiko kolesarskega treninga, psihologijo vodenja – za to sem poiskal prof. Stojana Burnika s Fakultete za šport. Zdravnika sem hitro našel, sam sem prevzel orientacijo, ker delam tudi v Podkomisiji za kataster PZS. Nihče od nas ni turno kolesarski inštruktor, ker seveda ne more biti, saj smo komaj začeli s tem; poiskali smo kvalificirane ljudi in če sklepam po anketah udeležencev, smo imeli kar srečno roko. Nismo sicer edini, ki se s tem ukvarjamo, obstajajo tudi učitelji

gorskega kolesarstva, to je skupina, ki jo vodi Gorazd Stražišar in ki izobražuje učitelje kolesarstva, njihova osnovna usmeritev je vrhunška tehnika vožnje, vožnja prek ovir, skoki, ne vodništvo.«

Imate morda kakšne podatke o članstvu, koliko je npr. že turnih kolesarjev znotraj PZS?

»Ne. Skušali smo oceniti, ampak je zelo težko. Občutek imam, da jih je zelo veliko. Pozitivno je, da opazamo, da je precej planincev pričelo del svojega prostega časa preživljati izven obsega najvišjih vrhov, kolesarsko zanimivi cilji so po vsej Sloveniji. Postalo nam je zanimivo tisto, kar nam včasih ni bilo. V krogu mojih prijateljev, moje in nekoliko mlajše generacije, večina kolesari. Morda je razlog tudi v tem, da mnogim planincem po štiridesetem letu pričnejo nagajati kolena, kolo pa je za to tako rekoč terapija. Dokler ni kakšnega padca, je kolo telesu bolj prijazno kot hoja. Naša vroča želja je, da bi v planinskih društvih nastali turno kolesarski odseki oziroma da bi vsaj na vodniškem odseku imeli tudi kolesarske izlete. Želimo si priti tudi v planinske šole, tu bi morali začeti. Zanimivo je, da je na izletih, ki jih organiziramo, največ udeležencev starih med 35 in 45 let, ni pa, kot bi pričakoval, mladine, tam med 15. in 25. letom. Morda so res kriva kolena (smeh).« ◊

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

Brez pijače v hribih ne gre

Kako jo bomo prenašali?

✍ in 📷 Arnold Lešnik

Vsakdo, ki zahaja v hribe, ve, da je nadomeščanje izgubljene tekočine življenjskega pomena, če želi, da bo njegovo telo še naprej uporabno za iskanje njegovih sanj. Tekočino lahko v hribe prenašamo na različne načine, vsak pa ima svoje prednosti in slabosti.

Enostavno in poceni

Najbolj razširjen način za prenašanje tekočin so gotovo plastične steklenice. Popularne platenke imajo veliko uporabno in relativno nizko nabavno vrednost. Na voljo so v različnih velikostih ter oblikah in prav zaradi funkcionalne podolgovate zasnove so primerne za prenašanje v nahrbtniku ali stranskih žepih. Vzdrževanje je enostavno – ponavadi jo splaknemo kar z navadno vodo ali po uporabi raznih napitkov z detergentom, pri čemer steklenica še dolgo ohranja nevtralen okus. Kadar se nam zazdi, da platenke ne moremo več očistiti (ali ne želimo), jo lahkega srca zavrzemo (upam, da ne v naravi). Glede nje sicer obstajajo pomisleki o obstojnosti, vendar pri normalni uporabi načeloma ni težav. Edini problem, na katerega naleti platenka, je mraz. Kadar je hladno, postane tekočina praktično neuporabna ali vsaj dober razlog za vneto grlo, kadar si dobro pregreti privoščimo prepotrebni požirek.

Tukaj nastopijo steklenice s termo ovitki (čutare), ki so večinoma iz aluminija, a vendarle s posebnimi notranjimi premazi, ki zagotavljajo neoporečnost uporabe tekočine. Uporaba sokov in drugih energetskih napitkov tako ne predstavlja nepremostljive ovire. Steklenica je seveda nezlomljiva, a če pade na tla ali se usedemo nanjo, se to zaradi tankih sten še kako pozna in naša neusmiljena uporaba kmalu vpliva tudi na notranji premaz, ki naj bi se elastično preoblikoval s samo steno čutare. Tako sčasoma opazimo, da začne takšen premaz pokati ali celo

odstopati. Nobena stvar namreč ni večna, reklama gor ali dol. Seveda pa sama aluminijasta čutara še ne zagotavlja primerne temperature tekočine. To dosežemo šele s kompatibilno termo prevleko. Slabost je seveda cena, ki je relativno visoka. Na drugi strani imajo tovrstne čutare številne prednosti, kot sta dobro tesnjenje in relativno enostavno vzdrževanje – vendar brez detergenta. Za čiščenje moramo dosledno uporabljati posebne čistilne tablete. Tovrstne čutare so primerne za jesenske in zimske dni, predvsem zato, ker pogojno ohranjajo temperaturo, in zaradi teže celotnega sistema, ki je minimalna. V odvisnosti od zunanjih temperatur je pijača v takšni steklenici s termo ovitkom še vedno primerna za zaužitje, čeprav morda mlačna in ne več vroča, vendar tudi ne povsem ledeno mrzla. Zadrževanje toplote tekočine časovno podaljšamo, če steklenico predhodno segrejemo, natočimo vanjo resnično vročo pijačo, steklenico čim manj odpiramo oziroma jo kar največ časa zadržujemo v nahrbtniku in po možnosti ovijemo v rezervna oblačila zaradi dodatne izolacije. Volumen se ponavadi giba od šestih decilitrov do enega litra in litra in pol. Najbolje prodajane čutare tako pri nas kot zunaj naših meja so litrske. Tukaj gre za kompromis, se ve. Pri sprejemljivi teži nudijo relativno zadovoljivo količino tekočine za eno osebo. Uporaba termo ovitka je priporočljiva tudi poleti, da se tekočina ne segreje, a tudi zato, da se čutara ne poškoduje. Sistem je v tem primeru težji od platenke in tudi zavreči ga ne moremo (še enkrat, prosim, ne v naravi).

Za hitre

Ko so na tržišče začeli prodirati posebni mehovi za pijačo, smo dejali: to je to. Vendar smo kmalu morali spoznati, da idealnega sistema za pitje ni. Velika prednost meha, ki ga tvorimo na

Termovka – topla pijača ob veliki teži

Plastenka, otročje lahka in poceni

Meh ali cev z univerzalnimi nastavki

Termo ovitek – najboljše razmerje med izolacijo in težo sistema

hrbtu, je seveda dosegljivost – vedno in povsod in za »hitre zadeve« je še danes neprecenljiv. Tudi »dan potem« ne bomo dehidrirani; ne bomo se ubadali s kronično žejo in ne bomo pekoče urinirali. Kadarkoli bomo na turi začutili žejo, bomo imeli pijačo hitro in enostavno na voljo. Kadar bomo hodili v skupini, odpadejo zamudni postanki in nepotrebni izgovori. Tako bo vsaka tura ohranjala svojo dinamiko. Volumen se giblje med litrom in pol, dvema in tremi. Osebo dajem prednost dvo-litrskemu. Izvedbe so različne, vendar vedite, da je meh z majhno odprtino še sprejemljiv za natakanje, za čiščenje pa povsem neprimeren. Obstajajo mehovi, v katere lahko porinemo roko in vsaj pogojno očistimo ostre notranje robove, ki so poleg cevi nevarljiva točka in odlično gojišče za bakterije, propagirani vesoljski tehnologiji navkljub. Dodatna slabost je, da so primerni zgolj za navadno vodo. Tako takšni ali drugačni napitki odpadejo. Tudi čistimo jih le z navadno vodo, v primeru velike nečistoče s posebno tabletko, v pomoč pa nam je lahko posebna ščetka za cev. Po uporabi moramo meh, cevko in ventil dodobra osušiti. Če takšen sistem uporabljamo redno, potem nam bo pedantno čiščenje, ki je edino zagotovilo za dolgo življenjsko dobo, začelo kmalu presedati. Mehovi tudi slabo prenašajo mraz. Obstajajo sicer posebni grelni sistemi in izolacije za cevke, ki preprečujejo razvoj bakterij, a hkrati povečujejo težo in ne prinašajo vedno zelenega učinka. Ko sem pred leti opravil prečenje pogorja Mont Blanc, mi je zaradi mraza zamrznila voda v cevki že uro hoda od kočice Cosmiques. Hoja v vrsti navez, v povezavi s črednim nagonom, mi je preprečevala, da bi se ustavil in vsaj poskusil odpraviti napako. Slednjič me je avtomatizem pripeljal do bivaka Vallot, kjer sem končno zaužil prvo tekočino. Nazadnje sem ugotovil, da sem žejen v nahrbtniku ves dan po nepotrebem prenašan dva litra tekočine. Bolj optimističen pogled predstavljajo poletne temperature, kajti piti je mogoče resnično ves čas: med hojo, na gorskem kolesu, celo med plezanjem lažjih odsekov ali na varovališču. Poleti je srž problema seveda segrevanje tekočine. Pri tem je najbolj izpostavljena prav cev, ki sega izven nahrbtnika. Težavo lahko nekoliko omilimo tako, da pred pitjem iz cevi potegnemo in izpljunemo toplo vodo (nepotrebna izguba) ali po vsakokratnem pitju vodo pihnemo nazaj v meh (duhamorno), tako da cev ostane prazna. Seveda lahko tudi tukaj sežemo po izolaciji. Na dolgih turah

spijemo slednjič tudi segreto vodo ali pa v kakšnem bivaku počakamo, da se čez noč ohladi.

Zelo dobro rešitev predstavlja poseben sistem s cevjo, ki se lahko priključi na vsako plastenko. Zaradi bolj togih sten je pitje morda nekoliko oteženo, kar pa je v veliki meri odvisno od povratnega ventila na zamašku. Velika prednost pred mehomo je vzdrževanje, ki je pri plastenki minimalno, saj jo lahko po nekajkratni uporabi zavržemo, še vedno pa smo večinoma omejeni na vodo.

Mehovi priznanih proizvajalcev načeloma tesnijo, a pri pogosti uporabi prične ponavadi puščati ventil. Možnost nakupa rezervnih delov je v tem primeru neprecenljiva.

Kako namestimo meh v nahrbtnik? Številni nahrbtniki, ki jih danes srečamo na tržišču, že imajo predvideno rešitev za namestitev tovrstnega sistema. Praktično vsi imajo v zgornjem delu nahrbtnika posebno odprtino, skozi katero lahko namestimo cevko. Na naramnicah nahrbtnika so potem ponavadi še dodatni pritrdilni paščki ali posebne ščipalke za namestitev cevke, da preprečimo njeno nepotrebno opletanje. Meh se vstavi v poseben žep na notranji strani hrbtnega dela. Če takšnega žepa ni, si lahko pomagamo s kakšnim paščkom, ki konstrukcijsko pogojeno skrbi za pravilno lego opore hrbtišča. Če nimamo na voljo ničesar od omenjenega, potem lahko meh še vedno namestimo v nahrbtnik. Najbolje takrat, ko je nahrbtnik že zložen skoraj do vrha, seveda spet ob zunanji steni hrbtišča, cevko pa izvlečemo kar izpod kape. Manjši problemi se bodo pojavili, kadar ne bomo popolnoma napolnili nahrbtnika, a z malo dobre volje jih bomo zlahka premagali. Podobno ravnamo, kadar uporabljamo plastenko s cevjo. Boljšo izrabo prostora v tem primeru predstavlja meh. Vedno bolj prazen s svojimi minimalnimi dimenzijami pri lastniku nahrbtnika vzbuja mogočen občutek neznanke lahкости. Nekateri proizvajalci ponujajo – predvsem pri nahrbtnikih manjših volumnov – že integrirane mehove, ki so vštet v ceno nahrbtnika. V tem primeru se prepričajmo o kvaliteti meha. Šibki točki sta predvsem ventil za pitje in način zapiranja meha. Če nas kvaliteta ne prepriča, raje nabavimo meh kakšnega znanega proizvajalca (Platypus, Camelbak ...).

Čaj s temelji ekologije

Najboljšo izolacijo nam nudijo termovke. Vendar ne tiste klasične, steklene, ki so nas spravljalje v slabo voljo s črepinjami. Te so že dolgo iz mode. Danes

so prva izbira vakuumske termovke iz nerjavečega jekla. Sprejemljivi volumen se giblje od šestih decilitrov do enega litra. Njihovi največji slabosti sta, na našo žalost, zelo velika teža in seveda visoka cena. Cena le, če prisegamo na znane blagovne znamke. V tem primeru nam trgovci velikokrat ponujajo »meglo«, saj je mogoče podobne ali natančno enake termovke kupiti v velikih blagovnih centrih z mešano robo za tretjino cene tistih, ki se kitijo z zvenečimi imeni. Seveda brez stilskega dizajna. Poleg teže je glavna šibka točka tovrstne čutare pokrovček, ki ne tesni vedno zadovoljivo. Boljša izbira je klasični pokrovček brez sredinskega gumba za točenje, čeprav se potem pijača z odpiranjem hitreje ohlaja in je natakanje oteženo. Glede na začetno temperaturo pijače, ki je zelo visoka, to pravzaprav niti ni omembe vredna slabost. Kozarec je seveda del sistema. Čiščenje je neproblematično. Le pri prenašanju moramo paziti, da se izogibamo močnejšim pretresom ali udarcem, saj lahko poškodujemo tesnjenje stene termovke in brez vakuuma izgine tudi izolacija. Marsikdo se sprizajni s težo v nahrbtniku na račun toplega čaja, čeprav je morda bolj smiselno puščati termovko v avtomobilu in jo hraniti kot rezervo po turi.

Kaj nam še ostane na koncu? Seveda, pločevinke. O vsebini takšnih ali drugačnih substanc se seveda odloča vsak sam, a na koncu je vsaka pločevinka slej kot prej prazna in odvečna in takšna vzbuja pri marsikaterem lastniku neustavljivo željo, da bi se je čim prej znebil. Seveda tudi plastenke in podobni prenašalci pijače niso imuni na odlaganje kjerkoli. Ko tovrstne smeti srečujemo lahkomiiselno odvržene na naših poteh, se vedno znova sprašujemo, kdo ima tako nizko zavest, da odmetava smeti kar sredi gorskega raja. Seveda, dolinci, mestni in njim podobni. Pa res? Poznamo odgovor. V vprašanjih ekologije prednjačijo, gledano na kratek rok, zato nedvomno dražji sistemi.

Kateri je najboljši? Odgovor nikakor ni preprost in gotovo ne obstaja samo eden, vendar če se spoznamo s prednostmi in omejitvami posameznih sistemov, se bomo veliko lažje odločili in izbrali tistega, ki nam bo v danem trenutku najboljše služil.

Sam sem prehodil dolgo pot od plastenk, preko čutar in mehov, da sem nazadnje pristal spet pri – plastenkah. Seveda ne pozimi in seveda ne vedno. A kot rečeno – izbira je vaša in z zgornjimi modrostmi boste zadovoljivo oboroženi, da boste sprejeli pravilno odločitev. ◻

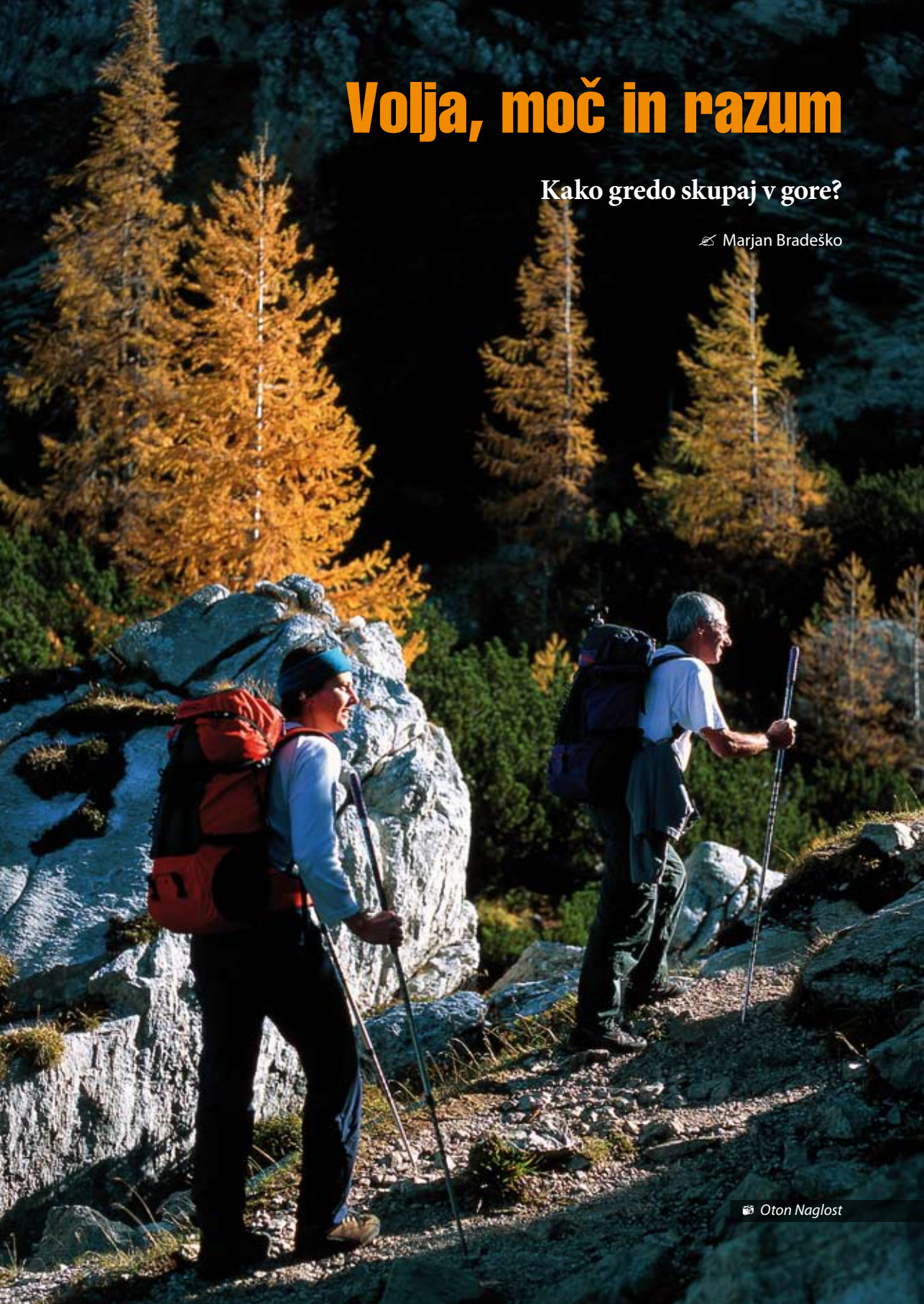
 Oton Naglost

Volja, moč in razum

Kako gredo skupaj v gore?

✍ Marjan Bradeško

Vse naše poti na goro imajo za najpomembnejši cilj - srečno vrnitev z nje. Kajti le uspešen povratek nam omogoča tisto najlepše pri zahajanju v skalni svet: spomine in ponovno hrepenenje, ponovno pot navzgor. Dokler je moč, seveda. V tem prispevku bomo razmišljali o treh dejavnostih, s katerimi se srečujemo pri zahajanju v gore: o volji, o moči in o razumu. Kajti le vsi trije skupaj so tista srečna naveza, ki lahko uresniči osnovni cilj – vrnitev v dolino. Na nekaj primerih si bomo pogledali, da niti prevlada volje ne moči nista dobri, pravo harmonijo pa dosežemo šele z zvrhano mero razuma.

Volja

Vsaka dejavnost v naravi zahteva določen napor, zato volja igra izjemno pomembno vlogo pri odhajanju na pot in vztrajanju na njej. Govorimo o spodbudah, v širšem okviru kar o motivaciji. Pri pravem ljubitelju gora volje, želje, hrepenenja takorekoč nikoli ne zmanjka, vsaj v trenutkih največjega navdušenja se zdi tako. A potem enkrat ne moreš v gore, ker si bolan, naslednjič nimaš časa, ker te nekaj nujno zadrži, tretjič je želja že manjša ... Iz lastne izkušnje lahko povem, da ko pol leta nisem mogel v zaresne gore, je tista volja, da bi šel, kar izginita. Sploh je ni bilo več, kar verjeti nisem mogel, še gore na fotografiji niso več vabile ... Šele ko sem jih znova zagledal v živo, se je vse spet zbudilo, z vso močjo, skoraj kot v najboljših časih.

To jasno kaže, da moramo voljo »negovati«, da ji moramo dajati novih in novih priložnosti, da se okrepi, da ostaja z nami, kajti brez nje se tudi ob še taki moči ne bomo spravili nikamor. In voljo spodbujajo številni dejavniki – od notranjega hrepenenja po skalah preko želje po športnem užitku do – zelo pomembno – spodbude prijateljev. Še marsikaj drugega nas lahko spodbuja – želja po odkrivanju novega, želja po umiku v samoto, želja po lepih fotografskih motivih ... Vsak bo našel zase tiste spodbude, ki mu največ pomenijo in ki so najmočnejši vzvod, da v ranem jutru dvigne telo iz tople postelje in ga požene ven, dostikrat v noč in mraz. Volja je moč, pravi eden od izrekov. Vendar, je res tako?

Volja in moč

Se vam je že zgodilo, da ste zvečer z navdušenjem pripravili nahrbtnik, zjutraj ob štirih pa zaslišali dežne kaplje na strehi – in v največji sreči odspali naslednjih nekaj ur. Jasen znak, da je volja sicer bila, a telesna moč ni bila najbolje usklajena z njo. V takih primerih, ko moči manjka, je pa neizmerna volja,

se bomo le mazohistično trudili – ali, bog ne daj, zašli še v nevarnost.

Če pa voljo imamo, ob tem pa smo tudi telesno odlično pripravljene, je uspeh takorekoč zagotovljen. Zato je pravo veselje, če uspemo ta dva dejavnika – voljo in moč uskladiti, da volja hoče tja, za kamor je tudi moči dovolj, in da se volja odloči v pravem trenutku, v trenutku največje harmonije.

Četudi smo fizično sicer pripravljene (natrenirane), se nam lahko zgodi, da smo nekoliko utrujeni. Presoditi, kdaj smo kljub vsemu zreli za gore, je v takem primeru težko. Gotovo se ni dobro podajati na zahtevne ture, posebej tiste, ki zahtevajo veliko pozornosti. Se pa dostikrat zgodi, da manjša utrujenost na svežem zraku kar mine in da smo zvečer celo v boljšem stanju.

Nekoč me je, nekoliko neprespanega in izdelanega od naporenega tedna, Jure pobral ob pol štirih zjutraj. Dremal sem vso pot in že pred šesto sva se znašla v Logu Čezsoškem. Nizki, temni oblaki so viseli nad nama, in ko se je Jure preobul, sem se na sedežu naslonil nazaj in si rekel: »Kaj bi dal zdajle, da ne bi bilo treba iti?« Res, tistega jutra sem tako težko šel na pot. Po eni uri naju je še dodobra opralo, po treh je na grebenu Polovnika posijalo sonce, po trinajstih urah sva se v čudovitem večeru preko doline Slatenika in ob Soči vrnila v Log. Kar me je najbolj presenetilo – domov sem se vrnil bistveno bolj spočit, kot sem odšel. Očitno sta prav zrak in gibanje v naravi obnovila moje »rdeče krvničke«.

Še zdaleč ne trdim, da boste s hojo v gore pregnali utrujenost. Poglejmo si drug primer.

Kot mladenič, ki je pokal od moči, sem vse poletje delal preko študentskega servisa, doma pa popoldne opravljal še težka kmečka dela. In sva šla z Mojco v soboto na Begunščico. Nad Poljsko planino sem si v soparnem dnevu za nameček na rame zadegal še poleno za kurjavo na Roblekovem domu. Težko sem dihal, Mojca, ponavadi zadaj, je hodila spredaj. Tudi

ko sem poleno odložil, ni bilo nič bolje. Komaj sem se še plazil in na grebenu, kjer se pot odcepi na Zelenico, sem dokončno odnehal. Ne greva na vrh. Takrat se mi je to zgodilo prvič – in nikdar več kasneje. Počutil sem se osramočen, jezen, in komaj sem se preko Zelenice priplazil na Ljubelj. Očitno sem bil tisti dan preutrujen za tako početje, a tega nisem znal presoditi.

Sporočilo teh primerov je, da le z odličnim poznavanjem sebe lahko trezno presodimo, ali imamo poleg volje res dovolj moči za varno in zadovoljno pot v gore.

Razum

Morda je najbolj nevarno, ko sta tako volja kot moč na višku. Hočemo do vrha - za vsako ceno, zmoremo – brez težav. In tu nas pred nevarnostmi lahko obvaruje le razum – posebej, če se okoliščine tako spremenijo, da nas kljub našim sposobnostim prično ogrožati. Tedaj morata neizmerna volja in surova moč vendarle prisluhniti razumu in mu odstopiti mesto. In vemo, da je žal dostikrat drugače. Koliko je zgodb z najvišjih vrhov planeta – ko je odlično pripravljene alpiniste neizmerna volja po vrhu ponesla v vihar, sneženje, meglo ... odkoder se niso nikoli vrnili. Tenka črta, ki pa se je nujno moramo zavedati. Že pesnik Oton Župančič je zapisal: »Vendar mornar, ko je najvišji dan, izmeri daljo in nebeško stran.« Preprosto bi se reklo – ko nam gre najboljše, ko se vse zdi mogoče in samoumevno, je treba vzeti »pamet v roke«.

O prevladi razuma lahko navedem tale primer.

V Tamarju sem se pridružil skupini, ki je mrzlega januarskega jutra krenila na Jalovec. Gorski reševalec, odlična alpinistka, eden vrhunskih ekstremnih smučarjev, tudi sam sem bil nabit z energijo. Pihalo je že v dolini, po zraku so opletale drobne snežinke. Kar pršilo se je pod nogami in med že precej divjim plesom snežink smo »sprašili« Jalovečev ozebnik. Hitro smo bili nad Loškim žlebom, naglo smo se bližali vršnemu grebenu. Opremljeni, polni moči, volje, tudi želje – takrat bi bil to moj prvi zimski Jalovec ... Sneženje in zvrtničeni veter, ki se je močno krepil, sta že manjšala vidljivost, čeprav je bilo šele zgodnje dopoldne. Alpinistka, ki je bila prva, se je obrnila proti vsem: »Kaj pravite, gremo nazaj?« In neverjetno, po svoje že res blizu vrha smo vsi takorekoč soglasno rekli: »Bo verjetno res bolje.« Brez slabe volje. Štirje, ki smo bili razumni, ki smo se strinjali. In nazadnje takorekoč bežali z gore, ki se je ovila v divjo zimsko podobo.

S svojimi sposobnostmi bi takrat gotovo osvojili vrh, tudi vrnili bi se, a vendarle bi hodili nekje »po robu«. Zato je bil umik gotovo zrelo dejanje.

O nespametnem početju in zanikanju vseh razumnih meja pa bi se (žal) tudi našel kakšen prav nezdrav primer v mojih spominih, gotovo pa nad vsem kraljuje tale.

Z Milanom sva pridno študirala in nenadoma se je pojavil en prost dan. Prelestno januarsko sonce se sijalo nad gorami. V Žirovnici se je v jutru greben Stola svetil kot steklo, ves Stol je bil vkovan v led. Midva pa en cepin (pri meni) in dvoje derez. Že v gozdu je bilo jasno, da bo Milan za vrh potreboval vsaj dobro palico – in je našel lepo skrivenčeno vejo. Res hitro sva bila na vrhu. O, ne greva nazaj. Kar po grebenu na Javorniški rovt. Od tu naprej ne bi rad govoril, ker je bilo »Adijo, pamet!« Po sami grebenski rezi, ki je edina omogočala hojo z derezami, sva korak za korakom potem več kot štiri ure nihala nad ledenimi pobočji. Z enim cepinom in (že malo odlomljeno) palico. Izšlo se je srečno.

Ta primer je naravnost vzorčen – izjemna volja (saj že vsaj tri tedne zaradi izpitov nisva bila na resni turi) in odlična pripravljenost sta nama zameglili razum.

Kaj je pravzaprav rešitev v takem primeru, se sprašujem še danes. Mislim, da je edini odgovor – planinska vzgoja, neprenehno ponavljanje in opozarjanje, da je razum v gorah vsaj tako pomemben kot moč.

Vpliv prijateljev

V gore pogosto hodimo v družbi prijateljev in le-ti imajo še poseben vpliv na nas. Najpogosteje so spodbuda, pripomorejo pa tudi h »kolektivni« moči in razumu. Dostikrat je najboljša spodbuda za hojo v gore prav navdušen prijatelj:

Kakšnih deset mojih najsrečnejših gorniških let je zaznamoval Jure. Kajti bil je gonilna sila naše skupinice (ki nikoli ni preseгла štirih članov). Komaj smo se v nedeljo zvečer vrnili s ture, že je v ponedeljek dopoldne zvonil telefon – in prijatelj je stresal nove ideje, ki so v sredo že dobile izvedbeni načrt: » ... v soboto ob tej in tej uri tam in tam.« Tako je šlo leta in leta in še danes se strinjamo, da bi marsikatere ture ne opravili, če ne bi on tako vztrajno navijal zanje. Ko so nas službe posrkale vase, so tudi gore izgubile del sijaja in niso bile več način našega življenja.

Spodbuda prijateljev pa je lahko tudi nevarna. Kljub dobremu poznavanju drug drugega prijatelji le ne morejo presoditi natančno, v kakšnem stanju smo. Mislijo, da smo pri enakih močeh kot prejšnji konec tedna, žal pa nam samim telo pravi, da tokrat ne bo šlo. Natančno se spomnim tegale pogovora:

Pod Kucljem. Gor, dol, levo ali desno? Vprašajmo moč, voljo in razum! 📷 Marjan Bradeško

»V soboto gremo na Gross Venediger, je super sneg. Saj greš?«

»Ne, ne morem, preveč bo zame, sem čisto zmahan.«

»Pa daj no, en mali kupček snega, saj si bil gor že dvakrat, kaj pa je tisto vse skupaj, položno, s smučmi pridrsaš na vrh.«

»Ne, ne grem.«

In nisem šel. Kako prav sem imel! Tisto soboto sem bil tako zdelan, da mi je še idrijski Jelenk dal dosti dela, pa še prehladil sem se. Kdo bi si mislil? Prijatelj pač ni mogel čutiti moje utrujenosti.

Prijatelji pa pridejo zelo prav tudi, ko je potreben kolektivni razum. Skupaj določen položaj lažje presodiš in vsaj doslej smo bili skupaj pogosto bolj previdni (in pametni), kot kadar sem bil na turi sam. Tudi poiskali smo skupaj prehode bistveno lažje, kot bi jih sam, se bolje znašli v megli ipd.

Ko gre za preživetje

V določenih primerih pa je prava spodbuda, ki da voljo in sprosti še dodatne moči, čisto razumska in zlasti pogojena s strahom. Potreba po preživetju, po izogibanju nevarnosti. Ko veš, da je treba obrniti, ko veš, da je treba zbežati, ne glede na moči, ki jih imaš. Ker so znaki tako jasni, da te volja in moč v takem primeru ne moreta preslepiti – in veš, da druge izbire ni.

Vremenska napoved je obetala slabo vreme na jugu, sever naj bi zdržal. A so že čez dan, ko sva se čez kopno Komarčo vzpenjala do Koče pri Sedmerih jezerih, čez južne Bohinjske gore oblaki prav nevarno viseli, na večer pa se je kateremu že uspelo prekucniti čez rob. Šla sva spat ob devetih in uvedla dežurstvo, saj sem sumil, da bo nekaj narobe z vremenom. Že čez eno uro me je Vito zbudil, ker je besno snežilo. V temi sva jo s svetilkami urno ubrala po gazi nazaj, prav pri Črnem jezeru je bila gaz dokončno zasuta s pedjo novega snega, čez Komarčo, že po polnoči, so se usipali slapiči snega, ki je nemo mlel tiho nočno pesem ... Srečno sva prišla v dolino in nihče ne ve, kako bi se sicer obrnilo, saj je snežilo še ves naslednji dan, potem sta se dvignila še vihar in hud mraz.

Pri tej zgodbi je jasno, da je razum popolnoma prevladal. Verjetno je laže znova priti gor v lepem vremenu, kot ostati na Sedmerih zasnežen v megli in mrazu. Tveganje je bilo tistega večera preveliko in gotovo je bil umik v dolino edina pametna poteza.

Za srečen povratek v dolino

Ko torej odhajamo v gore, že ko izbiramo primeren cilj, se vedno vprašajmo:

Imam voljo, da grem tja gor?

Imam moč, da bom brez večjih težav dosegel zastavljeni cilj?

Sem dovolj razumen (in izkušen), da bom znal presoditi okoliščine na poti in primerno ukrepati?

Samo, če slišimo tri nedvoumne in jasne »Da«, se lahko smelo odpravimo na pot. Že tako se na poti lahko pojavi marsikaj nepredvidenega. Zato ob vsakem odhodu v gore pomislimo na harmonijo, na »zlato navezo« volje, moči in razuma. ◉

Neskončne zanke iz dyneema®

Pri uporabi neskončnih zank iz dyneema moramo biti izredno pazljivi. Gre za tanke trakove iz trenutno najmočnejšega vlakna (15-krat močnejše od jekla in celo 40 % močnejše od aramidnih vlaken). Vlakno je poleg tega odporno na vlago, kemikalije in UV žarke. Kljub temu moramo biti previdni pri njegovi uporabi v planinstvu in alpinizmu, saj ima kar nekaj negativnih lastnosti:

- nizko tališče med 140 °C in 150 °C. Zaradi tega se teh trakov ne priporoča za izdelavo sidrišča, kjer je možnost nastanka veliko višjih temperatur. Priporoča se uporaba trakov iz kombinacije najlona in dyneema, ki ima bistveno višje tališče;
- nima nobene elastičnosti in v primeru padca ne odigra funkcije prevzema energije;
- zaradi drsečega vlakna vozli hitreje zdrsnejo in jih je posledično tudi težje razvozlati.

Trakovi iz dyneema se priporočajo za vmesna varovala in nikakor ne za izdelavo sidrišč. Pri tem raje uporabite nekoliko širše trakove iz kombinacije najlona in dyneema.

Povzeto po OEAV

Na zimskem vrhu Polhograjske Grmade 📍 Marjan Bradeško

GorskeSledi
www.gorske-sledi.com

Športno

Okoljevarstveno

Informativno

Kulturno

Poučno

Oddaja, ki prinaša
delček gorskega sveta
tudi v vaše domove.

Zadnja oddaja v letu 2008 - na TV Pika, v četrtek, 4. decembra.

video **OSKAR**
www.video-oskar.com

Miha Valič

(1978-2008)

✍️ Tomaž Jakofčič

Ostri vrh prebada modro nebo dobrih sto metrov nad nama. Previdno sestopam, z obrazom, obrnjenim v pobočje. Brezbrižno brcam v zmeščano skorjo, utrujenost je preglasila slutnjo nevarnosti. Glasni pok mi spodmakne tla pod nogami in naslednji hip se vozim proti tisočmetrskemu prepadu pod nama. V zmešnjavi begajočih misli in snežnega vrtiljaka se vrv čudežno zategne. Miha, ki zgoraj podaja vrv, v delčku sekunde, kolikor mu ostane pred iztekom vrvi in silovitim sunkom, ki bi ga izstrelil v nebo kot muho, skoči v črno brezno ledeniške razpoke, poleg katere stoji. Čez dve leti mi vrv ob njegovem 50-metrskem padcu v severni steni Triglava vžge večne spomine v moje dlani. Ta in podobna doživetja so naju, sicer oba edinca, povezala kot brata.

Najin prijatelj Milan Romih je nekoč ob izgubi dragega prijatelja zapisal:

»Nemočen kot ptica brez kril in sonce brez žarkov, izgubljen kakor list sredi viharja in jutro brez rose, nesrečen kot otrok brez matere in srce brez topline. Slonim nad praznino in jočem za teboj, prijatelj.«

Nikoli do sedaj nisem občutil resničnosti teh besed tako močno kakor zadnji teden. Kako neskončno boleče je dejstvo, da si tokrat nisva mogla pomagati.

»Mati Boni mi je zaupala, morda tega ne bi smel izdati, a zdelo se mi je simpatično, da je že, medtem ko ga je nosila, sanjala o mladem dečku, ki hodi po

Miha Valič 📷 Gregor Sluga

planinah.« In res, Miha je bil človek, čigar življenjska rdeča nit je bila neločljivo povezana z naravo. Mlada leta je preživel v žaru taborniških avantur, v poznih najstniških letih pa se je začel ukvarjati z alpinizmom in se mu popolnoma predal. S svojo univerzalnostjo je bil nekakšen most med športnimi plezalci in alpinisti. Športne smeri z oceno 8b+, prosti vzpon v El Capitanu, alpski slog v stenah Tranga in Fitz Roya, nova smer na sedemtisočak Patibara so vrhunska alpinistična dejanja. A njegova vsestranskost, neslutena fizična in psihična pripravljenost ter inteligenca so se najbolj pokazale pri njegovem lanskoletnem zimskem alpskem maratonu. Brez velikega pompa je v 102 dneh, preživetih v zimskih sobah zaprtih koč in svojem starem kombiju, opravil z vsemi 82 evropskimi štiritisočaki. Velik Mihov spomenik in dejanje, ki še dolgo ne bo preseženo!

Miha je bil karizmatična oseba z videzom in močjo grškega vojščaka. Povsod, kjer se je pojavil, česar koli se je lotil, je opravil dobro, dosledno, in s svojim na videz grobim šarmom je vsakogar očaral. Prav pri vseh stvareh je bil v ospredju. Tako v alpinizmu, na tekmovanjih s svojo zlato prinašalko Uko, gorskem vodništvu, žuranju ali zgolj konzumiranju sladoleda. Ali je že kdo slišal za koga, ki bi lahko v enem popoldnevu pojedel štiri litre sladoleda in bil ob tem vrhunski športni plezalec in alpinist? Kljub temu da je bil vrhunski športnik in nesporen as, posebno v domačem okolju, se nikoli

Miha na bivaku med vzponom na Trango Tower 📷 Tomaž Jakofčič

ni branil preprostega dela ali plezanja s tečajniki in pripravniki na domačem alpinističnem odseku, bil je gonilna sila tako rekoč vseh pomembnih dogodkov na AO Rašica. Poleg zaposlitve v športni enoti Policije, ki mu je dala socialno varnost in brezskrben trening, si je denar za večje odprave služil z gorskim vodništvom. Bil je član inštruktorske ekipe in član upravnega odbora Združenja gorskih vodnikov Slovenije. Ljubezen do gora je uspešno izrabil pri svoji diplomski nalogi na Biotehnični fakulteti, raziskavi rastlinja v Severni steni Triglava. Poznavanje velike stene je še dogradil in tik pred izidom je bil njegov vodnik za največjo in najimpozantnejšo slovensko steno, katere najboljši poznavalec je bil prav Miha.

Idealnih stvari ni, pravijo, a se motijo!

Ko veš, da ti ne bo treba poklicati pol telefonskega imenika za jutrišnje plezanje. Ko po plezalni turi ni treba razdeliti opreme, ker bosta čez dva dni ponovno skupaj v steni.

Ko veš, da te bo čakal pred stanovanjem že nekaj minut pred dogovorjenim časom.

Ko veš, da dokler med plezarijo toži, kako je debel, kako ga je strah ali kako je zaspan, je še vse v najlepšem redu in vse poteka gladko.

Ko se mirno in brezskrbno zlekneš na varovališču, saj veš, da si z njim na drugi strani vrvi naredil največ, kar se za lastno varnost da storiti.

Ko veš, da si bo kljub neštetim obveznostim vsak dan vzel čas zate.

Ko se ves dan z njim režiš, ne da bi točno vedel zakaj.

Ko se spomniš vsakega dne, ki sta ga preživela skupaj ...

... takrat se zaveš, da boljšega prijatelja ne moreš imeti, takrat se zaveš, da si imel idealnega prijatelja! Bil je neskončen privilegij imeti Miho za prijatelja. Hvala bogu; v skupnih letih se je nabralo spominov, ob pomoči katerih se bomo prebili še čez naslednjih dvesto in nekaj let.

Misli mi prebadajo vprašanja, namesto odgovorov slišim le odmev. Zakaj morajo oditi najboljši med nami? Zakaj človek, ki je bil tako dober, pošten, brez enega samega greha? Zakaj v najlepših letih, na višku moči? Ali res nekatere potrebujejo vrhunskega alpinista, gorskega reševalca, vodnika reševalnih psov, gorskega vodnika, najboljšega prijatelja bolj kot mi? Tega ne bom nikoli razumel!

Morda, Miha, ti tam, kjer si zdaj, ni slabo. Morda imajo lepše gore, višje, strmejšee stene, boljša plezališča, morda globlji pršič in boljše pice? A nihče, prav nihče tam te ne more imeti rajši, kot smo te imeli radi mi. Večina nas še vedno upa, da se bomo zbudili iz teh grdih sanj, da se boš od nekod pojavil s svojim belim nasmehom in nas okaral, da smo predolgo spali. A če je slučajno res in ti gori vseeno postane dolgčas po nas, pridi, pri meni v hladilniku te, tako kot vedno, čaka najin najljubši sladoled.

Miha, v imenu plezalnih prijateljev, ki si se jim razdajal, iskrena hvala! ◉

Seznam vzponov in odprav

Miha Valič se je rodil 4. 11. 1978. V Alpinistični odsek Rašica je prišel leta 1994 in čez dve leti opravil izpit za alpinista. Leta 2000 je postal gorski reševalec, šest let pozneje pa gorski vodnik z mednarodno licenco. V matičnem odseku je več let zapored dobil nagrado za najuspešnejšega alpinista, imel pa je tudi status vrhunskega športnika. Po končanem študiju biologije se je zaposlil na Oddelku za vrhunske športnike pri Policiji in se posvetil gorskemu vodništvu. Kot nadarjen pisec s prefinjenim občutkom za humor je s svojimi opisi plezalskih doživetij večkrat sodeloval tudi v Planinskem vestniku.

Pomembnejši alpinistični vzponi v Sloveniji in Evropi

Beli trak, IV/5+, 400 m, Vršac, 2000
Bergantova smer s Čopovim stebrom, IX–/VI, 1000 m, Triglav, 2002
Travniška grapa, IV, M6, 90°/55°–75°, 800 m, Travnik, 2002
Črna burja, IX, 140 m, Osapska velika stena, 2003
Bubamara, 7c/c+, 350 m, Paklenica, 2003
Metropolis, VIII/VII+, 350 m, 1. P., Triglav, 2003
Na drugi strani časa, VIII/VII, 300 m, 1. P. P., Triglav, 2005
Klasična smer v Centralnem steburu Freneyev, VI, A1, 500 m, Mont Blanc, 2005
Divine Providence in Peutereyski greben, VII, A2, 900 m, Mont Blanc, 2005
Joška je njen svet, 7b/6b, 250 m, 1. P. P., Skuta, 2006
Vražji Robert, X/VIII+, 120 m, Osp, 2008
Obraz Sfinge z Jugovim stebrom, IX/IX+, 1000 m, Triglav, 2008

Pomembnejši športnoplezalni vzponi

Cerko, 8b, Vipavska Bela, 2001
Mrtvaški ples, 8b, Mišja peč, 2003
Lahko noč, Irena, 8b, Mišja peč, 2004
Calvo Potron, 7c+ N. P., El Chorro – Escalera arabe, 2004
Hamunapira, 7c+ N. P., El Chorro – La Momia, 2004
Zawinul Syndicate, 7c/c+, N. P., Kalimnos, 2006
Missing link, 8b+, Mišja peč, 2006

Odprave

Bolivija, 1997
SZ Steber, V/III–IV, 40°–50°, 1000 m, Pico del Norte (6100 m), 1. P. Condoriri North (5700 m) and South (5532 m), do 60° in III+ v skali, solo
Grosse Mauer, V+, 500 m, PRV

Peru, 2000
Toclaraju (6032 m)
Alpamayo (5947 m)

Janak Himal, Nepal, 2002
Empty thermos, VI, 4+, 70°/40°–60°, 1200 m, Patibara Sud (6702 m), PRV
Težka Breda, do 55°, skala IV, 1200 m, Patibara Sud (6702 m), v sestopu, PRV

Yosemite, ZDA, 2003
Freerider, 5.12d/13a (7c/c+), 1200 m, El Capitan, P. P.
Regular route, 5.12b (7b), 650 m, Half Dome, P. P.
Astroman, 5.11c, (6c+), 370 m, Washington Column, P. P.
Regular route, 5.11c (6c+), 270 m, Rostrum, P. P.

Karakorum, Pakistan, 2004
Woolums – Selter, 1200 m, skala III, 80°/40°–60°, Great Trango Tower (6287 m)
Chota Badla, 450 m, VII, A2/VI, A1, 70°, Trango Monk (5850 m), prvi vzpon na zadnji neosvojeni vrh v skupini Trango
Eternal Flame, VIII–, A2, WI 4, 1000 m, Nameless Tower (6251 m), prvi vzpon v alpskem slogu
Karakoram Hush, VII–, A0/VI+, V, 300 m, Garda Peak (4700 m), PRV in neosvojeni vrh
Sadu, VII+, A1/VII, VI–, 350 m, Sadu Spire (4600 m), 1. P. z varianto
Piyar Piyar, VII+, A0/VII–, V, 350 m, Sadu Spire (4600 m), PRV

Kula Kangri, Tibet, 2005
Aklimatizacijska vrhova 6442 m in 6545 m

Patagonija, 2006
West Ridge Integral, VIII/VI, 800 m, Aguja Rafael (2482 m)
Ensueno, VII+, A1/VI, 1600 m, Fitz Roy (3375 m), 1. P., alpski slog
Claro di Luna, VII+/VI+, 800 m, Aguja Saint Exupery (2558 m)

82 × 4000, Alpe 2007
Vsi glavni štiritisočaki v Alpah v 102 dneh (od 27. decembra 2006 do 7. aprila 2007)

Kavkaz, Rusija, 2007
Severno rebro, 5B (TD+/ED–), IV+, 80°/II–III, 40°, 1600 m, Shkhara (5200 m)
Elbrus (5642 m)

Področje Kangčendzenge, Nepal, 2007
Kota 6630 m v jugozahodnem grebenu Patibare, do 45°, prvi vzpon na vrh
Slovenska smer v jugozahodni steni, IV (skala, 20 m), 50°–60°, Patibara – Pyramid Peak (7140 m), PRV, prvi vzpon na vrh iz Nepala

Podatke je zbrala M. P.

Izjemna sezona

Bleščeči uspehi tekmovalcev v športnem plezanju

✍ Martina Čufar

Čeprav je tekmovalna sezona svetovnega pokala že krepko v drugi polovici, v Planinskem vestniku ni bilo še skoraj nič napisanega o njej. Res gore nimajo veliko skupnega z umetnimi stenami in živčnim ozračjem v izolacijski coni, toda mislim, da uspehi naših tekmovalcev ne bi smeli iti tako neopazno mimo. Ne bom iskala krivca, kdo bi moral pisati, saj sama vem, da je najlepše in najlažje le plezati in se pritoževati, če je kaj narobe.

Vse letošnje največje tekme v težavnostnem plezanju, se pravi tekme za svetovni pokal in tekme master, so bile v ženski konkurenci na stopničkah obarvane slovensko.

Pred začetkom sezone tekmovalci za svetovni pokal so se najboljši najprej srečali na mastru v Dimi, deželi Baskov, kjer sta bili Natalija Gros in Mina Markovič odlični druga in tretja. Natalija je obetavno začela tudi v svetovnem pokalu, saj je na Kitajskem v Qinghaju osvojila 2. mesto. Sledil je Chamonix, kjer je družbo Mini Markovič na 3. mestu delal tudi Klemen Bečan in s tem izenačil do tedaj najboljši slovenski moški rezultat Aljoše Groma iz leta 1997 v Imstu. Teden zatem je Mina zmagala na mastru v Serre Chevalieru na tekmi, ki je znana po najvišjih denarnih nagradah. Na žalost ne gre za teniške vsote, ampak 4600 € in počitnice v Franciji so za študentsko denarnico velika okrepitev.

Avgusta je čas za počitek, a ne za Majo Vidmar. Če ste v zgornjem odstavku pogrešali ime zmagovalke lanskega svetovnega pokala, je to zato, ker jo je več mesecev mučila poškodba prsta in je morala tekme prvega dela sezone izpustiti. Julija je končno lahko spet zablezala. Ko sem jo videla prej in potem, se mi je zdelo, da je tudi ponovno zaživela. Meseci dvomov in polovičarskega plezanja so ji močno najedli živce in vzeli voljo do česar koli. Ko pa je končno lahko

Klemen Bečan na obali Korzike ✎ Anja Davidova

spet brez strahu stisnila male oprimke, kot zna le ona, so se ji oči spet zasvetile, čutiti je bilo navdušenje in energijo. In ko nas je večina poležavala na plažah, je ona nabirala vzdržljivost na stenci v dvorani Poden. Za »comeback« si je izbrala tekmo z najdaljšo tradicijo, master v Arcu. Verjetno se nas je veliko spraševalo, ali se ji bo uspelo vrniti tja, kjer je končala prejšnjo sezono. In spet nas je razveselila. Priplezala je na drugo mesto, Mina pa je bila tretja. Že sam nastop v Arcu je uspeh, saj je tja povabljen le deseterica

najboljših na svetu. Letos smo imeli zastopnika tudi pri fantih, koga drugega kot Klemen Bečana, ki je bil po napaki na koncu osmi.

Sledil je septembrski paket treh tekem za svetovni pokal. Ritem, ki se ga še dobro spomnim – potovalke, kombi, hotel, izolacija, tekma, hotel, kombi, potovalke – je naporen. A želja po dobrem nastopanju, po izzivih, ki jih ponuja vsaka naslednja smer, je močnejša od najedajoče rutine. Punce so bile spet na stopničkih. V Bernu je zmagala Maja, v Imstu jo je na vrhu zamenjala Mina, Maja je bila tretja, v belgijskem Puursu pa medse nista spustili nikogar. Maja je zmagala, Mina je bila srebrna. Na obeh zadnjih tekmah je bil v finalu tudi Klemen, in sicer na osmem in sedmem mestu.

pokal, in spet s Slovenkami na najvišjih mestih. V italijanski Fieri di Primero je svoje prve stopničke nasploh osvojila Katja Vidmar (2. mesto), v Montaubanu v Franciji pa je bila tretja Natalija Gros. Katja je odlično pripravljenost potrdila na mastru v Arcu, kjer je bila tretja. Tudi Klemen je pokazal, da se v balvanskem plezanju lahko kosa z najboljšimi, ko je bil tretji na mastru v Leridi, kjer so plezali po naravnih balvanih. Za večjo ceno dosežka naj povem, da sta bila Chris Sharma in Dani Andrada uvrščena za njim.

Takole se vse zdi zelo preprosto in samoumevno. Prva, druga, tretja mesta. Hitro napisano, a pot do njihove osvojitve je dolga in naporna. Konkurenca na tekmah je iz leta v leto močnejša in bolj izenačena,

Mina Markovič na tekmi v Chamonixu 📷 Marco Togni

Sami vrhunski dosežki torej. V Delu (oz. v največjih slovenskih dnevnikih časopisih) moraš skoraj s povečevalnim steklom iskati med novičkami »Od tod in tam«, da najdeš kaj napisanega. Redko se zjezim, a to ignoriranje plezanja mi gre že res na živce. Da je neka »žliga« v nogometu pomembnejša kot kolajne svetovnega pokala ...? Vem, da plezanje ni edini zapostavljeni šport, medalje s paraolimpijskih iger so bile prav tako sramotno zapostavljene, a o tem bi lahko napisali že popolnoma drug članek.

S kolajnami v težavnostnem plezanju zgodba o uspehu še ni končana. Tu je še balvansko plezanje. Do julija je bilo izpeljanih že šest tekem za svetovni

prihajajo čudežni otroci, ki že na svoji prvi tekmi v članski konkurenci zmagajo. Recimo Johanna Ernst in Jakob Schubert, 16-letnika, ki jima je to uspelo letos. Ostati v svetovnem vrhu je vse težje. Maja, Mina in Natalija so tam že nekaj let. Upam, da jim zagona še dolgo ne bo zmanjkalo.

Pred nami je še vrhunec sezone – evropsko prvenstvo v Parizu in zaključek sezone v Moskvi (za balvansko plezanje) ter 15. in 16. novembra v Kranju. Mislim, da lahko ob vseh dobrih rezultatih tega leta že kar napovem nove medalje, za katere upam, da bodo našle pravo mesto tudi v medijih. ◻

Martina v srednjem delu smeri Tom et je ris 📷 Laurent Triay

Tom et je ris

Kapnik, ki mu ni videti konca

✍ Martina Čufar

Kot pri smeri Hotel Supramonte (8b, 250 m), ki sem jo splezala leta 2002, se je tudi pri tej zgodba začela, ko sem v neki plezalni reviji videla njeno sliko. Zanimivo je, da je bil na obeh slikah italijanski plezalec Pietro Del Pra, a pozornosti mi ni pritegnil on, temveč enkratna linija smeri. Kapnik Tom et je ris (besedna igra – Tom & Jerry) z oceno 8b+ v Verdonu je z eno besedo wow! »Enkrat ga moram iti splezat,« sem si rekla. A nekako me pot med vsemi plezalnimi avanturami ni zanesla v Verdon, tako da sem na smer že malo pozabila.

Potem pa sem dobila sporočilo od španske plezalkarice Marione Marti, s katero sva lani tri tedne plezali skupaj, češ da je tudi ona videla sliko super kapnika v Verdonu in bi ga šla rada pogledat. Ker ve, da obožujem kapnike, me je povabila zraven. Ni mi bilo treba dvakrat reči.

Malo me je skrbelo le to, da bova imeli samo štiri dni časa, saj nisva mogli uskladiti urnikov drugih obveznosti. Strinjali sva se, da se spleča, tudi če smer le pogledava in poskusiva gibe. Spremljal naju je snemalec Laurent Triay, da bi posnel, kako dve puncici »napadata« smer, ki je zavrnila že nekaj fantov. Nekaj dodatnega pritiska. Ali pa spodbude, kakor vzameš.

Očitni 60-metrski rumeni kapnik, ki ga je tako lepo videti z »belvedera« na tisti strani kanjona Verdon, kjer se je v osemdesetih letih pisala plezalna zgodovina, je težje dostopen kot znane klasike. Celoten projekt »kapnik« me je bolj spominjal na kako večraztežajno smer z zakomplicirano logistiko. Kljub dobrim informacijam Bruna Clementa, opremljevalca smeri, je trajalo kar nekaj časa, da smo našli vrh smeri. Uro in četrt hoje, potem pa iskanje »štanta« na robu nekajstomerskega kanjona. Ko so se nam svedrovci končno zasvetili pred očmi, je napetost začela naraščati. Z Mariono naju je zanimalo, kako

je kapnik videti v resnici. Ob spustu čez rob mu ni bilo videti konca, saj je stena precej previsna. Ko sva prišli do njegovega začetka, pa so obema očmi kar žarele od navdušenja. Zdaj ga je treba še potipati. Najbolj sem se bala, da naju bo ustavljal kak predolg gib, kot je mene v El Niñu. A je šlo vse tekoče. Od svedrovca do svedrovca (ki so vedno bolj narazen) sva počasi napredovali proti vrhu. Začetek je kar *konkreten*, po malih poličkah, in roke so bile takoj trdo *navite*. Brez ogrevanja v 8b+ ... Ni ravno prijazno za mišice. A motivacija naredi svoje.

Naslednji dan sem se zbudila z gorečo kožo na prstih in rahlo bolečino v komolcu. Začele so se dileme, ali naj grem še malo naštudirat gibe ali pa naj si raje odpočijem, a potem mi za smer ostane le še en dan. No, sicer Verdon ni tako daleč, da se ne bi mogla vrniti ... Ko pa sem ugotovila, da bo naslednji dan 21. v mesecu (moja srečna številka), je bilo dileme konec. Tudi Mariono je bila utrujena, tako da smo dan preživeli ob jezeru in gledali posnetke, ob katerih sva obudili spomin na približno 150 gibov.

Naslednje jutro je bilo čutiti prijetno napetost. Dostop smo opravili v tišini, vsak zatopljen v svoje misli. Bila sem dobro razpoložena, nisem razmišljala o uspehu ali neuspehu. Bolj me je zanimalo, kako je, ko enkrat plezaš brez počivanja na sistemih. Do kam bom prišla? In koliko se da odpočiti na treh *šalcah*, ki prekinjajo potek kapnika?

Ogrevala sem se med spuščanjem po smeri navzdol, prijemala oprimke, ponavljala gibe. Ko se je po vrvi spustila še Mariono, je šlo zares. Moj prvi poskus se je končal nekje na prvi tretjini, ko se nisem spomnila prave kombinacije gibov. Mariono je imela težave z glavo, saj ni bila navajena toliko *lufta* pod nogami in velikih razdalj med svedrovci. Vrnila se je na varovališče in spet sem bila na vrsti jaz. Tokrat je vse potekalo tekoče, roke sem imela sicer ves čas *navite*, a glavo mirno, tako da sem se uspela z najmanjšo možno porabo energije »prekleščati« (kapnik sem večinoma prijemala s kleščastim prijemom) do vrha. Vmes je šlo večkrat za las, a kaže, da sem pošiljko sreče, ki je nisem dobila v El Niñu, dobila tu. Kar nekaj plezalcev je že poskušalo v smeri, a po podatkih Bruna Clementa jo je poleg njega uspelo preplezati le še trem. Smer res zahteva veliko potrpežljivosti. Ko si že ves *navit*, vrha smeri pa še ne vidiš, lahko hitro obupaš. A kjer je volja, tam je pot. ◉

O vzponu v smeri je nastal tudi 25-minutni film, ki si ga bo mogoče ogledati na spletni strani <http://www.triaylaurent.com/page9.html>.

Gora za vse letne čase

Veliki vrh na Dleskovški planoti

✍ in 📷 Tone Golnar

Galamboška grapa

Ko se s planine Podvežak podamo po poti proti Korošici in dosežemo prvo sedlo, se pred nami pojavi mogočna stožčasta gora. Med temnim rušjem izstopajo položne svetle plati. Veliki vrh pa ni le očesu prijazen vrh. Je eden najlepših turnosmučarskih ciljev v Kamniško-Savinjskih Alpah. Planinci ga pogosto obiskujejo tudi poleti, ko se nanj podajajo po različnih brezpotjih. Le malokdo pa pozna alpinistične možnosti, ki jih skriva. Mogočna severna stena, ki pada v dolino Robanovega kota, je sicer znana, a zelo redko obiskana. Dolgi dostopi, krušljiva skala, orientacijske težave in slabo opremljene smeri so razlogi, ki večino alpinistov odvrtačajo od obiska te stene. Povsem drugače pa je na jugozahodnih pobočjih, ki so obdana s položnimi, belimi, gladkimi in čvrstimi ploščami z izdolbenimi žlebiči. Plezanje po njih je pravi užitek.

Ta gorniški raj je dostopen z različnih koncev, najhitreje in najlažje s planine Podvežak, pod katero

se pripeljemo z avtom, nato pa sledimo poti proti Korošici. Pri kažipotu nad Inkretom se usmerimo desno na Moličko planino. Za spomladansko turno smuko je najprimernejše izhodišče planina Ravne, cesta pa je takrat običajno prevozna le do ograde oziroma do lesenih vrat.

Pomlad – turna smuka

Kamniško-Savinjske Alpe ne premorejo obsežnih pobočij za turno smuko, Dleskovška planota z Velikim vrhom pa gotovo predstavlja najboljšo in najlepšo možnost za to aktivnost. Čeprav turni smuk tam ni težaven, ga zlahka začnimo z alpinističnim smukom po eni od grap z vrha. V vsakem primeru moramo biti še posebej previdni zaradi plazov; ti nas lahko presenetijo tudi na položnejših delih. Smuka se običajno začne pod planino Ravne, do koder sicer vodi cesta, a se zaradi snega, ki na nekaterih mestih prekriva cesto, do tja ne moremo

Sestopna grapa

pripeljati. Po bližnjicah se skozi gozd v dobre pol ure prebijemo na planino. Od tam nadaljujemo skozi gozd do sedla, kjer se priključimo markirani poti. Nato hodimo ves čas v območju poti, dokler ne pridemo na prostrano sedlo, imenovano Sedelca. Tukaj nas čaka strmejši del ture. Sledi vzpon skozi grapo, ki postaja proti vrhu vse bolj strma. Ko dosežemo greben, nas čaka le še kratek sprehod do vrha. Če se hočemo povzpeti do nekaj metrov višje Velike zelenice, se moramo najprej spustiti in prečiti prostrano vršno planoto. Ko po kratkem vzponu dosežemo rob, se nam odpre veličasten razgled na dolino Robanovega kota, za njim pa na Raduho in Peco. Ko se vrnemo nazaj na Veliki vrh, sledi najboljše, to je spust skozi strm žleb, po katerem smo se povzpeli, veselje pa traja le kratek čas. Kmalu smo na Sedelcu in od tod lahko nadaljujemo v smeri prihoda, lahko pa se v pol ure povzpemo na Dleskovec in se nato po široki jugovzhodni grapi

spustimo na planino Ravne. Ta spust je priporočljivo opraviti v zares ugodnih snežnih pogojih, ko ni nevarnosti plazov.

Poletje – brezpotja

Na vrh se lahko povzpemo samo po brezpotjih, nekatera od njih pa so že dobro uhojena. Najpogosteje se planinci vzpenjajo po treh smereh. Najhitrejši in najbližji dostop vodi po zahodnem pobočju z markirane poti od Moličke planine do Sedelca. Približno na polovici poti zavijemo levo v grapo. Na tem mestu je smerokaz, na sprva slabo vidni stezi pa bomo našli tudi možice. Višje postaja steza vse bolj izrazita. Na koncu se po strmih travnikih povzpemo na sedlo med Velikim vrhom in Veliko zelenico.

Drugi dostop vodi na vrh s Sedelca v območju zimskega turnega smuka. Tudi tukaj lahko najdemo možice. Tretji dostop je najprimernejši, kadar hodimo po brezpotju mimo Poljšakove planine in

pod grebenom Poljskih devic. Na sedlo med obema vrhovoma se povzpne po strmih vzhodnem pobočju.

Razen opisanih so možni tudi drugi pristopi in kombinacije s potmi. Zanimiva je tura skozi Robanov kot in čez Žvižgavec na Moličko planino in dalje po opisanem brezpotju na vrh. Tura je zelo dolga, če tudi sestopimo v istem dnevu.

Tur po brezpotjih se lotevamo le v lepem vremenu z dobro vidljivostjo. V megli bi zlahka zašli v ruševje, na območju pa je tudi nekaj brezen, ki bi bila ob slabi vidljivosti še nevarnejša.

Jesen – plezanje po ploščah in žlebičih

Pogosto, kadar sem hodil po poti od Podvežaka proti Korošici, mi je pogled uhajal proti belim skalam na pobočjih Velikega vrha. Neko zimo smo se družina z odseka odpravili na raziskovanje tega konca. Nameravali smo plezati grape, pa so nas zvale gladke in čvrste plošče, polne žlebičev. Naravnih prehodov v odlični skali ni bilo težko najti. Klinov nismo potrebovali, saj je bilo veliko lukenj vseh velikosti, skozi katere smo napeljevali zanke. Bili smo zelo navdušeni nad plezarijo, še posebej nad kakovostjo skale.

Petnajst let kasneje, ko sem spremenil svoja alpinistična merila in začel bolj ceniti smeri z dobro skalo in odličnim varovanjem, sem se ponovno vrnil. V nekaj naslednjih letih sem z različnimi soplezalci preplezal lepo število smeri, ki ne presegajo IV. težavnostne stopnje in so idealne za uživaško poznojesensko plezanje. Ker je stena visoka le 150 m, lahko v enem dnevu preplezamo kar nekaj smeri, bolj zagnani tudi vse. Tukaj je še nekaj možnosti za nove, zahtevnejše smeri, ker pa v najbolj gladkih predelih ni naravnih razpok in luknjic, brez vrtanja ne bi šlo. Upam, da bodo tukajšnje stene še dolgo ostale nenavrtane in da tu ne bo brenčal sveder.

Zima – zasnežene grape

Odkar turno smučam, skoraj ni sezone, da ne bi skočil tudi na Veliki vrh. Desno od velike grape, po kateri smučamo, sem pred leti v severozahodnih pobočjih opazil nekaj strmih grapic, ki so se mi zdele zanimive. Pred petnajstimi leti sva s Primožem preplezala eno kar s smučmi na hrbtu. Kasneje sem videl, da bi bilo mogoče na tem koncu preplezati še kakšno grapo. Tako sem lansko leto z različnimi soplezalci preplezal še tri. Našlo bi se jih še več, nekaj tudi na drugi, zahodni strani gore. Grape so kratke in ne prestrme, brez večjih skokov. V dobrih razmerah bi se dale vse tudi presmučati.

Čeprav smo vsem smerem in grapam dali imena, ni rečeno, da jih ni kdo preplezal že pred nami. Ture, ki smo jih preplezali in opisali, so še posebej primerne za začetnike. V bližini sta dve planinski koči in tudi nekaj drugih zanimivih vrhov in sten, ki jih prav tako lahko obiščemo pozimi in poleti, zato je ta konec še posebej primeren za razne tečaje. Medtem ko je Kocbekov dom na Korošici oskrbovan in odprt čez poletje, se moramo za bivanje v stari Kocbekovi koči na Molički planini prej dogovoriti z upravnikom. Za zimsko prenočevanje v udobni zimski sobi na Korošici pa se moramo pozanimati pri Celjskem planinskem društvu.

Pri nas je veliko gora in hribov, ki so zanimivi v vseh letnih obdobjih. Veliki vrh je še prav posebej privlačen zaradi bližine izhodišča, do koder se lahko pripeljemo z avtom, zaradi svoje dostopnosti in tudi zato, ker ni potrebno premagati velike višinske razlike. Vse ture so kratke in ne pretežke. Kljub vsemu naštetemu pa gora vseeno ni deležna množičnega obiska in na vrhu srečamo le redke planince. ◉

Smeri v Velikem vrhu (od leve proti desni):

Samotna: III, II, 150 m
Una Cervesa: IV/III, 100 m
Cuba Libre: IV/III, 150 m
Obvoz: III/II, 150 m
Čez plošče 1: III/II, 150 m
Čez plošče 2: IV/III, 150 m
Grapa: III/II, 100 m
Vmesna: IV/III, 100 m
Sestopna: III/II, 100 m
Izstopna varianta Sestopne smeri: III/II, 100 m
Lojtrca: IV/III, 100 m

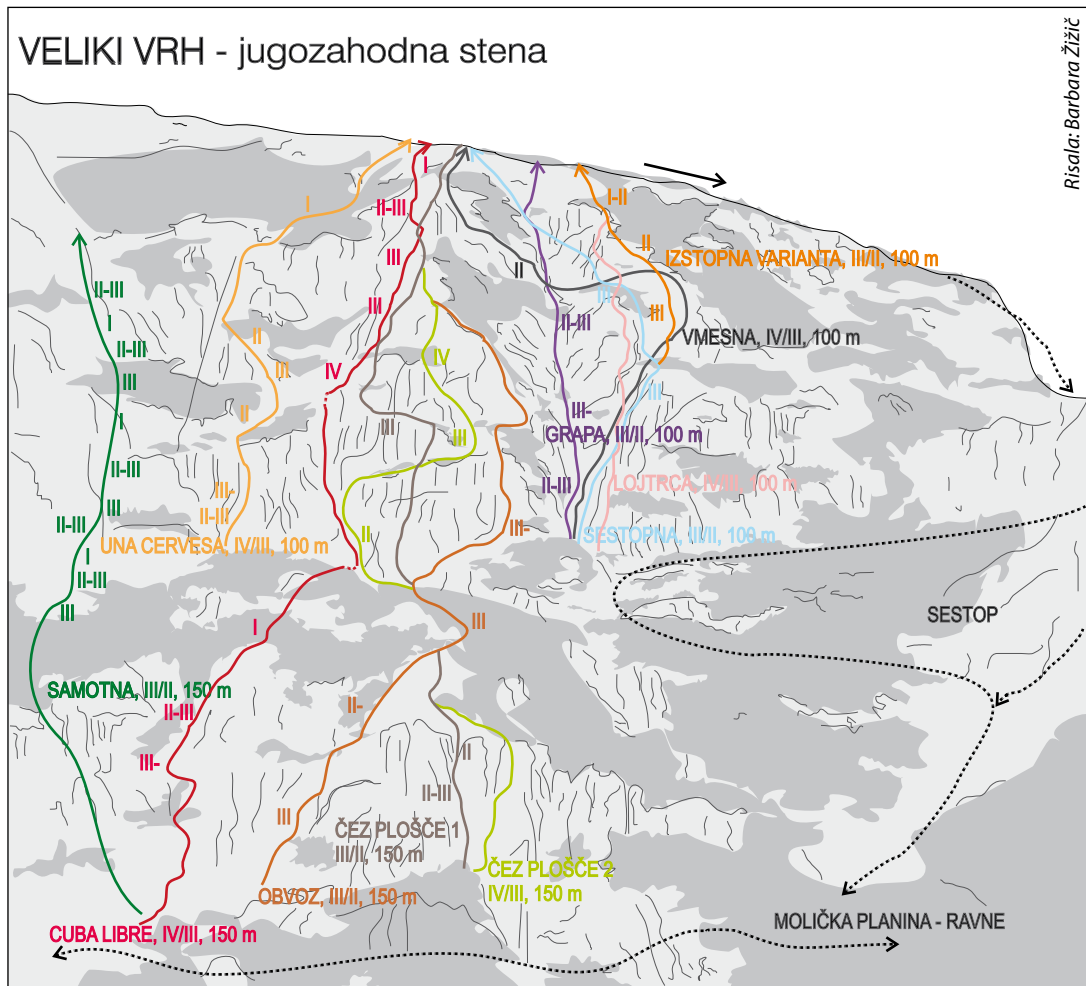
Vodniška literatura: S. Babič, T. Golnar, R. Supin. Plezalni vodnik Robanov kot. PZS, 2002.

Zemljevida: Kamniške in Savinjske Alpe, 1 : 50.000, PZS. Grintovci 1 : 25.000, PZS.

Vzhodno pobočje z vrisanimi grapami 🏂 Janez Šturm

Mala Goličica

Severna stena Male Goličice pod Vršičem, redko obiskan plezalski cilj, je dobila novo smer. Rok Stubelj (AO Nova Gorica) in Miha Zupin (AO Kranj) sta 10. septembra v tej steni pod Prisojnikom preplezala novo smer, ki poteka po logičnih prehodih in je po večini zmernih težav. Izstopata zgolj drugi (VI+) in zadnji (VII) raztežaj. Smer sta poimenovala **Direttissima** (VII/V, 500 m, 6 ur) in če tam res ni še nihče hodil, potem je ime za to linijo v vpadnici vrha zelo primerno.

Nejčkova smer

Zadnji dan septembra sta Tine Cuder (Martini – Sportswear, Alpina) in Miha Zupin (AO Kranj) preplezala novo smer v južni steni Mangartskih Vršičev. Ta včasih precej obiskan cilj je minulo desetletje sameval, zadnja leta pa se po zaslugi Tineta Cudra alpinisti na veliko vračajo. Sam je letos na seznam dodal že drugo novo smer, ki poteka po skrajno levem razu. Na začetku sledi grapi, ki se vije po levi strani južne stene. Prvem skoku v grapi se ogneš levo v ruševje. Drugi skok prav tako obideš levo po lažjih prehodih in takoj nad skokom zaviješ v zajedo na desni. Nato plezaš deloma po razu in deloma po zajedi (II–III). Višje gori te čaka strm prehod levo na raz (V–), na koncu le-tega pa te pričaka polica z rušjem. Zgornji, najbolj strm del stene preplezaš čez plošče (V+), ki te višje privedejo v izrazito poč. Nato greš desno na raz in po njem na

vrh. Smer sta plezalca poimenovala **Južozahodni raz – Nejčkova smer** (V+/III–IV, 200 m, 2 uri).

Nad Krnico

Stene nad Krnico sicer nikoli čisto ne samevajo, a kaj več kot obiska železnih klasik iz Miheličevega vodnička Slovenske stene niso deležne. Jurij Hladnik, Maja Lobnik in Borut Kozlevčar pa so v severni steni Rogljice preplezali novo smer **Iskalec lepote** (VII/VI, 700 m), ki se nekje na sredini stene priključi izraziti tanki poč preko belih plošč, ki pa je že bila preplezana, saj so v njej našli sledi predhodnikov. Zelo verjetno je nov tudi zgornji del smeri. Do težke poč (VII) nad zadnjo prečko je namreč veliko klinov s pomožnimi vrvicami in tudi vponkami, nato pa nenadoma nobenega več. Smer ponuja zelo lepo plezanje, glavna značilnost so za naše hribe izredno dolge poč. V smeri so pustili tri kline.

Dachstein

Novica, ki skoraj sodi v rubriko raziskovanja nekoristnega sveta, čeprav je gora oddaljena slabih 200 km od naše meje. Slovenski alpinisti so na novo odkrili južno steno Dachsteina kot prvovrsten cilj za jesenske dni. Monika Kambič in Matej Zorko sta plezala v južni steni Hoher Dachsteina. Stena je visoka od 600 do 900 metrov in je idealen zgodnjejesenski cilj, čeprav na 3000 m, vendar kompaktna skala, južna lega ter enkratna okolica vabijo brez zadrž-

kov. Smer **Extremklassiker** (VI+, 650 m) kljub imenu ni klasika našega tipa, saj v njej praktično ni klinov. Varovanje si lahko ves čas urejaš z metulji, posamezne prehode pa je potrebno preplezati brez varovanja. Teden pred njima sta isto smer preplezala Tadej Krišelj in Miha Bogataj (oba AO Kamnik).

Nova slovenska smer z oceno 9a

Matej Sova je postal tretji avtor tretje slovenske smeri z oceno 9a. Smer **Halupca 1979** je ena od mnogih, ki so v dobrem letu nastale v slavni Pajkovi strehi pod veliko osapsko steno, a je nekaj posebnega, saj je najtežja! Smer, ki jo je v začetku lanskega leta navrtal Klemen Bečan, je 22. septembra doživela prvi uspešen vzpon. Matej Sova (Iglu sport, La Sportiva, Camp, Beal) je že nekaj let vodilni športni plezalec v plezanju novih težkih smeri. Za to smer pravi, da bo ocena gotovo zdržala tudi ob ponovitvah, saj je zanjo porabil od 30 do 40 poizkusov. Nadaljevanje te zgodbe in morebitna 9a+ gotovo še sledita.

11. memorial Janeza Jegliča - Johana

11. oktobra se je ponovno odvil krasen Memorial Janeza Jegliča - Johana. V prvi vrsti je zato zaslužen Silvo Karo s podporo članov AO Domžale. Johan, eden najbolj vsestranskih in inovativnih alpinistov si gotovo zasluži prireditve, katere zaščitni znaki so kakovost

DUMo®
www.dumo.si

pohodništvo • alpinizem • jamarstvo
gorniška oblačila • čevlji
plezalna oprema • nogavice

Tilak • Bask • Naxo • Lasting
Singing Rock • Kayland

udeležencev in predavateljev, pa tudi nenehno spreminjanje in prilagajanje novim izzivom.

Dogajanje v veliki steni nad Ospom je bilo vrhunsko, vzdušje pod steno pa enkratno. Generacija odličnih mladih športnih plezalcev je uprizorila res pravi spektakel. Dekleta so plezala v območju smeri Try in Tržaške smeri: trije raztežaji, dolžina smeri okoli 60 m s težavami do 7a+. Fantje so se pomerili v slavni Magični gobi: pet raztežajev, dolžina smeri okoli 100 m s težavami do 7c. Vsi so plezali varovani od zgoraj. Pri ženskah se je izteklo s pričakovano zmago Martine Čufar, čeprav je tudi Lučka Franko tokrat prikazala res odlično in hitro plezanje. Čeprav se je vedelo, da se bo za najvišja mesta odločalo med njima, sta do vrha priplezali še Ana Ogrinc in Asja Gosar, a s precej večjim časovnim zaostankom. Peta je bila Katja Bajc. Deset fantov je Silvo razporedil glede na pričakovan rezultat in lanske uvrstitve tako, da smo bili priča fantastičnemu finalu. Že Miha Škof je postavil sijajen rezultat 9 minut in 11 sekund, ki ga nista mogla resno ogroziti niti lanski zmagovalec Franci Jensterle (5. mesto) niti eden najboljših športnih plezalcev Matej Sova (3. mesto), ki je mogoče začel prehitro in mu je v zadnjih metrih zmanjkalo sape. Vmes, na četrtem mestu, je pristal Anže Štremfelj. Šele Klemen Bečan je samo za dve sekundi hitreje uspel ustaviti kazalce štoparic. Za njimi so se zvrstili Jure Bečan, Luka Biščak, Jernej Kruder, Izidor Zupan in Luka Zazvonil, ki pa vrha niso dosegli.

Predavanje Filipa Benceta - Ta črnega, ki je Gobo plezal še v časih, ko tudi kakšen bivak v smeri ni bil nič posebnega,

je postreglo z lepim prikazom nekih drugih časov in opreme, pa tudi precej iskrenega hribovskega doživetja in kakšne pikre na račun 'funkcionarjev' ni manjkalo. 40 let ukvarjanja z alpinizmom je prineslo zvrhano mero zgodb in doživetij. Večer se je zaključeval ob ognju pod milim nebom, ko se je pogovor velikokrat vrnil na enega najboljših svetovnih alpinistov Janeza Jegliča - Johana, ki je se je pred enajstimi leti tragično ponorečil na Nuptseju v Himalaji.

Tekmovanja v športnem in balvanskem plezanju

Zadnji vikend v septembru se je v Puursu odvil težko pričakovano nadaljevanje tekem svetovnega pokala. Slovenska reprezentanca je v ženski konkurenci slavila dvojno zmago. Maja Vidmar je bila najboljša še drugič letos, Mina Markovič tokrat na drugem mestu. V skupnem seštevku si sledita v obrnjenem vrstnem redu. Mina je na drugem, Maja na tretjem in Natalija Gros na petem mestu. Da se na zaključku v Kranju zgodi lanski finale in zmaga ponovno ostane doma, je torej povsem mogoče. Ni pa več nobene možnosti, da bi še katera od Slovencev lahko ponovila dosežek Maje Vidmar in osvojila svetovni pokal. Če ne bi Mina prepozno prišla v tako odlično formo, če ne bi Maji zaradi poškodbe zmanjkalo časa, bi bilo tudi to mogoče. Natalija Gros je tokrat v polfinalu osvojila 10. mesto.

Če smo pri ženskah vajeni tako dobrih rezultatov, pa so dosežki Klemena Bečana, ki se zadnje čase konstantno uvršča v finale, prav tako sanjski. Tokrat je bilo njegovo plezanje dovolj dobro za

7. mesto. Matej Sova je končal v polfinalu na 25. mestu. V pokalu narodov je Slovenija v težavnosti prepričljivo osvojila 1. mesto.

V Slovenj Gradcu so ponovno gostili tekmo državnega prvenstva balvanistov. Preseneča predvsem skromna udeležba najboljših. V razredčeni konkurenci sta tako zmagala Blaž Rant (PK Škofja Loka) ter Mateja Hohkraut (PK Laško). Vsekakor velja, da se zmagi ne gleda v zobe!

Evropsko prvenstvo v športnem plezanju

Najprej so razveselila dekleta, ki so v težavnosti dosegla odličen izkupiček. Drugo mesto je pripadlo Maji Vidmar, tretje Mini Markovič in četrto Nataliji Gros. Pred slovensko falango je na najvišjo stopničko stopila Avstrijka Johhana Ernst. Že dopoldan istega dne je Klemen Bečan v polfinalu balvanskega plezanja osvojil 11. mesto.

Nataliji Gros se naslednji dan utrujenost očitno ni poznala in je bila preprosto boljša od vseh ter postala evropska prvakinja v balvanskem plezanju. Na solidnem petem mestu je tekmo končala Katja Vidmar. Fantje so ta dan nastopali zelo dobro, a je žal Klemen Bečan za mišjo dlako zgrešil finale in končal na 9. mestu, še malo nižje, na 12. mestu, pa je Matej Sova cedil sline za finalom. Ostale uvrstitve: 47. mesto Roka Klančnika ter 59. mesto Blaža Ranta v balvanskem plezanju.

Zadnji dan prvenstva je slovenska reprezentanca dobila še dve kolajni: Natalija Gros za zmago ter Klemen Bečan za tretje mesto v kombinaciji.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

Odmev na pismo bralke »Planinska roža ti ...«

Bralka Nada Kostanjevič piše o nabiranju v maju cvetočih »kronic«. Kar pri srcu me je stiskalo, ko sem brala o več nabranih šopkih in celo izkopanih čebulicah te čudovite zavarovane močvirske rastline. Poletni veliki zvonček (*Leucojum aestivum*), redka zgodnjepoletna roža, raste v nižinah, na nekaterih močvirnih travnikih ter ob vodah (bralkin naslov ni ustrezen, saj roža ni planinska) in je zavarovan od leta 2004, tako kot njegov brat veliki zvonček (*Leucojum vernum*), ki ga je dovoljeno trgati za osebene potrebe – to pomeni en šopek, ki ga lahko objamemo s palcem in kazalcem, na osebo. Ni pa dovoljeno ne izkopavanje niti nabiranje plodov. Ker pa je poletni zvonček veliko redkejši od običajne kronice, povrhu pa še lepši zaradi bujnejših socvetij in daljših pecljev, je tudi strože zavarovan: sploh ga ni dovoljeno trgati! Ljudje so zelo pomanjkljivo obveščeni in ozaveščeni o tem, katere rastline lahko trgajo in katerih ne smejo. Žal planinska društva bolj slabo skrbijo za to, saj videvamo v kočah zastarele plakate, ki prikazujejo samo majhen del zavarovanih rastlin, pa tudi njihova imena in način varovanja danes ne veljajo več, saj je bilo sprejetih nekaj novih zakonov in uredb, ki so strožje kot nekdanje. Vedno se namreč najdejo pogoltni ljudje, ki so pripravljene iztrebljati naravo za dobiček. Pri nas je zdaj zavarovanih kar 205 vrst rastlin, ki rastejo v naravi samoniklo. Se zdi veliko? Na tako imenovanem »rdečem seznamu ogroženih vrst« jih je še dosti več, a pri vseh varovanje ni potrebno, saj so tako redke, da jih ljudje nikoli ne vidijo, ali pa niso tako mikavne, da bi si jih želeli nabirati. Vendar so ogrožene in nekateri ljudje si prizadevajo, da ne bi izumrle. Vsem priporočam branje knjižico iz zbirke Narava na dlani z naslovom Zavarovane rastline Slovenije, ki jo je napisal dr. Peter Skoberne. Ne morem skriti razočaranja, ko listam Planinski vestnik, pa v njem ni prostora niti za eno samo sliko gorskega cvetja – pa prav zaradi njega nekateri izmed nas hodijo v gore. Mislim, da bi lahko revija opravila veliko delo, če bi si bolj prizadevala za ozaveščenost ljudi o zavarovanih vrstah rastlin. Lep jesenski pozdrav!

Alenka Mihorič

Sobivanje planincev in lovcev

V sončnem predzadnjem septembrskem dnevu sem se znova mudil v Bavšici. Na parkirišču pod izobraževalnim domom me je smerokaz potegnil na desno. Proti Bavškemu Grintavcu. Ne nanj, na zahodni greben. Vrh Brda in Mali Grintavec sta bila na spisku mojih želja. Še nikdar nisem hodil tam. Bil sem že na Bavškem Grintavcu, pred desetletjem sem se povzpел nanj s Kanjskega prevala. Na začetku me je malce mrzilo, pa se nisem preveč brigal za to, raje sem nekoliko pospešil korak in toplota je sama udarila izpod srajce. Tesen me je sprejela. Ogledoval sem si ostanke snežnih plazov in si pretegoval možgansko skorjo, kdaj v začetku poletja je tamkajšnja pot prehodna. Zakaj bi tuhtal, pridi raje pogledat naslednjo leto! Nisem se preveč mudil s takšnim razmišljanjem, le čakal sem, kdaj bo korak zavil iz tesni na reber pod idilčno lovsko kočjo na planini Bukovec. Tam sem pred leti, mislim, da tremi, doživel trenutek, ki mi je dal misliti. Bolj v negativnem smislu. Lovci in planinci. Kdo je komu napoti?

Pa naj se vrnem v tisti čas. Čas prvih oktobrskih dni. Bukev je bila barvno veliko elegantnejša kot letos. Rumeno zlata barva me je spremljala ves dan, še posebno pri sestopu z Vrha Osojnika skozi Balo. Prisopiham pod lovsko kočjo prav po isti poti kot letos. Prav prijetno me je presenetila. Nisem je pričakoval tako zgodaj. Počitek in en »šluk« čaja bo dobro del. Takrat mi jo zagode človek.

Nisem se še prav dobro zavedel, da sem že pri koči, ko uzrem dva lovca, ki se razgledujeta naokrog. Z daljnogledom gledata v pobočje nad nami. Ob boku jima bingljata puški. Mogoče že nabasani. Sprejmeta me silno mrko. Ni pozdrava, kaj šele potrebnih besed vzpodbude. Vse prej kot to. »Kam pa?« me vpraša izpod obrvi nekoliko mlajši, star kakih petdeset let. Drugi je bil še nekoliko starejši. »Dobro jutro, na Nizki vrh skozi Dolič,« sem zategnil tako kot tujec domačinu. Bil sem pravzaprav v majhni zadregi in kazalo je, da sem odveč. Prav osorno je nakazal smer proti Doliču, ko sem že zavijal proti levi. Požirek čaja si bom pa privoščil nekoliko pozneje, sem si rekel, zdaj ko se je stvar malce zapletla. Po nekaj minutah

hoje nad kočjo je sledila manjša travnata uravnava. Tam je šla lepša pot na desno, prava, proti Osojniku, to sem spoznal nekoliko pozneje, pa skoraj neopazno na levo. Po nekajminutnem pregledovanju sem se odločil za desno. Sklepal sem, da bo više zavila proti levi, v Dolič. Na zemljevidu je pot označena, vendar v naravi ni ne duha ne sluha o kakšni markaciji. Mogoče sem na vsej poti od kočje na planini Bukovec proti Vrhju Osojnika opazil le eno. Prav je tako. Zakaj bi pa moralo biti vse poobarvano. Ta moja odločitev, desna varianta, pa me ni in ni hotela pripeljati na levo pobočje Velikega Jelenka. Še več. Više gori je prav oglato zavila še bolj na desno, v grapo in še naprej naokrog. Spoznal sem zmoto in prešerno odjadril nazaj. Še prej pa sem prav potihlo splašil lepo srnico. Med lahnim drncem navzdol do izhodišča pa sem skoraj trčil v še bolj presenečena lovca. Kako sta me šele tedaj grdo gledala. Iz enega se je kar usulo: »Kaj hodiš tod, prava pot je proti levi!« »Ja, ja, vem. Tam spodaj moram zaviti na levo.« Kaj vem, ali sem bil z odgovorom prepričljiv ali ne. Vem pa to, da se je tudi v meni nabrala jeza. Pa sem zabrusil nazaj: »Ali je kaj narobe, povejta!« Nalahno se je zdrnil in v blažji obliki, še kar človeško, vprašal, ali sem videl kaj divjadi. »Ja, srno,« in že me ni bilo več. Na travnati jasi sem prepoznal pot na levo in doživljal čarobne trenutke jesenskega dne na Nizkem vrhu. Vse do prihoda na parkirišče sem zlahka sledil gorskemu udobju. Brezpotju, slabo nadelanim potkam in pohvalno markiranim stezam.

Še do danes pa mi je v srcu ostal neprijetni dogodek z lovčema. Kdo je bil komu napoti? Le jaz! Planinec, ki je zašel na njuno pot. Vse lepo in prav. Nekoliko več prijaznosti in vljudnosti pa bi vseeno pričakoval. Delimo si gorski svet, v katerem pozabljam na vsakdanje težave. Ne, še tu ni več mogoče biti enak enakemu. Zlodjev prš je segel že v vse pore sobivanja. Tudi med planince in lovce. Ali pa je težava le v nas, v šodrovcih, ki lazimo vsepovsod?

Rafael Krvinca

Še ena knjižica o Bohorju

Bogoljub Aničič in Anton Petrovič: *Geološka zgradba in geološke zanimivosti Bohorja*. Senovo: Turistično društvo Senovo, 2008.

Turistično društvo Senovo se trudi prikazati različne plasti »svojeja« Bohorja, edinega tisočaka v Posavju. Doslej so izdali že knjižici o rastlinskem svetu (2003) in slapovih (2000 – predstavitev v PV8/08), septembra pa je izšla še ena, o geološki zgradbi in geoloških zanimivostih Bohorja. Hoja v hribe je

ne le telovadba, ampak tudi stik z naravo. Mnogi se navdušujejo za rože, drugi opazujejo ptiče ali metulje, tretji se zanimajo za drevesa ... nekateri pa za »kamne«. Kar je večini predvsem ovira in spotika, marsikdo z zanimanjem opazuje, proučuje, »bere«.

V legendi na prednjem zavihku platnice je naštetih 19 točk, vrisanih na topografski karti, ob vsaki pa je številka poglavja, v katerem je zanimivost podrobneje opisana. Topografska karta je zanimiva tudi za tiste obiskovalce Bohorja, ki jim geologija ni ravno stroka ali konjiček. Legenda na zadnjem zavihku pa pojasnjuje, kaj vidimo na geološki karti, ki bo bolj zanimala ljubitelje »kamnov«. Uvod spremljata fotografiji bohorskega pogorja z vzhodne in severne strani. Nad glavnimi vrhovi so napisana imena z nadmorskimi višinami; to je dobrodošel pripomoček za take, ki hribe z ene strani morebiti poznamo, ko se znajdemo na drugi strani, pa ne vemo, kaj gledamo.

Poglavjema o geološki zgodovini Bohorja in njegove okolice ter o geološki zgradbi in kamninski sestavi pogorja sledijo poglavja o poglavitnih kamni-

nah: dolomitu, lehnjaku, diabazu. Posebno poglavje je posvečeno rododrom – to bo za večino bralcev nekaj novega: prodnikom podobne tvorbe rdečih alg. Planinci jih ne bomo žagali na pol, da bi videli njihovo zgradbo, in najbrž jih tudi ne bomo vselej ločili od »navadnih kamnov«. Zagotovo pa si bo vsak obiskovalec Bohorja rad ogledal naravno okno na Bohorju, kamnito iglo nad Peklom, Barbarin slap v Podlogu, kraške pojave, kot so Votle peči, Ajdne peči, spodmoli. V okolici so tudi rudarili in pridobivali apno, zato je nekaj strani posvečenih rudnikom svinca in cinka, nahajališčem železove rude, premogovniku Senovo, apnenici v Stranjah. Brez dvoma je vredna ogleda geološka zbirka v Osnovni šoli XIV. divizije Senovo. Geološki stebri, kakršnih je v Sloveniji že kar nekaj, so zanimivi tudi za nepoznavalce; v knjižici je predlog za bohorskega.

Poznavalci bodo morebiti posegli še po kaki strokovni literaturi, naštetih na koncu knjižice, ljubitelji in naključni obiskovalci pa bodo bolj veseli številnih fotografij in risb, ki prikazujejo in ponazarjajo povedano. Zaradi priročnosti formata ne bo težav s primerjanjem slik in zanimivosti na izletu, le v nahrbtnik ali žep bo treba seči.

Od izdajatelja – turističnega društva – bi pravzaprav pričakovala bolj »turistično« in manj strokovno čtivo, tako vsebinsko kot jezikovno, a na drugi strani ga je treba pohvaliti za prizadevnost in pogum, saj knjižica ni posebno komercialna. Vsekakor pa pogrešam natančnejše podatke, kako, kdaj in ali sploh lahko nekatere predstavljene zanimivosti vidimo, če nismo ravno raziskovalci in strokovnjaki, ali vsaj kak naslov, kjer bi se bralec lahko pozanimal o tem.

»Srakam«, ki rade poberejo, kar jim je všeč, in odnesejo domov (minerali in fosili, kamni z odtisi zemeljske zgodovine, kamenčki lepih barv in zanimivih oblik so že taka vaba za »srake«), avtorja polagata na srce, česar smo planinci pravzaprav vajeni: »Pustimo torej vse tako, kot je bilo pred našim prihodom.«

Moja Luštrek

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656, E: konzorcij@mk-trgovina.si

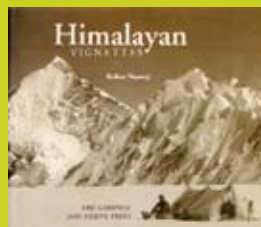
Pestra izbira knjig s področja gorništv, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Alun Richardson:
MOUNTAINEERING
The Essential Skills for Mountain Walkers and Climbers

A & C Black Publishers Ltd, september 2008

(368 strani, trda vezava, barvne fotografije, cena 34,85€)

Kekoo Nauroji:
HIMALAYAN VIGNETTES

The Himalayan Club,
Distributed by Mapin Publishing, julij 2003

(240 strani, trda vezava, črno-bele fotografije, cena 55,62€)

Tone Škarja Kangčendzenga – gora usode

Tone Škarja: *Kangčendzenga – gora usode*. Založila: Didakta Radovljica.

Po trdi »vajeniški« in ustvarjalni »mojstrski« dobi v domačih in tujih gorah je Tone Škarja uspešno posegel po himalajskih lovrikah in pomagal Sloveniji k ugledu alpinistične velesile. Udeležil se je enaindvajsetih himalajskih odprav in ogledniških pohodov, večine kot vodja, in zabeležil svojo gorniško pot v sedmih knjigah in vrsti delno potopisnih delno idejnih in realistično ocenjevalnih člankov. Tudi ta knjiga, daleč od namigovanja na »polbogove in herojski borbi z goro«, je zgled gorniškega realizma. Vešče in domala umetniško napisana je trezen in izjemno nazoren prikaz himalajskih privlačnosti in osornosti, usodnih zasukov in bleščočih uspehov, človeške poniglavosti in muhavosti – in seveda zavzetosti in askeze in krhkosti. Šestdeset Slovencev je garalo po labirintih Kangčendzenga in iskalo pot k njenim vrhovom, mnogi od njih so v navalu mladostnega zago-

na že prestopili usodno črto, trije prav na tej »gori, ki ne vrača svojih žrtev«, kot pravi avtor.

Tudi domačini so samo ljudje, ali predvsem ljudje, koleriki in sangviniki, polni vročih želja, kot »Lepa Vida« bi se radi izkopal iz svoje prekleto garaške obrobnosti. Ne vedo za pasti in temne plati bogatega in navidezno preskrbljenega zahodnjaškega življenja, malikujejo podobo, ki jo prinašajo odpravari. Sredi tega človeškega okvira se dviga donebesna gora, trda in mrzla, ena najhujših lepotic zemeljske krogle, gora, ki hkrati nagrajuje in si jemlje krvni davek, zapeljiva in pogubna kot starogrška sirena. A tu ni umika. Izziv je premočan. »Raje en dan lev kot vse življenje ovca!« si prišepetava viharška mladost.

Stanko Klinar

Prijazno vabilo v svet gora

Jana Remic: *Zgodbe za male planince*, ilustracije Anita Remic, samozaložba, 2008.

Hoja v gore nam podarja čudovita doživetja v neokrnjeni naravi. Zelo zgodaj

lahko vodimo s seboj tudi svoje otroke. Čas, ki ga preživimo z njimi tam, kjer nam je lepo in prijetno, je zanje najlepše darilo, saj so otroci pravi mali raziskovalci, nad vse radovedni opazovalci. Takole nam piše avtorica Jana Remic, dopisnica našega Planinskega vestnika, v predstavitvi k svoji knjigi za otroke, ki je nedavno izšla v samozaložbi. Pravi, da v obdobju, ko je sama vodila v gore svoji hčerki, vse prevečkrat ni znala odgovoriti na njuna vprašanja. Odgovore je poiskala kasneje. V želji, da bi svet gorske narave prikazala na otroku zanimiv in doživet način, je nastala knjiga za otroke. Ajda in Andrejček vstopata v živalski svet, obiščeta metulje, žabe, svizce, gamse, orle, kozoroge in močerade ter se pogovarjata z njimi, potujeta v kapljici vode in v preteklost. *Srečanje z živalmi je vedno poučno, tudi veselo; otroci se z njimi radi poistovetijo. Poleg tega zgodbe ne govorijo o nečem nedosegljivem: učijo spoštovati gorsko naravo, učijo, da moramo hoditi tiho; tako bomo srečevali živali in naravo doživljali bolj polno*, je zapisala. Hčerki, ki sta s svojimi radovednimi vprašanji botrovali nastanku knjige, sta danes že odrasli in sta pri njej prav tako pomagali, Anita z ilustracijami, Nataša z oblikovanjem. Knjiga je obenem pobarvanka. Jana Remic nam svetuje, naj vzamemo s seboj »delovne liste« in barvice. Knjižica je namenjena otrokom od 5 do 12 let, avtorica pa je prepričana, da bo v njej našel kaj zase vsak bralec. *Podarite jo svojim otrokom, podarite jim tudi svoj čas in skupaj z njimi boste odkrili pravi zaklad, skupna doživetja v naravi*, nam pravi. Jaz pa vas vabim k nakupu, saj vemo, da knjige, izdane v samozaložbi, ne najdejo vedno poti do kupcev. Informacije in naročila na ujemiutrinek@gmail.com.

Vladimir Habjan

Posebna ponudba pred letom 2009

Vam je naša revija vseh in bi jo radi prejeli vsak mesec? Od začetka septembra do konca leta 2008 Vam ponujamo posebno ugodnost:

Postanite naročnik Planinskega vestnika za leto 2009 in ga začnete prejemati že letos.

Če naročite in plačate Planinski vestnik do konca leta 2008, dobite za ceno 31,30 € vse številke letnika 2008 od dneva plačila naprej in 12 števil letnika 2009. Tako boste zadnje letošnje številke dobili zastonj!

Naročite se tako, da nam pošljete priloženo naročilnico, nam pišete na pv@pzs.si ali pokličete po telefonu 01 434 5687.

Naročnina je lahko tudi lepo darilo za vaše bližnje ali prijatelje!

30 let Blejske kočje na Lipanci

PD Bled vsako leto organizira pri Blejski koči na Lipanci srečanje planincev in ljubiteljev gora. Letos je bilo še posebno slavnostno, saj so zaznamovali tri desetletja delovanja kočje. Kljub meglenemu vremenu se je na slovesnosti zbralo več sto ljubiteljev Blejske kočje, ki so jo pred 30 leti preuredili iz pastirskega stanu. Odprta je vse leto in izjemno dobro obiskana; obiskujejo jo predvsem domačini ter turisti z Bleda in iz Bohinja. Koča je izjemnega pomena za visokogorsko turistično ponudbo. Od nje vodijo zanimivi vzponi na Debelo peč, Viševnik in naprej do Triglava. Srečanje so popestrili pevski zbori iz Radovljice pod vodstvom Beti Zupan, Marko Kobal, Tomaž Plahutnik in »znameniti« harmonikar, domačin Florjan Tišler. Na slovesnosti je predsednik PD Bled Janez Petkoš, ki društvo vodi že tri desetletja, opisal to obdobje, hkrati pa je kot pesnik in planinski kulturnik, predstavil svoje pesnitve. Tudi župan Bleda Janez Fajfar, ki je vedno priprazen do planinstva, je v nagovoru poudaril pomembnost slovenskega planinstva, ki združuje skoraj 60.000 planincev. Povabilu na slovesnost se je odzval tudi predsednik PZS Franci Ekar, ki je bil navzoč že ob odprtju kočje. V govoru je omenil podnebne spremembe, ki z »močnimi« ujмами povzročajo poškodbe na planinskih poteh. Zakon o poteh bo moral problematiko saniranja poškodb rešiti, saj je 8240 km planinskih poti najpomembnejših za varno hojo v gorskem svetu in tudi izjemnega pomena kot dopolnilo k osnovni turistični ponudbi. Poudaril je, da smo mi planinci, še posebno upravljalci planinskih postojank, veseli, da je reševanju tega problema z veliko pozornostjo prisluhnila tudi vlada RS. Predsednik PZS je Janezu Petkošu čestital za njegov osebni jubilej, pa tudi za odlično vodenje PD Bled. Planinci so se po bogatem kulturnem programu, kulinaričnih dobrotah in prijetnem druženju v poznih večernih urah razšli.

Indok PZS

27. srečanje alpinistov veteranov

V Erjavčevi koči na Vršču se je v petek, 3. oktobra 2008, zbralo 39 alpinistov veteranov na vsakoletnem srečanju. V uradnem delu so se z minuto molka spomnili preminulih veteranov Ivana Arnška, Evgena Vavkna, Janka Blažeja in Matevža Šušterja, ki so se poslovili od zadnjega srečanja, ter Pavleta Kozjeka. Predsednik odbora za srečanja veteranov pri PZS France Zupan je jubilantom Maksu Dimniku, Stazi Černič, Jožetu Andlovcu (85 let), Dušanu Kukovcu, Radu Kočevanju, Danici Blažina (80 let), Stanetu Jurci, Antonu Zupanu (75 let), Damjanu Mešku in Francu Šušteršiču (70 let) izročil spominsko darilo, faksimile knjige Ivana Bučerja Koča na robu. Knjigo iz leta 1941 je letos v samozaložbi izdal njegov nečak Vojko Bučer. Po večerji naj bi sledilo predavanje Tomaža Humarja, vendar je njegov prihod preprečilo sneženje. Večina udeležencev se je še isti večer previdno odpravila v dolino, preostali pa so počakali na plug; ta je v soboto dopoldne vršiško cesto očistil za vožnjo. Letošnje srečanje je bilo sicer nekoliko okrnjeno zaradi slabe vremenske napovedi in hitrega »pobega« udeležencev, vendar – kot je že v navadi – vesela ob druženju to ni zmotilo.

Irena Mušič

Goriški planinci in Kugy

Letošnje leto je prispevalo h kar nekaj dogodkom, povezanim z obnovitvijo spomina na Kugyja in njegovo gorništvostvo. Tako je bilo tudi v Gorici, v kateri je tamkajšnja podružnica Italijanskega planinskega društva 19. julija 2008, natanko 150 let po njegovem rojstvu, pripravila kratko spominsko slovesnost pred njegovo rojstno hišo na posestvu grofov Coroninijev – na njem je

spregovoril tudi predsednik PZS Franci Ekar. V nedeljo, 28. septembra, pa je potekalo intimnejše srečanje v koči Casa Cadorna (118 m) nad Doberdobskim jezerom, ki so jo goriški planinci leta 1977 zgradili na ruševinah italijanskih vojaških zgradb iz prve svetovne vojne na prisojnem pobočju vzpetine Gradina, katere ime priča o nekdanjem gradišču. Od začetka septembra do konca maja je oskrbovana le ob nedeljah. S ceste, ki vodi od razpotja blizu zaselka Boneti v Doberdob, je dosegljiva v pičlih 10 minutah, vendar je pristop zelo strm in razdrapan in vodi skozi kraško grmišče malega jesena in črnega gabra. Prav blizu je tudi plezališče na prepadnem skalovju, na katerem se od poletja v jesen razcveta sredozemska piramidasta zvončica.

Program je obsegal dva nagovora. Alpinist in andinec Rudi Vittori, v svojih lastnih očeh zmeren ikonoklast, je spregovoril o Kugyju in svojem pogledu nanj. Kugyjevi gorniški dosežki, ocenjeni z današnjimi merili, niso nič posebnega, je pa znal vzgojiti domačine v gorske vodnike in o svojih doživetjih v gorah pisati z izbrano besedo. Takšnega Kugyja je v okvir njegovega časa imenitno postavil še goriški domačin Sergio Tavano, letos osemdesetletnik, arheolog in umetnostni zgodovinar, profesor za zgodnjekrščansko arheologijo in zgodnjo bizantinsko umetnost na tržaški univerzi, poznavalec goriškega kulturnega življenja in planinstva, od leta 2001 tudi dopisni član SAZU. Nanizal je pomembne osebnosti iz goriške planinske preteklosti in se ustavil ob imenih Stanič, Seppenhofer, Mittelstaedter, Tuma, Pacor, Marin, Macor in še katerem, pa tudi imenih tistih (Kuchar, Lonzar, Potočnik), ki so navezali stike med planinskimi organizacijami, ki dolgo niso sodelovale. Podpisani na splošno ugotavljajo, da o gorništvu v svoji neposredni soseščini premalo vemo, ob tem pa imajo goriški (in tržaški) italijanski planinci Julijske Alpe s prigrorjem za svoje »hišne gore« – to se kaže tudi v njihovi publicistični dejavnosti. Pisec teh vrstic je malo pred prihodom na srečanje na kraški gmajni (grizi) v okolici Štivanja pri Devinu natrgal šopek že skoraj odcvetelega trentarskega grintavca, najprej imenovanega *Scabiosa trenta*, rastline, ki jo je v Julijcih iskal mladi Kugy in ki je zanj postala

simbol neuresničenega hrepenenja ter povečala njegovo zagledanost v Julijske Alpe in – ne nazadnje – tudi pripomogla k postavitvi spomenika v Trenti. Šopek je med navzočimi zbudil pozornost in fotografiranje, potrebno razlago pa je prispevalo branje odstavka iz poglavja »Scabiosa Trenta«, v katerem Kugy opisuje, kako je neki Bovčan tržaškemu botaniku Tommasiniju pripeljal poln voz te rastline v upanju, da bo dobil obljubljeno nagrado. Po zaslišanju se je izkazalo, da jo je nabral kar v okolici Devina, ne pa v Trenti. Kugyjevo besedilo je zazvenelo – priložnosti primerno – v nemškem izvorniku ter v italijanščini (E. Pocar) in slovenščini (M. M. Debelak).

Tone Wraber

PD Mercator tudi v Srbiji

26. septembra je bila v Čačku (Srbija) ustanovljena planinska sekcija PD Mercator Srbija. Pobudnik ustanovitve PS PD Mercator v Srbiji je vodja Intersportove prodajalne Dragan Mitrović. Postal je predsednik sekcije in član UO PD Mercator. Ustanovnega sestanka pod vodstvom predsednika Martina

Slemenška se je udeležilo 7 članov PD Mercator iz Slovenije. V vrste PD Mercator smo ta večer sprejeli 12 novih članov, pravih občudovalcev planin in pohodniških navdušencev. Ti so nas že naslednje jutro kljub rahlemu dežju in megli, ki sta nas prikrajšala za preudovite razglede, popeljali na planino Kablar (889 m). Planina leži nad Ovčar Banjo, krajem, ki je 18 km oddaljen od Čačka in ima termalno kopališče, v katerem so nekateri izmed nas po pohodu prav prijetno uživali. Medtem so se najvztrajnejši popoldne povzpeli še na planino na drugi strani soteske reke Morave – Ovčaro (985 m). Celotno območje okoli Ovčar Banje je bogato tudi s kulturnozgodovinskimi spomeniki, saj razmeroma blizu skupaj stoji kar deset samostanov iz 14. in 15. stoletja, od katerih smo si jih nekaj tudi ogledali, še posebno pa nas je ob vzponu na planino Kablar navdušila v skalo vzdana cerkva. Domov smo se vrnili polni lepih vtisov o čudoviti, še nedotaknjeni naravi ter bogatejši za znanstvo s prijaznimi sodelavci iz Srbije. Z veseljem pričakujemo nove skupne planinske podvige.

Magda Hrastnik

Bazovica – simbol upora in miru

Letošnjega osemindvajsetega spominskega pohoda Bazoviški junaki, ki ga prireja planinski odsek Športnega združenja Sloga iz Bazovice, se je v nedeljo, 7. septembra 2008, udeležilo približno 400 pohodnikov. Prišli so planinci iz vseh primorskih društev Slovenije in Italije, med njimi pa niso manjkali tudi predstavniki planincev z Reke in Ljubljane. Tudi tokrat se jim je pridružila velika skupina planincev iz PD Ravne na Koroškem in seveda veliko posameznikov. Prišli so, da bi na bazoviški gmajni, na proslavi bazoviških junakov, počastili spomin na Ferda Bidovca, Franja Marušiča, Zvonimirja Miloša in Alojza Valenčiča, ki so tam padli že leta 1930 pod zločinskimi fašističnimi streli. »Bazoviški junaki pričajo o nezlomljivem odporu proti fašizmu, o prvem antifašizmu v Evropi, na vrednotah katerega sloni tudi današnja Evropska unija, Bazovica pa je simbol upora in miru ter želje Slovencev, da bi ohranili svoj slovenski obraz v novi Evropi,« je nagovoril udeležence Milan Pahor, predsednik Odbora za proslavo bazoviških junakov pri Narodni in študijski

Program za hitroenost, enostavno in razumno komunikacijo
 podstatale & podstatale

Radikalna zmeren,
 da ne bi bili moteni.

RADIODUR

Neobvezno prisluhnite
 neobveznemu programu
 na eni od treh frekvenc,
 ali preko spleta:
 Ljubljana: 103,3 MHz
 Notranjska: 104,1 MHz
 Gorenjska: 107,4 MHz
 www.radiodur.si

knjižnici v Trstu. Po štiriurnem pohodu je na osrednjo spominsko slovesnost vkorakala dolga kolona pohodnikov z dvignjenimi zastavami in s pesmijo na ustih. Pohod je potekal od bazoviškega kala proti Jezeru, nad dolino Glinščice, do vasi Drage, od tam pa čez Pesek in vasi Gročane do kočice na Jermancu (Kokoška, 672 m). Tam je bil daljši počitek s čajem, ki so ga pripravili planinci PD Sežana. Po počitku se je kolona pohodnikov spustila do bazoviške gmajne. Po koncu slovesnosti so se planinci zadržali na srečanju, ki so ga pripravili bazoviški planinci in na katerem seveda, poleg veselega razpoloženja, ni manjkala običajna »paštašuta«.

Maruška Lenarčič

Praznik hrastniških planincev

V soboto, 6. septembra 2008, je PD Hrastnik praznoval šestdesetletnico obstoja. Slavnostna prireditev je bila ob 11. uri pri planinskem rudarskem domu na Kalu, združili pa smo jo s tradicionalnim srečanjem zasavskih planincev. V lepem sončnem vremenu se je pred domom zbralo kakih 150 planincev in drugih prijateljev planin. Predsednik Marjan Pergar je po zapeti planinski himni pozdravil vse navzoče in v svojem govoru opisal delo društva, probleme in uspehe. Posebno je pohvalil sodelovanje z OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik, na kateri število mladih

planincev spet narašča. Pohvalil je tudi sodelovanje s Turističnim društvom Hrastnik. Predsednik zasavskega MDO Borut Vukovič, ki se vedno rad sreča s hrastniškimi planinci, je poleg pohval o medsebojnem sodelovanju na področju planinstva izročil predsedniku spominsko darilo – miniaturni kip konja. Vse navzoče, zlasti planince, je pozdravil tudi župan občine Hrastnik Miran Jerič, ki ga mi planinci dobro poznamo in spoštujemo, saj si po svojih močeh prizadeva za reševanje težav v društvu. Dobili smo tudi priznanje Športne zveze Hrastnik in Smučarskega društva Hrastnik za obojestransko sodelovanje. V kulturnem programu so sodelovali planinski oktet Encijan iz Sevnice ter recitatorja in harmonikar iz OŠ heroja Rajka Hrastnik. Vsi so bili deležni zasluženega aplavza. Za konec so bila podeljena še priznanja za desetkrat in dvajsetkrat prehojeno Zasavsko planinsko pot in zahvale posameznikom in društvom za večletno sodelovanje pri planinskih dejavnostih. Pozabili nismo niti na lačne in žejne, za veselo razpoloženje pa je skrbel ansambel Pepelnjak. Uspel je tudi kar bogat srečolov, kdor je želel, pa si je lahko kupil še spominsko majico. Očiščen in pospravljen prireditveni prostor smo zapustili približno ob 17. uri. Kot je zapel Tomaž Domicelj: "Vem, da danes bo srečen dan ..." In je tudi res bil.

Gizela Greben

S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1986!

Z veseljem obveščamo bralce, da smo na spletno stran www.pvkazalo.si postavili dodatnih 14 letnikov poskeniranih izvodov naše revije, kar nam je omogočila donacija Fundacije za šport. Sedaj je možno s pomočjo elektronskega kazala priti do kopij vseh objav od letnika 1986 do 2007 (več o tem, kako to storimo, smo opisali na zadnji platnici lanske decembrske številke). V vseh člankih je omogočeno optično prepoznavanje znakov, tako da je mogoče besedila kopirati in po želji uporabljati.

Zelo radi bi poskenirali in dali na razpolago vse letnike od prvega, 1895, zato

iščemo podpornike,

ki so pripravljene finančno pomagati.

Skeniranje posameznega letnika stane od 100 do 200 € (odvisno od debeline). Za skeniranje vsega preostalega potrebujemo še okoli 10.000 €. Če ste pripravljene pripomoči k izvedbi tega projekta, nam prispevke lahko nakažete na račun 05100-8010489572, sklic 0522, ali nam to sporočite na naslov pv@pzs.si.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste nam do zdaj prispevali: ELES, Mojca Luštrek, Darko Ulaga, Franc Bricelj, Božidara Benedik in dr. Ivo Valič.

Uredništvo

Dominik Koci

1934–2008

16. septembra 2008 smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od priljubljenega planinskega tovariša Dominika Kocija, častnega člana PD Pošte in Telekomu Ljubljana ter prejemnika številnih planinskih in drugih priznanj. Vedeli smo, da je bolan, nismo pa slutili, da nas bo tako hitro zapustil. Njegova silna življenjska moč, ki ga je popeljala na najvišje evropske vrhove, je počasi ugašala. Nikoli ni omagal na gorskih vzponih, klonil pa je v zadnjem boju, boju za življenje.

Dominik je bil rojen v vasi Konj nad dolino Save, pri Spodnjem Hotiču. Tam je v številni družini preživel otroška leta, ki jih je zaznamovalo težko življenje pod nemško okupacijo. Po končani osnovni šoli je delal v litijski predilnici, odslužil vojaščino in se leta 1958 zaposlil v Telegrafsko-telefonski tehnični sekciji v Ljubljani. Ob delu je obiskoval srednjo tehnično šolo in jo uspešno dokončal. V službi je bil izredno delaven, zato so ga sodelavci spoštovali in nadrejeni cenili. Kmalu je postal vodja skupine za telefonske kable v tehnični poslovni enoti Podjetja za PTT-promet Ljubljana. To nalogo je opravljal do upokojitve leta 1994. Pred prihodom v Ljubljano je bil član PD Litija, leta 1958 pa je postal član PD PTT Ljubljana. Gore so bile njegova ljubezen vse od otroških let. Vsakdanja pot s hriba v šolo v dolini in prelepi razgledi iz rojstne vasi in s poti po Posavskem hribovju v do-

lino so mu zavdali, da je goram ostal zvest do konca življenja.

V PD PTT Ljubljana je že leto po pristopu dejavno sodeloval pri organizaciji tridnevnega srečanja planincev PTT Jugoslavije v Vratih in večdnevnega pohoda po Kamniško-Savinjskih Alpah. Leta 1960 je bil izvoljen v upravni odbor in imenovan za načelnika mladinskega odseka. S svojim zgledom, mladostno navdušenostjo in pestrim programom je privabil v odsek veliko otrok, predvsem otrok staršev, zaposlenih v PTT, in dijakov Šolskega PTT-centra. Dominiku so zaupali tako starši kot vodstvo šolskega centra in upravni odbor društva. Pionirje in mladince je popeljal na številne izlete po slovenskih gorah, tudi na Triglav, ter na večdnevne pohode in taborne. Za uspešno delo z mladimi mu je PZS leta 1965 podelila srebrni častni znak. Izvolili so ga tudi v Mladinsko komisijo PZS. Dominik je v PD PTT Ljubljana našel svojo življenjsko družico Lučko, ki je bila takrat tajnica društva. Z njo se je leta 1964 poročil, dobila sta hčerki Ireno in Nadjo. Žena mu je žal pred štirimi leti umrla. Ta izguba ga je zelo prizadela.

Pomembno obdobje, ki je zaznamovalo Dominikovo delo v PD PTT Ljubljana, so bila leta od 1965 do 1981, ko je bil načelnik propagandnega, pozneje pa izletniškega odseka. Do ustanovitve izletniškega odseka je za organizirane obiske gora skrbel propagandni odsek. Dominik je v teh sedemnajstih letih s svojimi sodelavci organiziral in vodil več kot 400 planinskih izletov, večdnevnih pohodov in taborov. Planinci so obiskali skoraj vse slovenske gore. Nepozabni so vzponi na gore v nekdanji skupni državi. Organiziral je več visokogorskih tur v tuja gorstva, med drugim tudi na Mont Blanc, Breithorn in Tatre. Tudi zimski spominski pohodi na Jelovico, Snežnik, Porezen in Stol so bili stalna skrb njegovega odseka. Za Dominikovo obdobje je značilna številna udeležba na srečanjih planincev PTT Slovenije in na pohodih ob žici okupirane Ljubljane.

Obsežno delo je opravil tudi na propagandnem področju: s predavanji z barvnimi diapozitivi, z razstavami o delu društva, s fotoarhivom, članki v glasilih PTT itn. V časopisih PTT in društvenih zbornikih je objavil več prispev-

kov o svojih vzponih, v katerih je opisoval lepote gora in svoja doživetja. Dominikova velika ljubezen so bili visoki alpski vrhovi. Z najbližjimi prijatelji se je povzpel na 12 štiritisočakov. Na Mont Blanc, Breithorn, Matterhorn in Monte Roso so se povzpeli večkrat. Njegov najljubši vrh v Sloveniji pa je bil Triglav. Svojo petdesetletnico je proslavil s petdesetim vzponom na to goro. Nanjo se je potem povzpел še velikokrat, največkrat sam. Triglavu je ostal zvest, dokler mu je dopuščalo zdravje. Ko takega napora ni več zmožel, je s prijatelji hodil po poteh Polhograjskega hribovja.

Dominik je leta 1981 prepustil dolžnost načelnika izletniškega odseka svojemu sodelavcu. Do leta 2004 je bil član častnega sodišča PD Pošte in Telekomu Ljubljana. Za prizadevno delo v planinski organizaciji je dobil številna priznanja, tudi spominsko plaketo PZS in zlati častni znak PD Pošte in Telekomu Ljubljana, ki ga je imenovalo tudi za svojega častnega člana.

Veliko bi še lahko povedal o Dominikovem delu v društvu, o njegovih gorskih poteh in prijateljstvu, ki smo ga stkali pri skupnem delu in v gorah. Nekateri smo se z njim srečali že v mladih letih, drugi pozneje. Z njim smo preživeli veliko lepih trenutkov na gorskih poteh in vrhovih ter v svetu pod gorami. Dominik! Premalu je prišel trenutek, ko si odšel tja, od koder ni vrnitev. V srčih vseh, ki smo bili Tvoji sopotniki in prijatelji, pa boš ostal za vedno zapisan kot človek, ki smo ga imeli neizmerno radi.

Jože Dobnik

Brilejevi Joži v spomin

V zadnjem še toplem septembrskem popoldnevu so se hrastniški planinci poslovili od svoje dolgoletne članice in prijateljice. Zahrbna bolezen je bila močnejša od Joži, ki se ji je sicer z vsemi močmi upirala. Občudovali smo njen optimizem in voljo, a žal to ni bilo dovolj. Brilejeva Joži je bila neke vrste simbol PD Hrastnik. Hribi, predvsem v Zasavskem hribovju, so jo vedno privlačili, saj se je rodila med njimi; tako ni čudno, da si je že zelo zgodaj našla družbo, prijatelje in dejavnost med planinci. Kar 23 let je bila tajnica PD Hra-

stnik in v tej vlogi jo poznajo planinci od Brežic do Litije. Zelo se je trudila za prijateljske stike s PD Logatec; vezi med društvoma so stkane že več kot 20 let. Tajniška dolžnost je bila njena najpomembnejša naloga, seveda pa je bila ob tem še vedno povsod, kjer je lahko s svojimi močmi in sposobnostmi kaj pomagala, tako pri delu društva kot na planinskih akcijah. Krasili sta jo lastnosti, nepogrešljivi za odlično tajnico: bila je živ leksikon vsega dogajanja v društvu vsaj za četrto stoletja nazaj in nikoli ni bilo treba preveriti, ali so bile dogovorjene naloge opravljene. Zato jo bomo tudi kot tajnico zelo pogrešali. Za svoje delo in pripadnost društvu je dobila veliko pohval in priznanj. Predvsem je treba omeniti bronasti, srebrni in zlati znak PZS ter srebrno Bloudkovo priznanje. To je bila le skromna oddolžitve za vse vestno delo in pripadnost, ki je bila pri naši Jožici vedno opazna. Zato jo bomo pogrešali in tudi zato je bilo naše zadnje slovo zelo težko.

Planinski prijatelji

Igor Kežman

1982–2008

17. oktobra 2008 smo se na pokopališču v Dobovi poslovili od našega mladega člana Igorja Kežmana. Njegov čas se je iztekel, ko je naštel komaj 26 pomladi, tako hitro zatem, ko je ves srečen prišel povedat, da je diplomiral na Pravni fakulteti v Ljubljani in bo zdaj imel malo več časa tudi za delo v Planinskem društvu Brežice. Vanj smo poglagali velike upe, načrtovali pomembne naloge, se veselili njegove mladostne energije in pripravljenosti biti mentor mladim planincem, biti po skoraj pridobljeni licenci za vodnika tudi vodja skupin odraslih.

Vemo, da so nesreče v gorah pogoste, da gore terjajo svoj davek, a vselej težko razumemo, da se pripetijo tudi izkušenim, primerno opremljenim in utrjenim mladim ljudem. Da pa bo gora tako neusmiljeno izbrala prav Igorja, edinega otroka družine Kežmanovih, sijajnega fanta in planinskega prijatelja, še danes ne moremo povsem dometi. Nemočni, v nekakšnem nemočem pričakovanju, da bo naslednji telefonski klic povedal »vse je v redu, vse bo dobro«, smo slišali le: Igor je umrl. Kako sporočiti to mami, očetu, ki sta ga vse življenje varovala in bedela nad njim, svojim edincem? Ki sta gradila dom zanj, ga težko čakala, kadar je bil zdoma, in bila ponosna na vsak njegov uspeh? Kako se je moglo to zgoditi njemu, ki mu še ni uspelo v praksi pokazati njegovega pravniškega znanja, ki je imel pred seboj še cela desetletja?

Igor je imel ambicije v planinstvu, zato smo v društvu z veseljem sprejeli njegovo odločitev, da gre na tečaj za vodnika PZS, ki ga je poleti 2006 v Bavšici tudi uspešno končal. Opravljal je še obvezne ture za pridobitev kategorije vodnika in zato že vodil nekaj lažjih izletov. Pravzaprav je bil tik pred podelitvijo izkaznice za vodnika PZS, ki je precejšnja čast in ponos za slehernega v gore zagledanega mladega človeka. Kljub temu da je pogosto rekel, kako ni posebej nadarjen za delo z mladimi, je kmalu spoznal, da se jim zna približati. To sem videla tudi sama, ko sva bila lani skupaj na Pohorju v planinski šoli za najmlajše iz Osnovne šole Brežice. Tako je bilo tudi letos, ko je prvih planinskih spretnosti ponovno učil petošolce brežiške osnovne šole, na srečanju mladih planincev Posavja in Zasavja septembra v Artičah in na obeh planinskih taborih, lani na Dovjem pri Mojstrani in letos v Završnici pod Stolom. Otroci so ga imeli preprosto radi. In starejši člani tudi. Igor bo ostal v naših mislih na vseh poteh, ki nas bodo poslej vodile po gorah, neskončno lepih, prijaznih v objemu nebesne modrine, porisanih s šopki najlepšega gorskega cvetja, med pašniki in stajami, med mogočnimi ostenji, ki vabijo in vabijo, tako zelo vabijo, da nekaterih ne izpustijo več iz svojega objema. Košutnikov turn si je tokrat izbral in vzel našega Igorja. Ob tej nedoumljivi in nesprenljivi resnici nam ostane le tolažba, da je odšel v trenutku, ko se je s svojimi planinskimi prijatelji v prelepem sončnem jesenskem dnevu veselil še enega skoraj osvojenega dvatisočaka. Res si ne bomo nič več rekli: »Adijo do prihodnjic.« Zato pa bomo pogosto slišali: »Se spomniš, ko se je Igorju zgodila nesreča?«

Milica Česnik

Kako poznamo naše gore?

Katera gora je na sliki?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. novembra. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat za nagrado ponuja **rokavice Finstorm**. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov **uganka@pzs.si**. Poslati nam morate popolni naslov in davčno številko.

Rešitev iz prejšnje številke:

Z uganko smo tokrat posegli čez mejo. Na sliki je bila mogočna zahodna stena Montaža ali Poliškega Špika, slikana s poti na Strmo peč. Med 25 pravilnimi odgovori je žreb izbral Matjaža Bizjaka iz Ljubljane kot dobitnika **gamaš Sprint XCR**, ki jih ponuja Kibuba, d. o. o. Da je bila uganka kar zahtevna, pa potrjuje precej napačnih odgovorov: Škrlatica, Rjavina, Kanjavec, Viš, Prisank in Rombon.

Andrej Stritar

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

Sportno društvo Migi-Dur

Radikalno zmeren,
da ne bi bili moteni.

Pridružite se nam na strokovno vodenih tekaških treningih, ki potekajo vsak torek in vsak četrtek z začetkom ob 18. uri pri novih prostorih RadiaDur v Tivoliju (za bazenom).

Več o tem na www.radiodur.si ali na migidur@radiodur.si

MENI JE PRAV

Naša prednost je v razumevanju človekovih naravnih zmožnosti in njegovih omejitev. Naša naloga je preprosta: omogočiti ljudem, da sledijo svojim sanjam iti višje, dlje, globlje, drznejše.

vx953
art. 6749-1

www.alpina.si

EXPERIENCE
OUR SOURCE
OF INNOVATION

Cham Ride Jacket

Nepremokljiva in robustna vetro-
vaha za 'liverride' smučanje. Ergo-
nomski kroj, 'Welded structure' ru-
mentne ojačitve. Odsrajljiva
kapuca. Recco plazovni reflektor.

GORE-TEX Pro Shell
740grs.

CEDRIC PUGIN
MILLET TEAM RIDER

MILLET

MOUNTAIN BY EXPERIENCE

EXPERIENCE AND INNOVATION AT WWW.MILLET.FR